

"CROWE MNE" d.o.o.
Broj 328/21
Podgorica, 30.06. 2021.god.

**INVESTICIONO RAZVOJNI FOND
CRNE GORE AD PODGORICA**

**POJEDINAČNI FINANSIJSKI ISKAZI
31. DECEMBAR 2020. GODINE
I IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA**

SADRŽAJ

	Strana
IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA	1-5
POJEDINAČNI FINANSIJSKI ISKAZI	
Pojedinačni iskaz o ukupnom rezultatu	6
Pojedinačni iskaz o finansijskoj poziciji	7-8
Pojedinačni iskaz o promjenama na kapitalu	9
Pojedinačni iskaz o tokovima gotovine	10
Napomene uz pojedinačne finansijske iskaze	11-69
 Prilog: Godišnji izvještaj menadžmenta	

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima i Odboru direktora Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica

Mišljenje

Izvršili smo reviziju priloženih pojedinačnih finansijskih iskaza Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica (u daljem tekstu: „IRFCG AD“), koji obuhvataju pojedinačni iskaz o finansijskoj poziciji na dan 31. decembra 2020. godine (bilans stanja), pojedinačni iskaz o ukupnom rezultatu (bilans uspjeha), pojedinačni iskaz o promjenama na kapitalu i pojedinačni iskaz o novčanim tokovima za godinu koja se završava na taj dan, kao i napomene, koje sadrže pregled osnovnih računovodstvenih politika i ostala objelodanjivanja (u daljem tekstu: „pojedinačni finansijski iskazi“).

Prema našem mišljenju, priloženi pojedinačni finansijski iskazi istinito i objektivno prikazuju, po svim materijalno značajnim pitanjima, finansijsku poziciju IRFCG AD na dan 31. decembar 2020. godine, kao i rezultate njegovog poslovanja i tokove gotovine za godinu koja se završava na taj dan, u skladu sa računovodstvenim propisima važećim u Crnoj Gori, Zakonom o Investiciono razvojnog fondu Crne Gore i osnovama za sastavljenje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza objelodanjenim u napomeni 2.1.

Osnove za mišljenje

Obavili smo našu reviziju u skladu sa Zakonom o reviziji Crne Gore, Zakonom o računovodstvu Crne Gore i međunarodnim standardima revizije (ISA) primjenjivim u Crnoj Gori. Naše odgovornosti prema tim standardima su detaljnije opisane u odeljku izvještaja koji je naslovljen *Odgovornost revizora za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza*. Nezavisni smo od IRFCG AD u skladu sa Kodeksom etike za profesionalne računovođe Odbora za međunarodne standarde etike za računovođe (IESBA Kodeksom) i etičkim zahtjevima koji su relevantni za našu reviziju finansijskih iskaza u Crnoj Gori, i ispunili smo naše druge etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtjevima I IESBA Kodeksom.

Smatramo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući i da obezbjeđuju osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Skretanje pažnje

Kao što je objelodanjeno u Napomeni 34 Potencijalne obaveze IRFCG AD je 2015. godine potpisao ugovor o zajmu sa Abu Dabi fondom za razvoj kojim je predviđeno da IRFCG AD sredstva zajma ustupi Korisniku-Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Iznos odobrenog zajma je USD 50 miliona ili AED 183,65 miliona. Od navedenog iznosa Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je povuklo sredstva zajma u ukupnom iznosu od USD 29,6 miliona ili AED 108,72 miliona, u dvije tranše. Dana 11.08.2020. godine potpisan je Anex Ugovora o zajmu s Abu Dabi Fondom za razvoj kojim je preostali iznos do USD 50 miliona otkazan i utvrđen je iznos kredita u iznosu povučenih sredstava USD 29,6 miliona.

Na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, iz 2015. godine i 2017. godine, IRFCG AD je u svojstvu komisionara, u svoje ime a za račun Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, vršio plaćanje obaveza prema Abu Dabi fondu za razvoj, sa računa Ministarstva kod Prve banke Crne Gore, vršio administriranje zajma Abu Dabi Fonda za razvoj i kredita odobrenih krajnjim korisnicima, pružao tehničko-pravnu pomoć Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, kao i sve ostale usluge i radnje predviđene ovim ugovorima.

Vlada Crne Gore je dana 04. februara 2021. godine donijela Zaključak kojim se obavezuje IRFCG AD da izvrši potpuno preuzimanje poslova koji se odnose na realizaciju ADMAS projekta i pokrene procesnu sukcesiju u svim postupcima koje je sprovelo ili započelo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)**Akcionarima i Odboru direktora Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica (nastavak)****Skretanje pažnje (nastavak)**

U slučaju neurednog izmirenja obaveza prema Abu Dabi Fondu za razvoj, po dospelju, shodno odredbama člana 7 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4578/1 od 06.10.2015. godine i člana 8 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4311/1 od 27.07.2017. godine, zaključenim između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, a na koje je saglasnost dala Vlada Crne Gore Zaključkom broj 08-179 od 01. oktobra 2015. godine i Zaključkom broj 07-2552 od 27. jula 2017. godine, IRFCG AD je „u obavezi da preduzme sve mjere i radnje na aktiviranju garancije, djelimično ili u potpunosti, za uredno izvršenje obaveza po osnovu Ugovora o zajmu prema Razvojnog fondu Abu Dabija“, a u skladu sa Zakonom o budžetu iz 2015. godine ("Sl.list Crne Gore" br.59/14 od 30.12.2014. godine). U tom slučaju na teret Budžeta Crne Gore mogle bi da padnu ukupne obaveze po zajmu, koje na 31.12.2020. godine iznose USD 23.6 miliona.

Zbog izuzetne kompleksnosti ukupnog projekta i poteškoća koje su izazvali pokušaji pronalaženja pravno osnovanog i održivog načina prenosa ukupnih transakcija na IRFCG AD odložila se realizacija poslednjeg Zaključka Vlade i radi se na pronalaženju boljeg i efikasnijeg rješenja.

Kako do dana izdavanja ovog izvještaja nije donešen konačan zaključak niti rješenje u vezi ovog slučaja skrećemo pažnju na ovo pitanje kao na potencijalnu obavezu IRFCG AD.

Naše mišljenje nije modifikovano po navedenom pitanju.

Ključna revizijska pitanja

Ključna revizijska pitanja su ona pitanja koja su bila, po našem profesionalnom rasuđivanju, od najveće važnosti za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza tekućeg perioda. Tim pitanjima smo se bavili u kontekstu naše revizije pojedinačnih finansijskih iskaza kao cjeline i pri formiranju našeg mišljenja o njima, i mi ne dajemo zasebno mišljenje o tim pitanjima.

Ključno revizijsko pitanje	Odgovarajuća revizijska procedura
Umanjenje vrijednosti datih kredita i potraživanja	
Na dan 31. decembra 2020. godine, ukupna bruto vrijednost datih dugoročnih i kratkoročnih kredita kao i potraživanja po osnovu faktoringa i palih garancija iznosila je EUR 417.340.286 (31. decembra 2019.:EUR 325.063.640), dok je ukupan iznos ispravke vrijednosti iznosio EUR 27.604.967 na dan 31. decembra 2020. godine (31. decembra 2019.: EUR 12.739.529).	Na osnovu naše procjene rizika i poznavanja industrije, ispitali smo troškove obezvrjeđenja datih kredita i potraživanja i procijenili primjenjenu metodologiju, kao i korišćene pretpostavke, a u skladu sa opisom ključnog revizorskog pitanja.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)
Ključna revizijska pitanja (nastavak)

Ključno revizijsko pitanje	Odgovarajuća revizijska procedura
<p>Umanjenje vrijednosti datih kredita i potraživanja</p> <p>Odmjeravanje troškova umanjenja vrijednosti datih kredita i potraživanja smatra se ključnim revizorskim pitanjem, s obzirom da određivanje iznosa rezervacija za umanjenje vrijednosti zahtjeva značajnu procjenu od strane rukovodstva koja se odnosi na određivanje trenutka priznavanja umanjenja vrijednosti kao i iznosa umanjenja vrijednosti.</p> <p>Najznačajnija rasudjivanja se odnose na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pretpostavke koje se koriste u modelima očekivanog kreditnog gubitka za procjenu kreditnog rizika vezanog za izloženost i očekivane buduće novčane tokove klijenta; • Pravovremena identifikacija izloženosti sa značajnim povećanjem izloženosti kreditnom riziku i kreditnom obezvrjeđenju; • Vrednovanje kolaterala i pretpostavke budućih novčanih tokova na pojedinačno procjenjene izloženosti po kreditima; • potencijalni uticaj na ove pretpostavke, povećanje kreditnog rizika i obezvrjeđenja, vrednovanje kolaterala i budućih novčanih tokova kao rezultat socio-ekonomskih posljedica COVID 19 krize uključujući moratorijum i ostale događaje. <p>Rukovodstvo je objelodanilo dodatne informacije o troškovima umanjenja vrijednosti datih kredita i potraživanja u napomenama 3.13, 11, 20, 21, 22 i 38 uz pojedinačne finansijske iskaze.</p>	<p>Naše testiranje je obuhvatilo sljedeće elemente:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procjena ključnih kontrola nad pretpostavkama koje se koriste u modelima očekivanog kreditnog gubitka za procjenu kreditnog rizika vezanog za izloženost i očekivane buduće novčane tokove klijenta; • Prikupljanje i detaljno testiranje dokaza koji potkrepljuju pretpostavke korišćene u modelima očekivanog kreditnog gubitka koji su primjenjeni u alokaciji faza (eng. stage), pretpostavke koje se primjenjuju da bi se dobila dvanaestomjesečna i cjeloživotna vjerovatnoća neispunjavanja obaveza (PD) i metode primjenjene za dobijanje vjerovatnoće gubitaka po osnovu nemogućnosti naplate potraživanja; • Procjena ključnih kontrola nad pravovremenom identifikacijom izloženosti sa značajnim povećanjem kreditnog rizika i blagovremenom identifikacijom izloženosti umanjenih vrijednosti kredita; • Prikupljanje i detaljno testiranje dokaza o blagovremenoj identifikaciji izloženosti sa značajnim povećanjem kreditnog rizika i blagovremenom identifikacijom izloženosti po osnovu obezvrjeđenja kredita; • Procjena ključnih kretanja portfolija visokog rizika iz prethodnog perioda u odnosu na industrijske standarde i istorijske podatke; • ocjena adekvatnosti analize rukovodstva i korekcije kao rezultat uticaja COVID 19 krize na sve aspekte procjene očekivanih kreditnih gubitaka; • Uključili smo naše IT stručnjake i stručnjake za kreditni rizik u oblastima koje su zahtijevale specifičnu ekspertizu; • Procjenu tačnosti i potpunosti objelodanjivanja u pojedinačnim finansijskim iskazima.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)

Odgovornost rukovodstva i lica ovlašćenih za upravljanje za pojedinačne finansijske iskaze

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i fer prezentaciju ovih pojedinačnih finansijskih iskaza u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore i osnovama za sastavljanje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza objelodanjenim u napomeni 2.1., kao i za one interne kontrole koje rukovodstvo smatra neophodnim za pripremu pojedinačnih finansijskih iskaza koji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja, nastale usljed prevare ili greške.

Prilikom sastavljanja pojedinačnih finansijskih iskaza, rukovodstvo je odgovorno za procjenu sposobnosti IRFCG AD da nastavi da posluje u skladu sa načelom stalnosti, objelodanjujući, ukoliko je potrebno, pitanja koja se odnose na stalnost poslovanja i primjenu načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove, osim ako rukovodstvo namjerava da likvidira IRFCG AD ili da obustavi poslovanje, ili nema drugu realnu mogućnost osim navedene. Lica odgovorna za upravljanje su odgovorna za nadgledanje procesa finansijskog izvještavanja kojeg je ustanovio IRFCG AD.

Odgovornost revizora za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza

Naš cilj je sticanje uvjerenja u razumnoj mjeri o tome da pojedinačni finansijski iskazi, uzeti u cjelini, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usljed prevare ili greške i izdavanje izvještaja revizora koji sadrži naše mišljenje.

Uvjeravanje u razumnoj mjeri označava visok nivo uvjerenja, ali ne predstavlja garanciju da će revizija sprovedena u skladu sa Zakonom o reviziji Crne Gore, Zakonom o računovodstvu Crne Gore i međunarodnim standardima revizije primjenjivim u Crnoj Gori, uvijek otkriti materijalno pogrešne iskaze ako takvi iskazi postoje. Pogrešni iskazi mogu da nastanu usljed prevare ili greške i smatraju se materijalno značajnim ako je razumno očekivati da će oni, pojedinačno ili zbirno, uticati na ekonomske odluke korisnika donijete na osnovu ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

Tokom obavljanja revizije u skladu sa Zakonom o reviziji Crne Gore, Zakonom o računovodstvu Crne Gore i međunarodnim standardima revizije primjenjivim u Crnoj Gori, mi primjenjujemo profesionalno prosuđivanje i održavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Takođe:

- Vršimo identifikaciju i procjenu rizika od materijalno značajnih pogrešnih iskaza u pojedinačnim finansijskim iskazima, nastalih usljed prevare ili greške; osmišljavanje i obavljanje revizijskih postupaka koji su prikladni za te rizike; i pribavljanje dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza da obezbijede osnovu za mišljenje revizora. Rizik da neće biti identifikovani materijalno značajni pogrešni iskazi koji su rezultat prevare je veći nego za pogrešne iskaze nastale usljed greške, zato što prevara može da uključi udruživanje, falsifikovanje, namjerne propuste, lažno predstavljanje ili zaobilazanje internih kontrola.
- Stičemo razumijevanje o internim kontrolama koje su relevantne za reviziju radi osmišljavanja revizijskih postupaka koji su prikladni u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema internih kontrola IRFCG AD.
- Vršimo ocjenu primjenjenih računovodstvenih politika i u kojoj mjeri su razumne računovodstvene procjene i povezana objelodanjivanja koje je izvršilo rukovodstvo.
- Donosimo zaključak o prikladnosti primjene načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove od strane rukovodstva i, na osnovu prikupljenih revizijskih dokaza, da li postoji materijalna neizvjesnost u vezi sa događajima ili uslovima koji mogu da izazovu značajnu sumnju u pogledu sposobnosti IRFCG AD da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti. Ako zaključimo da postoji materijalna neizvjesnost, dužni smo da u svom izvještaju skrenemo pažnju na povezano objelodanjivanje u pojedinačnim finansijskim iskazima ili, ako takva objelodanjivanja nisu adekvatna, da modifikujemo svoje mišljenje. Naši zaključci se zasnivaju na revizijskim dokazima prikupljenim do datuma izvještaja revizora. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu za posljedicu da imaju da IRFCG AD prestane da posluje u skladu sa načelom stalnosti.
- Vršimo procjenu ukupne prezentacije, strukture i sadržaja pojedinačnih finansijskih iskaza, uključujući objelodanjivanja, i da li su u finansijskim iskazima prikazane osnovne transakcije i događaji na takav način da se postigne fer prezentacija.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)

Odgovornost revizora za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza (nastavak)

Mi komuniciramo sa licima ovlaštenim za upravljanje u vezi sa, između ostalog, planiranim obimom i vremenom revizije i značajnim nalazima revizije, uključujući i značajne nedostatke u internim kontrolama koje identifikujemo tokom naše revizije. Takođe, obezbeđujemo licima ovlaštenim za upravljanje izjavu da se pridržavamo relevantnih etičkih zahtjeva u vezi sa nezavisnošću i da ćemo im saopštiti sve odnose i ostala pitanja za koja se u razumnoj mjeri može očekivati da se odražavaju na našu nezavisnost, i gdje je to primjenjivo, odgovarajuće mjere zaštite.

Od pitanja saopštenih licima ovlaštenim za upravljanje, određujemo ona pitanja koja su bila od najvećeg značaja u reviziji pojedinačnih finansijskih iskaza tekućeg perioda i shodno tome, predstavljaju ključna pitanja revizije. Mi opisujemo ova pitanja u našem izvještaju revizora, osim ukoliko zakon ili regulativa isključuje javno objelodanjivanje o tom pitanju ili kada, u izuzetno rijetkim okolnostima, utvrdimo da pitanje ne treba da bude uključeno u izvještaj revizora, zato što je razumno očekivati da negativne posljedice budu veće nego koristi od takve komunikacije.

Izvještaj o drugim zakonskim i regulatornim zahtjevima

Rukovodstvo IRFCG AD je odgovorno za sastavljanje i objavljivanje godišnjeg izvještaja menadžmenta.

Naše mišljenje o pojedinačnim finansijskim iskazima ne obuhvata godišnji izvještaj menadžmenta i osim u onoj mjeri u kojoj je izričito navedeno u našem izvještaju, ne izražavamo bilo koji oblik zaključka s izražavanjem uvjerenja o njima.

U vezi sa revizijom pojedinačnih finansijskih iskaza naša odgovornost je da pročitamo godišnji izvještaj menadžmenta i tako razmotrimo da li je godišnji izvještaj menadžmenta materijalno nekonzistentan sa finansijskim iskazima ili sa našim znanjem stečenim tokom revizije ili se na drugačiji način čini da su materijalno pogrešno prikazani.

U skladu sa zahtjevima Zakona o računovodstvu u Crnoj Gori razmotrili smo da li je godišnji izvještaj menadžmenta sastavljen u skladu sa članom 11, 12, 13 i 14 ovog Zakona.

Isključivo na osnovu rada obavljenog tokom revizije pojedinačnih finansijskih iskaza i procedura navedenih gore, po našem mišljenju:

- Informacije prezentirane u godišnjem izvještaju menadžmenta za finansijsku godinu za koju su pripremljeni finansijski iskazi su konzistentne sa pojedinačnim finansijskim iskazima;
- Godišnji izvještaj menadžmenta je sastavljen u skladu sa članom 11, 12, 13, i 14. Zakona o računovodstvu u Crnoj Gori.

Dodatno, u svjetlu znanja i razumijevanja IRFCG AD i njegovog okruženja dobijenog tokom revizije, od nas se zahtijeva da izvijestimo da li su identifikovani materijalno značajno pogrešni prikazi u godišnjem izvještaju menadžmenta. U tom smislu nemamo ništa da izvijestimo.

Partner u angažovanju na reviziji na osnovu kog je sastavljen ovaj izveštaj nezavisnog revizora je Đorđe Dimić.

Crowe MNE d.o.o. Podgorica

30. jun 2021. godine

Đorđe Dimić, Ovlašćeni revizor

(Licenca broj 072 izdata 9. marta 2017. godine)

POJEDINAČNI ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU
Za godinu koja se završila 31. decembra 2020. godine

Kategorija / Pozicija	Napomene	(Iznosi u EUR)	
		Tekuća 2020. godina	Prethodna 2019. godina
Prihodi od prodaje-neto prihod	4	12.007.082	9.499.254
Ostali prihodi iz poslovanja	5	345.766	195.664
a)Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	5a	20.474	51.418
b)Ostali prihodi iz poslovanja	5b	29.333	50.792
c)Prihodi po osnovu vrijedonosnog usklađivanja imovine	5c	295.959	93.454
Troškovi poslovanja		960.248	1.091.373
a)Nabavna vrijednost prodate robe i troškovi materijala	6	66.918	53.332
b)Ostali troškovi poslovanja (amortizacija, rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	7	893.331	1.038.041
Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi		2.307.495	2.136.837
a)Neto troškovi zarada, naknada zarada i lični rashodi	8	1.444.200	1.301.408
b)Troškovi poreza i doprinosa	9	863.295	835.429
1/Troškovi poreza	9a	205.699	214.218
2/Troškovi doprinosa	9b	657.596	621.211
Rashodi po osnovu vrijedonosnog usklađivanja imovine (osim finansijske)		1.227.886	758.486
a)Rashodi po osnovu vrijedonosnog usklađivanja imovine (osim finansijske)	10	1.227.886	758.486
Ostali rashodi iz poslovanja	11	15.878.688	799.848
I. Poslovni rezultat		(8.021.470)	4.908.374
Ostali prihodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorena zaštite		45.575	-
c)Finansijski prihodi po osnovu tekućih potaživanja od nepovezanih pravnih lica	12	45.575	-
Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorena zaštite		3.201.623	2.906.969
c)Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorena zaštite po osnovu odnosa sa nepovezanim licima	13	3.201.623	2.906.969
II. Finansijski rezultat		(3.156.048)	(2.906.969)
III. Rezultat iz redovnog poslovanja prije oporezivanja		(11.177.518)	2.001.405
V. Rezultat prije oporezivanja		(11.177.518)	2.001.405
Poreski rashod perioda	14	9.262	228.389
1. Tekući porez na dobit		4.418	223.906
2. Odloženi poreski rashodi ili prihodi perioda		4.844	4.483
Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja		(11.186.781)	1.773.016
VI. BRUTO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA/POVEZANIH SA KAPITALOM/ (250 do 257)		7.911.615	3.283.840
Promjene nerealizovanih dobitaka i gubitaka po osnovu ulaganja u vlasničke instrumente kapitala		7.911.615	3.283.840
VIII. NETO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA/POVEZANIH SA KAPITALOM/(249-259)		7.911.615	3.283.840
IX. NETO SVEOBUHVATNI REZULTAT (248-259)		(19.098.396)	(1.510.824)
Osnovna zarada po akciji		(0.10614)	0.01685

Napomene na stranama 11 do 69
 čine sastavni dio ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

Ovi pojedinačni finansijski iskazi su usvojeni od strane rukovodstva Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD. Podgorica 31. marta 2021. godine.

Potpisano u ime Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD. Podgorica:

Izvršna direktorica

dr Irena Radović

Meandžer Sektora rizika

Vladislav Dulović

Rukovodilac službe za finansijske računovodstvo

M.P. Jelena Strugar

Rukovodilac Službe za plan. analizu, izvještavanje i međunarodnu saradnju

Ana Cmiljanić

POJEDINAČNI ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI
Na dan 31. decembar 2020. godine
(Iznosi u EUR)

	<u>Napomene</u>	<u>31. decembar 2020.</u>	<u>31. decembar 2019.</u>
AKTIVA			
STALNA IMOVINA			
Nematerijalna ulaganja	16	160.415	83.145
Koncesija, patenti, licence i slična prava i ostala nematerijalna ulaganja		160.415	83.145
II NEKRETNINE POSTROJENJA OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA			
1.Zemljište i objekti	16	1.401.049	1.471.966
2.Postrojenja i oprema	16	195.680	180.254
3.Ostala ugrađena oprema, alati i oprema	17	2.767.487	2.569.528
3.1 Investicione nekretnine		2.767.487	2.569.528
III DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA			
1.Učešće u kapitalu zavisnih pravnih lica	18	1.834.617	2.878.370
3.Učešće u kapitalu kod pravnih lica (sem zavisnih pravnih lica)	19	2.869.068	11.354.092
6.Dugoročna finansijska ulaganja (dati krediti i hartije od vrijednosti)	20	291.886.392	212.417.545
OBRтна SREDSTVA			
Zalihe		72	2.012
1.Zalihe materijala (materijal za izradu, rezervni djelovi, sitan inventar i auto gume)		72	2.012
KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA			
1.Potraživanja od kupaca	21a	8.473	21.680
2.Potraživanje od matičnog i zavisnih pravnih lica	21b	-	110.750
4.Ostala potraživanja		43.619.626	40.456.854
4.3 Ostala nepomenuta potraživanja	21c	43.619.626	40.456.854
KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI			
3.Ostali kratkoročni finansijski plasmani	22	54.759.295	59.641.130
IV.GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLGAJNI			
	23	56.941.777	57.068.293
V.STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO			
	24	490.946	460.065
E. AKTIVNA VREMENSAKA RAZGRANIČENJA			
		113.338	141.670
UKUPNA AKTIVA			
		457.048.235	388.857.354

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
Matični broj: 02217937
Šifra djelatnosti: 6430

POJEDINAČNI ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI
Na dan 31. decembar 2020. godine
(Iznosi u EUR)

	Napomene	31. decembar 2020.	31. decembar 2019.
Pasiva			
KAPITAL	25	78.089.974	96.995.919
I.OSNOVNI KAPITAL		105.518.676	105.326.226
REZERVE		(26.271.935)	(18.360.319)
3.Druge rezerve		115.000	115.000
4.Pozitivne revalorizacione rezerve i nerealizovani dobiti po osnovu finansijskih sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata		508.447	604.259
5.Negativne revalorizacione rezerve i nerealizovani gubici po osnovu finansijskih sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata		(26.895.382)	(19.079.578)
NERASPOREĐENI DOBITAK ILI GUBITAK		(1.156.768)	10.030.012
1.Neraspoređeni dobitak ranijih godina		10.030.012	8.256.996
2.Neraspoređeni dobitak tekuće godine		-	1.773.016
4.Gubitak tekuće godine		(11.186.780)	-
DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE		339.296.594	264.533.579
I DUGOROČNA REZERVISANJA	26	78.762	71.680
1. Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih	26a	50.762	43.680
3. Ostala dugoročna rezervisanja	26b	28.000	28.000
II. DUGOROČNE OBAVEZE		339.217.832	264.461.899
1.Dugoročni krediti	27	339.217.832	264.461.899
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE		46.002	41.157
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE		37.869.058	25.786.665
II KRATKOROČNE OBAVEZE	28	37.869.058	25.786.665
2. Obaveze po osnovu kredita od kreditnih institucija	28a	35.740.652	23.495.682
3. Primljeni avansi, depoziti i kaucije	28b	530.656	334.314
4. Obaveze prema dobavljačima	28c	29.766	63.543
8. Ostale obaveze iz poslovanja i ostale kratkoročne obaveze)		1.567.984	1.893.126
8.1. Ostale obaveze iz poslovanja	29	1.558.177	1.663.294
8.2. Ostale kratkoročne obaveze		1.327	-
8.3. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrijednost i ostalih javnih prihoda		4.062	5.926
8.4. Obaveze po osnovu poreza na dobit	30	4.418	223.906
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	31	1.746.607	1.500.034
UKUPNA PASIVA		457.048.235	388.857.354

Obrazac usklađen sa članom 4. Zakona o računovodstvu („Sl. list CG“ broj 052/16) i DIREKTIVOM 2013/34/EU EVROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

Napomene na stranama 11 do 69
čine sastavni dio ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
Matični broj: 02217937
Šifra djelatnosti: 6430

POJEDINAČNI ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine
(Iznosi u EUR)

Sadržaj / Opis	Osnovni kapital	Rezerve	Pozitivne revalorizacije rezerve i nerealizovani dobici po osnovu finansijskih sredstava koja se vode po fer vrijednosti	Negativne revalorizacije rezerve i nerealizovani gubici po osnovu finansijskih sredstava koja se vode po fer vrijednosti	Neraspoređena dobit	Gubitak	Ukupno
Stanje, 1. januar 2019. godine	105.164.663	115.000	1.010.518	(16.201.997)	8.256.996	-	98.345.180
Dokapitalizacija	161.563	-	-	-	-	-	161.563
Dobit tekuće godine	-	-	-	-	1.773.016	-	1.773.016
Nerealizovani dobiti po osnovu svođenja finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju	-	-	112.863	-	-	-	112.863
Nerealizovani gubici po osnovu svođenja finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju	-	-	(519.122)	(2.877.581)	-	-	(3.396.703)
Stanje. 31. decembar 2019. godine	105.326.226	115.000	604.259	(19.079.578)	10.030.012	-	96.995.919
Dokapitalizacija	192.450	-	-	-	-	-	192.450
Dobit tekuće godine	-	-	-	-	-	-	-
Gubitak tekuće godine	-	-	-	-	-	(11.186.780)	(11.186.780)
Nerealizovani dobiti po osnovu svođenja finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju	-	-	-	573.409	-	-	573.409
Nerealizovani gubici po osnovu svođenja finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju	-	-	(95.811)	(8.389.213)	-	-	(8.485.024)
Stanje. 31. decembar 2020. godine	105.518.676	115.000	508.448	(26.895.382)	10.030.012	(11.186.780)	78.089.974

Napomene na stranama 11 do 69 čine sastavni dio ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
Matični broj: 02217937
Šifra djelatnosti: 6430
ISKAZ O TOKOVIMA GOTOVINE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine
(Iznosi u EUR)

Pozicija	Napomene	Tekuća 2020. godina	Prethodna 2019. godina
A. TOKOVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI			
I Prilivi gotovine iz poslovnih aktivnosti		56.150	240.218
1. Prodaja i primljeni avansi			
2. Ostali prilivi iz redovnog poslovanja		56.150	240.218
II Odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti		(6.709.909)	(6.199.458)
1. Isplate dobavljačima i dati avansi		(1.032.604)	(1.104.072)
2. Zarade, naknade zarada i ostali lični rashodi		(2.334.648)	(2.209.145)
3. Plaćene kamate		(3.067.295)	(2.804.816)
4. Porez na dobitak		(223.906)	(6.912)
5. Plaćanja po osnovu ostalih javnih prihoda		(51.456)	(74.513)
III Neto tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti		(6.653.759)	(5.959.240)
B. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA			
I Prilivi gotovine iz aktivnosti investiranja		222.960.491	158.126.375
2. Ostali finansijski plasmani (neto prilivi)		214.551.821	149.180.451
3. Primljene kamate iz aktivnosti investiranja		8.408.670	8.945.924
4. Primljene dividende			
II Odlivi gotovine iz aktivnosti investiranja		(303.626.601)	(200.086.284)
2. Kupovina nematerijalnih ulaganja, nekretnina i opreme		(205.821)	(58.013)
3. Ostali finansijski plasmani (neto odlivi)		(303.420.780)	(200.028.271)
III Neto tok gotovine iz aktivnosti investiranja		(80.666.110)	(41.959.909)
C. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA			
I Prilivi gotovine iz aktivnosti finansiranja		111.205.226	80.932.746
1. Uvećanje osnovnog kapitala		192.451	161.563
2. Dugoročni i kratkoročni krediti (neto prilivi)		111.012.776	80.771.183
II Odlivi gotovine iz aktivnosti finansiranja		(24.011.874)	(15.164.866)
1. Dugoročni i kratkoročni krediti i ostale obaveze (neto odlivi)		(24.011.874)	(15.164.866)
III Neto tok gotovine iz aktivnosti finansiranja		87.193.352	65.767.880
D. NETO TOK GOTOVINE		(126.516)	17.848.731
E. GOTOVINA NA POČETKU IZVJEŠTAJNOG PERIODA		57.068.293	39.219.562
H. GOTOVINA NA KRAJU IZVJEŠTAJNOG PERIODA		56.941.778	57.068.293

Napomene na stranama 11 do 69
čine sastavni dio ovih finansijskih iskaza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

1. OSNIVANJE I DJELATNOST

Investiciono razvojni fond Crne Gore AD. Podgorica (u daljem tekstu „IRFCG AD“) osnovan je 23. aprila 2010. godine, u skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG“. br. 88/09. 40/10 i 80/17), i registrovan kod Privrednog suda u Podgorici pod brojem 4-0009175-001. Prava i dužnosti osnivača i jedinog vlasnika IRFCG AD vrši Vlada Crne Gore. Za obaveze IRFCG AD bezuslovno i neopozivo jamči država Crna Gora.

Zakonom je uređeno da se IRFCG AD osniva u cilju podsticanja i ubrzanja privrednog razvoja Crne Gore i to:

1. podrškom mikro, malim, srednjim i velikim preduzećima i preduzetnicima;
2. podrškom infrastrukturnim projektima, projektima vodosnadbijevanja, i zaštite životne sredine;
3. finansiranjem projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
4. podsticanjem konkurentnosti crnogorskih proizvoda i usluga;
5. podsticajem zapošljavanja;
6. izdavanjem garancija za uredno izmirenje obaveza korisnika kredita, čije pokriće čine sredstva Garantnog fonda;
7. osiguranjem izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika;
8. kreditiranjem u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
9. obavljanjem poslova vezanih za prodaju kapitala u portfoliju IRFCG AD.
10. obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unaprijeđenju preduzetništva i ekonomskom razvoju, kao i
11. obavljanjem i drugih poslova utvrđenih zakonom.

Osnivački kapital IRFCG AD čini cjelokupni kapital Fonda za razvoj koji je umanjen za obaveze po osnovu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Sl. list CG“. br. 21/04 i 49/07). Osnivački kapital IRFCG AD čine i sredstva koja su usmjerena Direkciji za razvoj malih i srednjih preduzeća.

IRFCG AD može biti član, osnivač i/ili akcionar, domaćih i međunarodnih finansijskih institucija, privrednih društava u Crnoj Gori i u inostranstvu. Uz saglasnost osnivača, može koristiti međunarodne fondove, zaduživati se u Crnoj Gori i u inostranstvu na tržištu novca i kapitala. Može da kupuje i prodaje hartije od vrijednosti, udjele, na domaćem i inostranom tržištu u svrhu obavljanja djelatnosti, u skladu sa zakonom i aktima poslovne politike IRFCG AD, uz saglasnost osnivača.

U skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore, sredstva za poslovanje IRFCG AD stiže:

1. iz prihoda ostvarenih poslovanjem;
2. prodajom akcija i udjela iz portfolija;
3. iz ostatka likvidacione ili stečajne mase, prodajom preostale imovine u slučaju likvidacije ili stečaja sprovedenog nad društvom u vlasništvu IRFCG AD;
4. iz dobiti društava u kojima IRFCG AD ima akcije ili udjele;
5. izdavanjem hartija od vrijednosti;
6. uzimanjem kredita i pozajmica u zemlji i inostranstvu, kao i primanjem donacija;
7. iz anuiteta (povraćaja glavnice) po osnovu investicione aktivnosti;
8. naplatom premija pri obavljanju poslova osiguranja izvoza, kao i
9. iz drugih izvora, u skladu sa Zakonom.

Kontrolu poslovanja IRFCG AD vrši Centralna banka Crne Gore. Dobit poslovne godine raspoređuje se u rezerve IRFCG AD.

Svoju djelatnost IRFCG AD obavlja u Podgorici, Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 126/1.

Na dan 31. decembra 2020. godine IRFCG AD ima 88 zaposlenih (31. decembra 2019. godine: 78 zaposlenih).

Organi upravljanja IRFCG AD su Skupština akcionara, Odbor direktora i Izvršni direktor. Članove Odbora direktora bira Skupština akcionara. IRFCG AD ima i dva stalna Odbora: Odbor za upravljanje aktivom i pasivom i Kreditno-garantni odbor.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU POJEDINAČNIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD

2.1. Osnove za sastavljanje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza

Društvo ima obavezu da vodi svoje računovodstvene evidencije i sastavlja pojedinačne finansijske iskaze u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore („Sl. list CG”. br. 52/16), propisima Centralne banke Crne Gore koji regulišu finansijsko izvještavanje IRFCG AD, Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG”. br. 88/09, 40/10 i 80/17) i osnovama za sastavljanje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza objelodanjenim u nastavku ove napomene.

U skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, MRS i MSFI objavljeni od strane Odbora za međunarodne računovodstvene standarde, moraju biti prevedeni od strane odgovarajućeg nadležnog organa Crne Gore koji posjeduje pravo prevoda i objavljivanja istih, odobreno od strane Međunarodne federacije računovođa (IFAC). Dakle, samo MRS i MSFI zvanično prevedeni, odobreni i objavljeni od strane Instituta sertifikovanih računovođa Crne Gore mogu biti u primjeni.

Savjet Centralne banke Crne Gore je, na sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine, donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD i Odluku o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD (Sl. list CG”. br. 79/18).

Pomenute Odluke se primjenjuju počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period, prvi kvartal 2019. godine.

Kreditni su iskazani u iskazu o finansijskoj poziciji u visini odobrenog plasmana, umanjeno za otplaćenu glavnica i ispravku vrijednosti, koja je obračunata na osnovu Pravilnika o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda, koji je usvojen na sjednici Odbora direktora, održanoj 28.03.2019. godine (izmijenjen i dopunjen u aprilu 2021), a u skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD. Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti koje se vode po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat iskazani su po pravičnoj vrijednosti na osnovu procjene izvršene od strane rukovodstva (napomena 3.14) u skladu sa Uputstvom o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti („Sl. list CG”. br.34/11).

Imajući u vidu efekte koje navedena odstupanja računovodstvenih propisa Crne Gore od MSFI i MRS imaju na prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza Društva priloženi pojedinačni finansijski iskazi se u tom dijelu razlikuju i odstupaju od MSFI i MRS i ne mogu se tretirati kao pojedinačni finansijski iskazi sastavljeni u saglasnosti sa MSFI i MRS.

Priloženi pojedinačni finansijski iskazi su pojedinačni u smislu da uključuju nekonsolidovane pozicije potraživanja, obaveza, rezultata poslovanja, promjena na kapitalu i novčanih tokova bez uključivanja zavisnog pravnog lica Turistički centar Durmitor – Žabljak, koje je u 100% vlasništvu IRFCG AD. IRFCG AD je ove nekonsolidovane finansijske iskaze sastavilo na osnovu i prema zahtjevima regulative Crne Gore gdje su ulaganja u zavisna društva u ovim nekonsolidovanim finansijskim iskazima iskazana po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za eventualno obezvrjeđenje. Do zakonskog roka IRFCG AD će sastaviti konsolidovane finansijske iskaze u skladu sa zahtjevima lokalne regulative.

Pojedinačni finansijski iskazi su sastavljeni u skladu sa konvencijom istorijskog troška, osim ako je drugačije navedeno u računovodstvenim politikama. Društvo je u sastavljanju ovih pojedinačnih finansijskih iskaza primjenjivalo računovodstvene politike obrazložene u Napomeni 3. koje su zasnovane na računovodstvenim i poreskim propisima Crne Gore.

Zvanična valuta u Crnoj Gori i izvještajna valuta Društva je Euro (EUR).

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU POJEDINAČNIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD (nastavak)

2.2. Korišćenje procjenjivanja

Prezentacija pojedinačnih finansijskih iskaza zahtijeva od rukovodstva korišćenje najboljih mogućih procjena i razumnih pretpostavki, koje imaju efekta na prezentovane vrijednosti sredstava i obaveza i objelodanjivanje potencijalnih potraživanja i obaveza na dan sastavljanja pojedinačnih finansijskih iskaza, kao i prihoda i rashoda u toku izvještajnog perioda. Ove procjene i pretpostavke su zasnovane na informacijama raspoloživim na dan sastavljanja pojedinačnih finansijskih iskaza, a budući stvarni rezultati mogu da se razlikuju od procijenjenih iznosa. Ove procjene se najvećim dijelom odnose na procjene korisnog vijeka upotrebe nekretnina i opreme, procjene obezvređenja dugoročnih i kratkoročnih finansijskih plasmana i potraživanja iz poslovnih odnosa i procjene rezervisanja za date garancije i sudske sporove.

2.3. Usporedni podaci

IRFCG AD je prikazao pojedinačne finansijske iskaze na dan i godinu završenu 31. decembra 2019. godine u skladu sa Pravilnikom o sadržini i formi obrazaca finansijskih iskaza za privredna društva i druga pravna lica ("Sl. list CG", br. 05/2011). Počev od 6. marta 2020. godine, u primjeni je izmijenjeni Pravilnik o sadržini i formi obrazaca finansijskih iskaza za privredna društva i druga pravna lica ("Sl. list CG", br. 011/20). Usporedni podaci u finansijskim iskazima na dan i godinu završenu 31. decembra 2020 godine su prikazani u skladu sa izmijenjenim obrascima propisanim novim Pravilnikom o sadržini i formi obrazaca finansijskih iskaza za privredna društva i druga pravna lica.

2.4. Stalnost poslovanja

Uzimajući u obzir i okolnosti nastale usled pandemije COVID 19 kao i neizvjesnost oko ekonomskog oporavka, rukovodstvo IRFCG AD i dalje procjenjuje sa razumnom sigurnošću da će IRFCG AD nastaviti da posluje profitabilno u doglednoj budućnosti. Saglasno tome, finansijski izvještaji IRFCG AD sastavljeni su u skladu sa načelom stalnosti poslovanja, koje podrazumijeva da će IRFCG AD nastaviti da posluje u budućnosti.

2.5. Uticaj krize izazvane Covid-om 19 na poslovanje IRFCG AD

Tokom 2020. godine, zbog negativnog uticaja pandemije Covid-19 na poslovanje privrede, Centralna Banka Crne Gore (u daljem tekstu „CBCG“) i Vlada Crne Gore su propisale set mjera za ublažavanje ovog negativnog uticaja. Najprije, u martu 2020. godine, Odluka o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog koronavirusa na finansijski sistem („Sl.list Crne Gore“ br. 19/20) je stupila na snagu i bila je obavezujuća za sve poslovne banke u zemlji.

U skladu sa odlukom, i fizička i pravna lica imaju pravo da apliciraju za moratorijum na otplatu kreditnih zaduženja uz predaju zahtjeva. Moratorijum je moguće aktivirati za kredite odobrene prije 23. marta 2020. godine. Moratorijum na otplatu kreditnih obaveza je bilo moguće aktivirati na period od 3 mjeseca uz kapitalizaciju kamate, dok je kamata za period bila obračunata u skladu sa otplatnim planom i dodata glavnici na kraju moratorijuma. Takođe, navedenom i narednim odlukama su definisani i posebni uslovi pod kojima finansijske institucije mogu vršiti restrukturiranje zaduženja klijenata, koji su primjenjivi za vrijeme trajanja odluke.

U toku godine, CBCG je donijela niz Odluka o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog koronavirusa na finansijski sistem, kojima su produžavani i dopunjavani uslovi i pogodnosti predviđeni mjerama.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU POJEDINAČNIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD (nastavak)

2.5. Uticaj krize izazvane Covid-om 19 na poslovanje IRFCG AD (nastavak)

Glavni preduslovi za apliciranje za moratorijume su bili sljedeći:

- Na dan 31. decembar 2019, dužnik nije u kašnjenju većem od 90 dana;
- Na dan 31. decembar 2019, kredit nije klasifikovan kao „non-performing“;
- Kredit na koji se moratorijum primjenjuje nije restrukturiran u toku 2020. godine.

Glavni preduslovi za posmatranje restrukturiranog plasmana u postupku klasifikacije i izdvajanja rezervacija za potencijalne gubitke kao novoodobrenog plasmana su bili sljedeći:

- Na dan 31. decembar 2019, dužnik nije u kašnjenju većem od 90 dana;
- Na dan 31. decembar 2019, kredit nije klasifikovan kao „non-performing“;
- Kredit koji se restrukturira nije restrukturiran u toku 2020. godine.
- Korisnik kredita može dokumentovano dokazati banci da je njegova finansijska pozicija pogoršana, ili će u bliskoj budućnosti biti pogoršana, zbog negativnog uticaja novog koronavirusa na njegovo poslovanje od dana pojave ovog virusa u svijetu
- procijeni se da će nakon izvršenog restrukturiranja biti poboljšana kreditna sposobnost korisnika kredita.

Drugi set mjera CBCG, počeo je na dan 01. jun 2020. godine. Komercijalne banke i IRFCG AD su bili zaduženi za definiciju kriterijuma za klijente koji mogu aplicirati za moratorijum i restrukturiranje. Uslovi su uglavnom bili vezani za klijente koji su izgubili posao zbog posljedica pandemije, ili im je zarada smanjena.

Takodje, dopunom odluke su mogli aplicirati i moreplovci, uz predaju odgovarajuće dokumentacije.

Treći set mjera CBCG je počeo na dan 01. septembar 2020. U sklopu ovih mjera, klijenti iz sektora turizma, poljoprivrede, šumarstva i ribarstva su mogli aplicirati za moratorijum na otplatu kredita u periodu od 01. septembra 2020, do 31. avgusta 2021 i za restrukturiranje obaveza.

Počevši od 06. novembra 2020, klijenti su mogli aplicirati za moratorijum u trajanju od 6 mjeseci ukoliko su u periodu poslije marta 2020. godine ostali bez posla zbog uticaja krize izazvane Covid-19 na ekonomski sistem, ili restrukturiranje kredita ukoliko im je zbog uticaja ove krize smanjen iznos zarade u istom periodu.

Na osnovu donešenih Odluka o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog koronavirusa na finansijski sistem OD IRFCG je donosio interne akte koji se oslanjaju na navedene odluke CBCG, a koje su u daljem periodu usklađivane sa izmjenama i dopunama odluka CBCG.

Kreditni koji su bili predmet moratorijuma su prikazani u narednoj tabeli (stanje kredita na dan 31. decembar 2020. godine):

CBCG Klasifikacija	Ukupno			Pravna lica			Fizička lica		
	Bruto krediti	Moratorijum korišćen	Moratorijum aktivan	Bruto krediti	Moratorijum korišćen	Moratorijum aktivan	Bruto krediti	Moratorijum korišćen	Moratorijum aktivan
A	125.770.798	7.013.212	-	124.009.562	6.883.229	-	1.761.236	129.983	-
B	246.443.348	113.772.181	5.829.475	241.891.714	112.281.444	5.829.475	4.551.634	1.490.737	-
C	40.205.420	34.100.294	7.864.717	39.727.003	33.831.429	7.864.717	478.417	268.865	-
D	205.176	-	-	196.988	-	-	8.188	-	-
E	4.922.354	401.933	-	4.356.262	284.667	-	566.092	117.267	-
Ukupno	417.547.097	155.287.621	13.694.192	410.181.528	153.280.769	13.694.192	7.365.568	2.006.852	-

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA

3.1. Prihodi/rashodi od kamata i naknada

Prihodi i rashodi po osnovu kamata, i drugi troškovi pozajmljivanja, evidentiraju se u korist, odnosno na teret iskaza o ukupnom rezultatu, obračunskog perioda na koji se odnose. Prihodi i rashodi po osnovu kamata se priznaju u iskazu o ukupnom rezultatu, za sve instrumente, prema cijeni amortizacije uz primjenu metode efektivne kamatne stope. Pri izračunavanju efektivne kamatne stope, procjenjuju se gotovinski tokovi razmatrajući sve ugovorene uslove finansijskih instrumenata ali ne razmatraju se budući gubici po osnovu kreditnog rizika. Kalkulacije uključuju sve naknade i provizije plaćene ili primljene između ugovorenih strana koje su integralni dio efektivne kamatne stope, troškova transakcije i svih drugih premija ili popusta. Prihodi i rashodi po osnovu naknada za odobravanje kredita i garancija obračunati su po načelu uzročnosti prihoda i rashoda, primjenom metode efektivne kamatne stope.

3.2. Prihodi po osnovu učešća u dobiti - dividende

Primljene dividende evidentiraju se u iskazu o ukupnom rezultatu, u okviru finansijskih prihoda, u objavljenom iznosu, umanjene za porez po odbitku od 9%.

3.3. Prihodi po osnovu faktoring aranžmana

Prihodi po osnovu naknada i kamata po faktoring aranžmanima evidentiraju se u korist iskaza o ukupnom rezultatu obračunskog perioda na koji se odnose. Kod klasičnog faktoringa kamata i naknada se naplaćuju od klijenta na način da se umanjuje iznos koji se isplaćuje klijentu, dok se kod dobavljačkog faktoringa kamata i naknada naplaćuju od klijenta direktno.

3.4. Naknade zaposlenima

/i/ Doprinosi kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih

U skladu sa propisima koji se primijenjuju u Crnoj Gori, IRFCG AD je u obavezi da plaća doprinose državnim fondovima kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih. Ove obaveze uključuju doprinose za zaposlene na teret poslodavca u iznosima obračunatim po stopama propisanim relevantnim zakonskim propisima. IRFCG AD je obavezan da od bruto plata zaposlenih obustavi doprinose i da ih, u ime zaposlenih, uplati ovim fondovima. Doprinosi na teret poslodavca i doprinosi na teret zaposlenog se knjiže na teret rashoda perioda na koji se odnose.

/iii/ Obaveze po osnovu otpremnina

Dugoročne obaveze po osnovu otpremnina za odlazak u penziju, nakon ispunjavanja uslova, IRFCG AD iskazuje u poslovnim knjigama po sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih isplata zaposlenima kako je to predviđeno Pravilnikom o zaradama i drugim primanjima zaposlenih u IRFCG AD, a na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

3.5. Prihodi i troškovi zakupa

Operativni zakup predstavlja zakup u kojem su značajan dio rizika i koristi povezani sa vlasništvom zadržani od strane zakupodavca.

Prihodi i troškovi zakupa iskazani su u izveštaju o ukupnom rezultatu u stvarno nastalim iznosima, odnosno primjenom proporcionalne metode, tokom trajanja ugovora o zakupu.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.6. Pozitivne i negativne kursne razlike

Sva sredstva i obaveze u stranim sredstvima plaćanja su preračunati u EUR primjenom zvaničnih deviznih kurseva važećih na dan iskaza o finansijskoj poziciji objavljenih od strane Centralne banke Crne Gore. Poslovne promjene u stranim sredstvima plaćanja tokom godine preračunavaju se u EUR po zvaničnim deviznim kursovima važećim na dan poslovne promjene.

Pozitivne i negativne kursne razlike koje nastaju preračunom sredstava i obaveza iskazanih u stranim sredstvima plaćanja i preračunom transakcija u toku godine knjiže se u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

3.7. Porezi i doprinosi

Porez na dobit

Tekući porez na dobit

Porez na dobit se obračunava i plaća u skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list RCG“ br. 65/01, 12/02, 80/04, „Sl. list CG“ br.40/08, 86/09, 40/11, 14/12, 61/13 i 55/16). Stopa poreza na dobit je proporcionalna i iznosi 9% od poreske osnovice.

Oporeziva dobit se utvrđuje na osnovu dobiti IRFCG AD iskazane u iskazu o ukupnom rezultatu uz usklađivanje prihoda i rashoda u skladu sa odredbama Zakona o porezu na dobit pravnih lica.

Kapitalni gubici mogu se prebijati sa kapitalnim dobitima ostvarenim u istoj godini. Ako se i poslije izvršenog prebijanja sa kapitalnim dobitima ostvarenim u istoj godini pojavi kapitalni gubitak, poreski obveznik može prenijeti kapitalni gubitak na račun budućih kapitalnih dobitaka u narednih pet godina. Poreski propisi Crne Gore ne predviđaju da se poreski gubici iz tekućeg perioda mogu koristiti kao osnova za povraćaj poreza plaćenog u prethodnim periodima. Međutim, gubici iz tekućeg perioda iskazani u poreskom bilansu mogu se koristiti za umanjenje poreske osnovice budućih obračunskih perioda, ali ne duže od pet godina.

Odloženi porez

Odloženi porez se obračunava korišćenjem metode utvrđivanja obaveza prema iskazu o finansijskoj poziciji za privremene razlike proizašle iz razlike između poreske osnovice sredstava i obaveza i njihove knjigovodstvene vrijednosti. Važeće poreske stope na datum iskaza o finansijskoj poziciji se koriste za utvrđivanje razgraničenog iznosa poreza na dobit. Odložene poreske obaveze se priznaju za sve oporezive privremene razlike. Odložena poreska sredstva se priznaju za sve odbitne privremene razlike i poreske gubitke i kredite, koji se mogu prenositi u naredne fiskalne periode, do stepena do kojeg će vjerovatno postojati oporeziva dobit od koje se odložena poreska sredstva mogu iskoristiti.

Porezi, doprinosi i druge dažbine koje ne zavise od rezultata poslovanja

Porezi, doprinosi i druge dažbine koji ne zavise od rezultata poslovanja uključuju poreze, naknade i doprinose koji se plaćaju prema raznim državnim i lokalnim poreskim propisima.

3.8. Nematerijalna ulaganja

Nematerijalna ulaganja se sastoje od softvera i licenci. Nakon početnog priznavanja, nematerijalna ulaganja se iskazuju u visini nabavne vrijednosti umanjene za ukupnu akumuliranu amortizaciju i eventualne ukupne akumulirane gubitke zbog umanjenja vrijednosti.

Troškovi koji se direktno mogu povezati sa određenim softverom, i koji će generisati ekonomsku korist u periodu dužem od jedne godine, evidentiraju se kao nematerijalna ulaganja. Troškovi održavanja i razvoj kompjuterskih softvera se evidentiraju kao trošak u trenutku njihovog nastanka.

Nematerijalna ulaganja amortizuju se putem proporcionalne metode u roku od pet godina, uz korišćenje amortizacione stope od 20%.

IRFCG AD ne posjeduje nematerijalna ulaganja sa neograničenim vijekom upotrebe.

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.9. Nekretnine i oprema

Nekretnine i oprema su materijalna sredstva koja IRFCG AD koristi u redovnom poslovanju, a čiji je očekivani korisni vijek upotrebe duži od jedne godine. Nekretnine i oprema su iskazani po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za ukupnu akumuliranu amortizaciju i eventualne ukupne akumulirane gubitke zbog obezvređenja vrijednosti. Nabavnu vrijednost čini vrijednost po fakturi dobavljača, uvećana za sve troškove dovođenja sredstva u stanje funkcionalne pripravnosti.

Godišnje, prilikom zaključenja poslovne godine, IRFCG AD procjenjuje se da li postoje indikatori obezvređenja nekretnina i opreme. Kod procjenjivanja da li postoji indikator obezvređenja uzima se u obzir sljedeće:

- tržišna vrijednost sredstva zbog protoka vremena smanjila se mnogo više od očekivane;
- javile su se značajne promjene u tehnološkom, tržišnom, privrednom ili pravnom okruženju;
- povećale su se tržišne kamatne stope, a ta povećanja će vjerovatno uticati na diskontnu stopu korišćenu kod obračuna upotrebne vrijednosti i suštinski smanjiti nadoknadivu vrijednost sredstva;
- ostali nagovještaji (dokazi o zastarjelosti ili fizičkoj oštećenosti sredstva, očekivane promjene korišćenja sredstava sa negativnim uticajem i drugi indikatori).

Ako postoje takvi indikatori IRFCG AD procjenjuje nadoknadivu vrijednost sredstava. Kao nadoknadiva vrijednost uzima se veća od fer vrijednosti umanjene za troškove prodaje i upotrebne vrijednosti. Ukoliko je nadoknadiva vrijednost sredstava manja od njegove knjigovodstvene vrijednosti, knjigovodstvenu vrijednost sredstva bi trebalo smanjiti na njegovu nadoknadivu vrijednost. Takvo smanjenje je gubitak zbog obezvređenja, koji se priznaje u iskazu o ukupnom rezultatu.

Naknadni troškovi: troškovi zamjene djelova opreme (ugradnja novih rezervnih djelova), troškovi značajnijih adaptacija i generalnih popravki priznaju se kao povećanje sadašnje vrijednosti nekretnina i opreme ako je vjerovatno da će po tom osnovu doći do priliva budućih ekonomskih koristi i ako se ti troškovi mogu pouzdano izmjeriti. Troškovi nastali po osnovu tekućeg održavanja nekretnina i opreme: zamjena i ugradnja rezervnih djelova i potrošnog materijala, kao i troškovi svakodnevnih popravki opreme, smatraju se rashodom perioda u kom su nastali.

Dobici ili gubici koji se javljaju prilikom rashodovanja ili prodaje nekretnina i opreme iskazuju se u iskazu o ukupnom rezultatu kao dio ostalih poslovnih prihoda ili ostalih poslovnih rashoda.

3.10. Amortizacija

Obračun amortizacije za građevinske objekate, opremu i nematerijalna ulaganja se vrši primjenom odgovarajuće stope, uz upotrebu proporcionalne metode, kojom se vrijednost sredstava u potpunosti otpisuje tokom procijenjenog korisnog vijeka upotrebe.

Otpisivanje se vrši po stopama koje su zasnovane na preostalom korisnom vijeku upotrebe sredstava, procijenjenom od strane rukovodstva IRFCG AD i usvojenog od strane Odbora direktora IRFCG AD. Obračun amortizacije građevinskih objekata, opreme i nematerijalnih ulaganja počinje u trenutku kada sredstva postanu raspoloživa za korišćenje. Amortizacija prestaje da se obračunava na dan kada se sredstva klasifikuju kao raspoloživa za prodaju ili na dan kada se isknjiže.

Osnovne godišnje stope amortizacije u primjeni tokom 2020. i 2019. godine su:

-Glavne grupe opreme	Stopa amortizacije (%)	Stopa amortizacije koja se priznaje u poreskom bilansu (%)
<i>Građevinski objekti</i>	1.30	5.00
<i>Oprema</i>		
Računarska i ostala IT oprema	20.00	30.00
Vozila	15.50	15.00
Kancelarijska oprema	12.00	15.00
Ostala oprema	20.00	20.00

U skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list RCG“ br. 65/01, 12/02, 80/04, „Sl. list CG“ br.40/08, 86/09, 73/10, 40/11, 61/13 i 55/16) amortizacija licenci, ostalih nematerijalnih ulaganja i građevinskih objekata za poreske svrhe obračunava se primjenom proporcionalnog metoda, odnosno opreme i aplikativnih softvera primjenom degresivnog metoda za cijeli period, bez obzira na datum aktivacije. Oprema čija je pojedinačna nabavna vrijednost u vrijeme nabavke veća od EUR 300, a koristi se duže od jednog obračunskog perioda, svrstava se u opremu u skladu sa Pravilnikom o razvrstavanju osnovnih sredstava po grupama i metodama za utvrđivanje amortizacije („Sl. list RCG“ br. 28/02).

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.11. Investicione nekretnine

Ulaganje u nekretnine namijenjene sticanju prihoda (investicione nekretnine) predstavlja ulaganje u imovinu koja se drži u cilju sticanja prihoda putem izdavanja u zakup ili od povećanja tržišne vrijednosti, ili i jedno i drugo, a ne za korišćenje ili prodaju u okviru redovnog poslovanja.

Investicione nekretnine se priznaju kao sredstva kada su ispunjeni sljedeći kriterijumi:

- investicione nekretnine moraju ostvarivati ekonomske koristi;
- investicione nekretnine se koriste za izdavanje u zakup i donose zakupninu ili se prodaju i ostvaruju dobit;
- investicione nekretnine nijesu namijenjene za prodaju u bliskoj budućnosti u redovnom poslovanju;
- nabavnu vrijednost je moguće pouzdano izmjeriti.

Početno priznavanje investicionih nekretnina je po nabavnoj vrijednosti. Nabavna vrijednost predstavlja nabavnu cijenu i neposredno pripadajuće troškove nabavke.

Investicione nekretnine se naknadno vrednuju po njihovoj fer vrijednosti procijenjenoj od strane nezavisnog procjenjivača, a dobit ili gubitak proistekao iz promjene fer vrijednosti priznaje se u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Dobici ili gubici, koji se javljaju prilikom prodaje investicionih nekretnina, iskazuju se u iskazu o ukupnom rezultatu.

3.12. Stalna sredstva namijenjena prodaji i sredstva poslovanja koje je obustavljeno (Stečena aktiva)

Nekretnine i zemljište koji su konstituisani kao sredstvo obezbjeđenja po odobrenim plasmanima i koje IRFCG AD stiče u postupku naplate spornih potraživanja priznaju se u poslovnim knjigama po nižoj od ukupne vrijednosti navedenih potraživanja i njihove procijenjene vrijednosti. Ove nekretnine i zemljište IRFCG AD iskazuje u okviru grupe "stalna sredstva namijenjena prodaji". Razlika između knjigovodstvene i prodajne vrijednosti se računovodstveno evidentira u momentu prodaje na teret ili u korist iskaza o ukupnom rezultatu.

3.13. Finansijski instrumenti

Finansijska sredstva i obaveze IRFCG AD evidentira u pojedinačnom iskazu o finansijskoj poziciji od momenta kada je ugovornim odredbama vezan za instrument.

Metod efektivne kamatne stope

Metod efektivne kamatne stope je metod izračunavanja amortizovane vrijednosti finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza i alokacije prihoda po osnovu kamate ili rashoda po osnovu kamate na odgovarajuće vremenske periode. Efektivna kamatna stopa je stopa koja tačno diskontuje procijenjena buduća gotovinska plaćanja ili prilive (uključujući sve plaćene ili primljene naknade koja čini sastavni dio efektivne kamatne stope, troškova transakcije ili ostale premije ili popuste) tokom očekivanog vijeka trajanja finansijskog instrumenta ili, tamo gdje je to izvodljivo, kraćeg perioda, na sadašnju vrijednost finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza.

Finansijska sredstva

IRFCG AD je finansijska sredstva klasifikovao u sljedeće kategorije: amortizovana vrijednost, fer vrijednost kroz ostali ukupni rezultat (FVOCI) i fer vrijednost kroz iskaz o ukupnom rezultatu (FVTPL). Finansijska sredstva se odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti ako se drže u okviru poslovnog modela čiji je cilj da se finansijska sredstva drže radi prikupljanja ugovorenih novčanih tokova i njihovi ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo plaćanje glavnice i kamate. Finansijska sredstva se odmjeravaju po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat ako se drže u okviru poslovnog modela čiji cilj se ostvaruje kako kroz prikupljanje ugovorenih novčanih tokova tako i kroz prodaju finansijskih sredstava, gdje njihovi ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo plaćanja glavnice i kamate. Sva ostala finansijska sredstva se klasifikuju po fer vrijednosti kroz iskaz o ukupnom rezultatu.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Finansijska sredstva (nastavak)

Finansijska sredstva prestaju da se priznaju kada IRFCG AD izgubi kontrolu nad ugovorenim pravima nad tim instrumentima, što se dešava kada su prava korišćenja instrumenata realizovana, istekla, napuštena ili ustupljena. Finansijska obaveza prestaje da se priznaje kada IRFCG AD ispuni obavezu ili kada je obaveza plaćanja predviđena ugovorom ukinuta ili istekla.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti

Dugoročni finansijski plasmani obuhvataju hartije od vrijednosti i sastoje se od ulaganja u kapital (akcije) privrednih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinško depozitarnog društva (CKDD) i ulaganja u kapital privrednih društava koja nisu registrovana kod CKDD. IRFCG AD navedena ulaganja drži određeni vremenski period do momenta privatizacije. Postupak promjene vlasništva se sprovodi u skladu sa odgovarajućim Planom privatizacije koji usvaja Vlada Crne Gore.

U skladu sa Zakonom o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji privrede Crne Gore („Sl. list CG“ br. 2/92, 17/92, 27/94, 30/94, 23/96, 73/10 i 40/11) pravni prethodnik IRFCG AD, Fond za razvoj Crne Gore, je učešća u kapitalu stekao bez naknade. Fond za razvoj je inicijalno vrednovao u svojim poslovnim knjigama navedena učešća u kapitalu kao dugoročne finansijske plasmane - finansijska sredstva raspoloživa za prodaju po procijenjenoj nominalnoj vrijednosti koja je bila izražena u DEM do 31. decembra 2001. godine, odnosno u EUR od 1. januara 2002. godine, u korist kapitala Fonda za razvoj, koji je u cjelosti u državnom vlasništvu.

Osnivanjem Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore ove hartije od vrijednosti su po procijenjenoj vrijednosti sa stanjem na dan 31. januara 2010. godine postale dio osnivačkog kapitala IRFCG AD, osim učešća u kapitalu privrednih društava koja nisu registrovana kod CKDD i društava koja nemaju finansijske iskaze, za koje procjena fer vrijednosti nije vršena zbog nedostatka podataka.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti sa stanjem na dan 31. decembra 2020. godine iskazani su po pravičnoj vrijednosti na osnovu procjene izvršene od strane rukovodstva u skladu sa Uputstvom o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti („Sl. list CG“ br.34/11). Procjena je izvršena korišćenjem 4 kriterijuma i to:

1. Kriterijum kontrole
2. Kriterijum utrživosti
3. Kriterijum strukture kapitala - % neto imovine
4. Kriterijum finansijskog rezultata - % neto marže.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti (nastavak)

Nakon analize četiri navedena kriterijuma, vrši se obračun finalnog multiplikatora u zavisnosti od procentualnog učešća državnog kapitala u ukupnom kapitalu društva:

1. ukoliko državni paket akcija iznosi manje od 25% ukupnih emitovanih akcija nekog privrednog društva onda se za taj „manjinski paket“ obračunava finalni multiplikator isključivo po kriterijumu utrživosti akcija na berzama kapitala;
2. ukoliko državni paket akcija iznosi preko 25% od ukupno emitovanih akcija nekog privrednog društva onda se za taj „većinski paket“ obračunava finalni multiplikator zbrajajući pojedinačne multiplikatore po kriterijumima kontrole, strukture kapitala i finansijskog rezultata.

Osnovica za primjenu finalnog multiplikatora je prosječna ponderisana vrijednost između:

1. Tržišne cijene akcija na dan 31. decembra i
2. Prosječne cijene akcija u periodu 1. januara do 31. decembra.

Kao ponder je uzet kriterijum odstupanja tržišne cijene na dan 31. decembra od prosječne godišnje cijene.

Procijenjena fer vrijednost jedne akcije se dobija množenjem prosječne ponderisane cijene akcija i obračunatog finalnog multiplikatora.

Promjene fer vrijednosti hartija od vrijednosti IRFCG AD evidentira kroz ukupan ostali rezultat na kapitalu, u okviru revalorizacionih rezervi - Nerealizovani gubici i dobiti po osnovu svođenja finansijskih sredstava, sve do trenutka prodaje kada se dobit ili gubitak po osnovu prodaje priznaje u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu, bez obzira da li fer vrijednost hartija od vrijednosti bilježe dugotrajan odnosno materijalno značajan pad vrijednosti. Navedeni računovodstveni tretman je usaglašen sa članom 17. Zakona o Investiciono-razvojnem fondu Crne Gore.

U momentu otuđenja hartija od vrijednosti, prodajom ili uslijed likvidacije društva, ukupne akumulirane rezerve se iz ukupnog ostalog rezultata na kapitalu prenose u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Otpis ulaganja u hartije od vrijednosti vrši se u cjelosti za akcije privrednih društava koja su trajno prestala sa poslovanjem ili za koja je okončan postupak stečaja. Djelimičan otpis dugoročnih finansijskih plasmana vrši se za akcije privrednih društava kod kojih je došlo do smanjenja akcijskog kapitala po osnovu pokrića gubitaka iz poslovanja u skladu sa Odlukom Skupštine akcionara navedenih privrednih društava.

Prihodi od prodaje stečajne mase privrednih društava koja su prestala sa poslovanjem odnosno privrednih društava, kod kojih je obezvredjenje vrijednosti plasmana izvršeno u cjelosti, priznaju se u trenutku naplate u korist iskaza o ukupnom rezultatu.

Ulaganja u kapital drugih pravnih lica

Ulaganja u kapital drugih pravnih lica se odnosilo na učešće u JP „Regionalni vodovod crnogorsko primorje“ Budva. Investicije u instrumente kapitala koji nemaju kotiranu tržišnu cijenu na aktivnom tržištu i čija se fer vrijednost ne može pouzdano odmjeriti i derivati koji su povezani sa njima IRFCG AD odmjerava po nabavnoj vrijednosti.

Ulaganja u kapital pridruženih i zavisnih pravnih lica

Pridružena i zavisna pravna lica predstavljaju ona društva u kojima IRFCG AD ima udio u vlasništvu između 20% i 50%, odnosno veće od 50% respektivno, ili u kojima ima značajan uticaj. Učešća u kapitalu pridruženih i zavisnih pravnih lica iskazana su po istorijskoj nabavnoj vrijednosti.

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Ukoliko postoji indikacija da za navedena ulaganja postoji obezvređenje nadoknadivi iznos te imovine se procjenjuje kako bi se utvrdio iznos obezvređenja. Ukoliko je nadoknadivi iznos procijenjen kao niži od vrijednosti prikazane u finansijskim iskazima vrijednost ulaganja se smanjuje do svoje nadoknadive vrijednosti i priznaje na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

IRFCG AD je na dan 31. decembar 2020. godine utvrdio da postoji obezvređenje ulaganja u zavisno društvo TC Durmitor d.o.o. Žabljak, odnosno da je nadoknadivi iznos ulaganja u kapital zavisnog pravnog lica manji od knjigovodstvene vrijednosti. Smanjenje vrijednosti uloga je prikazano u okviru iskaza o ukupnom rezultatu (napomena 10).

Kredit

Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG” br. 88/09, 40/10 i 80/17) regulisana je obaveza IRFCG AD da se prilikom upravljanja rizicima pridržava minimalnih standarda za upravljanje rizicima (Sl. list CG”. br. 79/18), a koje je za IRFCG AD propisala Centralna banka Crne Gore, i čija primjena je počela 2019. godine.

Kredit odobreni od strane IRFCG AD evidentiraju se u poslovnim knjigama u momentu prenosa sredstava korisniku kredita. Kredit su iskazani u iskazu o finansijskoj poziciji u visini odobrenog plasmana, umanjeno za otplaćenu glavnica i ispravku vrijednosti, koja je obračunata na osnovu Pravilnika o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda, koji je usvojen na sjednici Odbora direktora održanoj 28.03.2019. godine.

IRFCG AD takođe jednom mjesečno vrši klasifikaciju stavki aktive, po osnovu kojih je izložen riziku neispunjavanja obaveza dužnika, i stavki vanbilansa, na klasifikacione grupe i podgrupe (A, B1, B2, C1, C2, D, E kategorije) i vrši obračun rezervacija za potencijalne gubitke, na način definisan u Odluci o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRFCG AD.

U zavisnosti od vjerovatnoće ostvarivanja gubitka IRFCG AD stavke aktive i vanbilansa klasifikuje u klasifikacione grupe A-E.

- kategorija A (dobra aktiva) – u koju se klasifikuju stavke za koje se procjenjuje da će u skladu sa ugovorom biti u cjelosti naplaćene;
- kategorija B (aktiva sa posebnom napomenom) – sa podkategorijama B1 i B2 u koje se klasifikuju stavke za koje postoji niska vjerovatnoća ostvarivanja gubitka ali koje zahtijevaju posebnu pažnju, jer bi potencijalni rizik ukoliko ne bi bio adekvatno praćen mogao da dovede do slabijih perspektiva u pogledu naplate;
- kategorija C (substandardna aktiva) – sa podkategorijama C1 i C2 i za koje postoji visoka vjerovatnoća ostvarivanja gubitka, zbog jasno utvrđenih slabosti koje ugrožavaju naplatu;
- kategorija D (sumnjiva aktiva) – u koju se klasifikuju stavke za koje je naplata u cjelosti, imajući u vidu kreditnu sposobnost zajmoprimca i vrijednost i mogućnost realizacije sredstava obezbjeđenja, malo vjerovatna;
- kategorija E (gubitak) – u koju se klasifikuju stavke koje će biti u potpunosti nenaplative ili će biti naplative u neznatnom iznosu.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Kreditni (nastavak)

IRFCG AD primjenjuje sljedeće procenat rezervacija po danima kašnjenja i kategorijama rizičnosti:

	2020.		2019.	
	Procenat rezervacija	Dani kašnjenja	Procenat rezervacija	Dani kašnjenja
A	0%	<30	0%	<30
B1	2%	31-60	2%	31-60
B2	7%	61-90	7%	61-90
C1	20%	91-150	20%	91-150
C2	40%	151-270	40%	151-270
D	70%	271-365	70%	271-365
E	100%	>365	100%	>365

IRFCG AD je dužan da utvrđuje razliku između iznosa rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke izračunatih primjenom MSFI.

Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti sa stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke predstavlja odbitnu stavku od kapitala IRFCG AD, u skladu sa Odlukom o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRFCG AD.

Obračun ispravke vrijednosti stavki bilansne aktive

Savjet Centralne banke Crne Gore je, na sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine, donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRFCG AD (Sl. list CG^o. br. 79/18). Odluka se primjenjuje počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period, prvi kvartal 2019. godine.

Odlukom je predviđeno da IRFCG AD vrednuje i objelodanjuje stavke bilansne aktive i vanbilansne stavke u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS) i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI).

Odlukom je takođe predviđena obaveza IRFCG AD je da utvrdi metodologiju za klasifikaciju, mjerenje i umanjenje vrijednosti finansijske aktive u skladu sa MSFI 9-Finansijski instrumenti.

Pravilnikom o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda IRFCG AD je definisao način obračuna ispravke vrijednosti za stavke finansijske aktive zasnovane na obračunu očekivanih gubitaka za pojedine grupe proizvoda.

Pravilnikom je definisano da se na početku obračuna očekivanog gubitka definišu indikatori defaulta, tj. kriterijumi prema kojima izloženost prelazi u default i plasman se smatra nekvalitetnim. Uzima se u obzir isključivo trenutni rejting koji se utvrđuje na mjesečnom nivou u skladu sa Procedurom o upravljanju kreditnim rizikom.

Za portfolijo direktnih kredita i faktoringa uzima se u obzir efekat maksimalnih dana kašnjenja po klijentu kao i efekat najslabijeg rejtinga dok se za portfolijo kreditnih plasmana preko komercijalnih banaka koriste podaci dobijeni iz sistema CBCG.

Nakon analize portfolija pristupa se određivanju faza obračuna očekivanog gubitka (ECL). Algoritam definisanja faza obračuna očekivanog gubitka je sledeći:

Ukoliko klijent ima vrijednost defaulta jednak jedinici (rejting klijenta C1 i lošiji) tada pripada fazi 3 (stage III)

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak nuli (rejting klijenta B2 i bolji) i maksimalne dane kašnjenja (za sve plasmane klijenta uzima se broj dana kašnjenja po plasmanu po kojem klijent ostvaruje najviše kašnjenja) duže od 30 dana ili trenutni rejting B2, a da je inicijalni rejting bio bolji od B2, tada klijent pripada fazi 2 (stage II).

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Obračun ispravke vrijednosti stavki bilansne aktive (nastavak)

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak nuli i maksimalne dane kašnjenja do 30 dana, a da je inicijalni rejting A, B1 ili B2, tada klijent pripada fazi 1 (Stage I)

Periodi oporavka za faze 2 i 3 su definisani na nivou 3 odnosno 12 mjeseci. Ukoliko klijent uđe u fazu 3 narednih 12 mjeseci biće zadržan u istoj fazi bez obzira na dane kašnjenja i rejting. Ukoliko klijent uđe u fazu 2 naredna 3 mjeseca će biti zadržan u istoj fazi, bez obzira na dane kašnjenja i rejting.

Izuzeci od ovog pravila važe u slučaju ekspertske procjene na nivou partije ili klijenta prije svega za segmente portfolija kod kojih su uslovima kreditiranja za dati segment predviđeni posebni uslovi obezbjeđenja plasmana, kojima se ublažava kreditni rizik.

Formula za obračun očekivanog gubitka glasi:

$$ECL = EAD * (1 - (1 - PDD)^d) * LR$$

ECL –očekivani gubitak

EAD –izloženost na na datum obračuna ECL-a

PDD – dnevna vjerovatnoća defaulta

d - broj dana za koji se obračunava ECL u odnosu na ročnost i fazu kojoj klijent pripada

LR - stopa gubitka data minimalnom stopom rezervacija pri ulasku u default 20%

Kalibracija vjerovatnoće defaulta (PD) je definisana u odnosu na interno dostupne grupe proizvoda: direktni krediti, faktoring, krediti plasirani preko banaka i odgovarajuće podgrupe. Za potrebe kalibracije korišćeni su podaci po navedenim grupama i podgrupama proizvoda, za period 2014-2018.godina. Ponovno kalibriranje vjerovatnoća defaulta je vršeno na kraju 2019.godine, odnosno 2020. godine. Od makroekonomskih, nezavisnih indikatora, prilikom kalibracije vjerovatnoće koriste se: kretanje BDP-a, indeksa potrošačkih cijena, stope zaposlenosti odnosno stope nezaposlenosti, kretanje zarada u zemlji i drugi zvanični pokazatelji koje objavljuju Centralna banka, Ministarstvo finansija, Uprava za statistiku.

Obračunati iznos obezvredjenja stavki bilansne aktive IRFCG AD knjigovodstveno evidentira na teret rashoda, a u korist ispravke vrijednosti tih stavki aktive.

Obračunati iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki IRFCG AD knjigovodstveno evidentira na teret rashoda, a u korist rezervisanja za gubitke po vanbilansnim stavkama.

Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervacija za vanbilansne stavke predstavlja odbitnu stavku od kapitala IRFCG AD u skladu sa propisom CBCG kojim se uređuje način izračunavanja koeficijenta adekvatnostikapitala IRFCG AD.

Uticaj pandemije COVID 19 na obračun ECL

U 2020. godini, uslijed nastale pandemije koronavirusa, a u skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore, IRFCG AD je pružao direktan doprinos realizaciji Paketa mjera Vlade Crne Gore za ublažavanje negativnih posledica pandemije korona virusa, i to inteziviranjem kreditne podrške posebno za finansiranje obrtnih sredstava i likvidnosti za prevazilaženje problema sa kojim se susreo veliki broj preduzeća, kao posledica potpunog ili djelimičnog prekida aktivnosti.

Sve ovo je imalo za rezultat kreditiranje značajnog broja korisnika u uslovima povećanog kreditnog rizika, kao i povećanje rizika koncentracije u pandemijom ugroženim djelatnostima. Takođe, u skladu sa Zaključcima Vlade Crne Gore i u vezi sa odlukama CBCG o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog korona virusa na finansijski sistem IRFCG AD je postojećim korisnicima omogućio korišćenje moratorijuma na otplatu kreditnih zaduženja, kao i reprograma, posebno u sektorima turizma i ugostiteljstva i poljoprivrede.

Uvažavajući da se preko 30% ukupnog portfolija odnosi na sektor turizma i ugostiteljstva, uvođenje navedenih mjera dovelo je do kašnjenja i opadanja kvaliteta otplate postojećeg portfolija, što je uticalo na pomijeranje stage-a i rast ispravke vrijednosti na kumulativnom nivou, odnosno u krajnjem na finansijski rezultat IRFCG AD.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Dugoročni krediti dati zaposlenima

Dugoročni krediti dati zaposlenima inicijalno se vrednuju po nabavnoj vrijednosti koja predstavlja pošteni fer vrijednost date naknade za sticanje sredstva. IRFCG AD naknadno utvrđuje ispravku vrijednosti na osnovu diskontovanja očekivanih budućih novčanih tokova primjenom efektivnog prinosa u trenutku odobravanja finansijskog instrumenta.

Potraživanja po osnovu faktoringa

Potraživanja po osnovu faktoringa inicijalno se vrednuju po nabavnoj vrijednosti koja predstavlja pošteni fer vrijednost date naknade za sticanje sredstva - ustupljenog potraživanja.

IRFCG AD ima pravo da otkupljuje potraživanja sa i bez prava regresa. IRFCG AD pretežno otkupljuje potraživanja sa pravom regresa. Pravo regresa obezbjeđuje pravo IRFCG AD da, u slučaju postojanja objektivnih dokaza da IRFCG AD neće biti u stanju da naplati sve iznose koje potražuje od dužnika, naplatu potraživanja zahtijeva od ustupioca potraživanja. Ukoliko je ustupljeno potraživanje bez prava regresa IRFCG AD preuzima odgovornost za naplatu potraživanja od dužnika.

Nakon inicijalnog priznavanja, ulaganja u otkupljena potraživanja se vrednuju po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za izvršene naplate do datuma iskaza o finansijskoj poziciji i za ispravku vrijednosti, po osnovu umanjenja vrijednosti.

IRFCG AD u poslovnim knjigama iskazuje i potraživanja od klijenata po osnovu dobavljačkog faktoringa, u vrijednosti izmirenih obaveza prema klijentovim dobavljačima. Ova potraživanja se naplaćuju u skladu sa unaprijed pripremljenim planovima dospjeća. U cilju obezbjeđenja ovih potraživanja IRFCG AD ugovara sredstva obezbjeđenja, u skladu sa politikom kolaterala, hipoteke, zaloge, mjenice, bankarske garancije i drugo.

U skladu sa Zakonom o porezu na dodatu vrijednost („Sl. list CG”. br. 65/01, 12/02, 38/02, 72/02, 21/03, 76/05, 04/06, 16/07, 73/10, 40/11, 29/13, 09/15, 53/16, 1/17 i 50/17) IRFCG AD je obveznik PDV po osnovu prihoda od naknada po ugovoru o faktoringu. U skladu sa navedenim, IRFCG AD je stekao pravo na odbitak srazmjernog dijela ulaznog PDV-a (saglasnost dala Poreska uprava na osnovu člana 38. Zakona o PDV-u). Odbitni dio PDV-a izračunava se na osnovu procentualnog učešća oporezivog prometa u ukupnom prometu. Utvrđuje se iskustveno, na osnovu prethodnog perioda, i primjenjuje tokom godine.

Gotovinski ekvivalenti i gotovina

U iskazu o tokovima gotovine pod gotovinom i gotovinskim ekvivalentima podrazumijevaju se novčana sredstva u blagajni, na računima kod poslovnih banaka koja se mogu brzo konvertovati u poznate iznose gotovine uz beznačajan rizik od promjene vrijednosti. Gotovinski ekvivalenti su kratkoročna, visoko likvidna ulaganja koja se brzo pretvaraju u poznate iznose gotovine i nisu pod značajnim uticajem rizika promjena vrijednosti. Gotovinske ekvivalente predstavljaju i kratkoročno oročeni depoziti kod poslovnih banaka. U iskazu o tokovima gotovine IRFCG AD iskazuje prilive i odlive po osnovu finansijskih plasmana (osnovne djelatnosti) u okviru „tokova gotovine iz aktivnosti investiranja“.

Finansijske obaveze

Finansijske obaveze inicijalno se mjere po fer vrijednosti umanjenoj za sve troškove transakcija. Finansijske obaveze se naknadno odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti korišćenjem metoda efektivne kamatne stope.

IRFCG AD isknižava finansijske obaveze, kada i samo kada su obaveze IRFCG AD izmirene, otpisane ili su istekle.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Obaveze po osnovu faktoringa

Obaveze po osnovu faktoringa predstavljaju iznose obaveza prema ustupiocima potraživanja za otkupljena potraživanja. Prilikom inicijalnog priznavanja priznaju se po ugovorenoj vrijednosti otkupljenih potraživanja i umanjuju za izvršene uplate. Po naplati pripadajućeg faktoring potraživanja od dužnika, preostali iznos (10% do 20%) plativ je ustupiocu potraživanja.

3.14. Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva

Rezervisanja se priznaju i vrše kada IRFCG AD ima zakonsku ili ugovorenu obavezu kao rezultat prošlih događaja i kada je vjerovatno da će doći do odliva resursa kako bi se izmirila obaveza i kada se može pouzdano procijeniti iznos obaveze. Rezervisanja za sudske sporove formiraju se u iznosu koji odgovara najboljoj procjeni rukovodstva IRFCG AD u pogledu izdataka koji će nastati da se takve obaveze izmire.

IRFCG AD procjenjuje mogući nepovoljni razvoj događaja kao rezultat zbivanja u prošlosti i ukoliko je vjerovatnoća preko 50% da će sudski spor biti izgubljen IRFCG AD vrši rezervisanje kojim se u cjelini obezbjeđuje iznos potencijalne obaveze po osnovu negativnog razrješenja sudskog spora.

Potencijalne obaveze se ne priznaju u finansijskim iskazima. Potencijalne obaveze se objelodanjuju u napomenama uz finansijske iskaze, osim ako je vjerovatnoća odliva resursa koji sadrže ekonomske koristi veoma mala.

IRFCG AD ne priznaje potencijalna sredstva u finansijskim iskazima. Potencijalna sredstva se objelodanjuju u napomenama uz finansijske iskaze, ukoliko je priliv ekonomskih koristi vjerovatan.

3.15. Adekvatnost kapitala

U skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG“ br. 88/09. 40/10 i 80/17) na osnivanje, poslovanje i kontrolu rada IRFCG AD se ne primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuje osnivanje, poslovanje i kontrola rada banaka.

Savjet Centralne banke Crne Gore je usvojio, na sjednici održanoj 27.11.2018. godine, Odluku o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD. Odluka se primjenjuje počev od 01. aprila 2019. godine. za prvi izvještajni period, prvi kvartal 2019. godine. Koeficijent solventnosti na 31.12.2020. godine iznosi 20,35 %. što je značajno iznad propisanog minimuma od 8%.

	<i>u 000 eur</i>
Osnovni kapital IRFCG AD	77.306
Ponderisana bilansna aktiva	368.951
Potrebni kapital za operativni rizik	870
Koeficijent solventnosti (min 8%)	20,35%

Kontrolu usklađenosti poslovanja sa propisima i odlukama koje su definisane za IRFCG AD. vršiče Centralna banka Crne Gore.

3.16. Pravična (fer) vrijednost

Poslovna politika IRFCG AD je da objelodani informacije o pravičnoj vrijednosti aktive i pasive za koju postoje zvanične tržišne informacije i kada se pravična vrijednost značajno razlikuje od knjigovodstvene vrijednosti.

Pravičnu vrijednost nije uvijek moguće pouzdano utvrditi u odsustvu aktivnog tržišta i u uslovima postojanja problema nedovoljnog tržišnog iskustva, nedovoljne stabilnosti i likvidnosti kod kupovine i prodaje potraživanja i ostale finansijske aktive i pasive, i u situaciji kada zvanične tržišne informacije nisu u svakom trenutku raspoložive.

Rukovodstvo IRFCG AD vrši procjenu rizika i , u slučajevima kada ocijeni da vrijednost po kojoj se imovina vodi u poslovnim knjigama ne može biti i realizovana, vrši obezvređenje. Po mišljenju rukovodstva IRFCG AD iznosi objelodanjeni u ovim finansijskim iskazima odražavaju vrijednost koja je u datim okolnostima najvjerodostojnija i najkorisnija za potrebe izvještavanja u skladu sa računovodstvenim i drugim propisima u Crnoj Gori.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

4. PRIHODI OD PRODAJE-NETO PRIHODI

	(Iznosi uEUR)	
	Godina koja se završava	
	31. decembra	
	2020.	2019.
Prihodi od kamate na dugoročne kredite	9.085.513	7.446.734
Prihodi od kamate na kratkoročne kredite	376.297	213.462
Prihodi od kamate faktoring	1.249.554	769.981
Prihodi od kamate na oročene depozite	355.654	379.892
Prihodi od zateznih kamata	450.280	293.023
Prihodi od naknada po direktnim kreditima	330.735	236.512
Prihod od naknade faktoring	151.838	159.650
Prihod od prodaje investicionih nekretnina	7.211	-
	12.007.082	9.499.254

5. OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA

5a) OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava	
	31. decembra	
	2020.	2019.
Prihodi od povraćaja poreskih dažbina	12.298	13.186
Prihod od zakupa poslovnog prostora	6.199	11.247
Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	1.977	26.985
	20.474	51.419

5b) OSTALI PRIHODI IZ POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava	
	31. decembra	
	2020.	2019.
Prihodi od prinudne naplate potraživanja za sudske troškove - raskinuti ugovori	22.340	22.028
Naplata iz stečajne mase	-	27.767
Ukidanje obezvređenja naplatom otpisanih kredita	950	200
Ukidanje rezervacija za obaveze prema zaposlenima	2.117	417
Ostali prihodi iz poslovanja	3.925	381
	29.333	50.793

5. OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA (nastavak)

5c) OSTALI PRIHODI PO OSNOVU VRIJEDONOSNOG USKLAĐIVANJA IMOVINE

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava	
	31. decembra	
	2020.	2019.
Prihodi od usklađivanja vrijednosti investicionih nekretnina (napomena 17)	295.959	93.454
	295.959	93.454

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

6. NABAVNA VRIJEDNOST PRODATE ROBE I TROŠKOVI MATERIJALA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2020.	2019.
Troškovi kancelarijskog materijala	13.611	17.389
Trošak potrošnog materijala za računarsku opremu i kratkoročne licence	28.817	6.412
Troškovi električne energije	13.585	13.719
Troškovi goriva	4.046	7.409
Ostali troškovi materijala	6.859	8.403
	66.918	53.332

7. OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA (amortizacija, rezervisanja i ostali poslovni rashodi)

7a) TROŠKOVI AMORTIZACIJE I REZERVISANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2020.	2019.
Troškovi amortizacije (napomena 16):		
- nematerijalne imovine	25.443	22.656
- nekretnina i opreme	86.914	86.536
	112.357	109.192
Troškovi rezervisanja za beneficije zaposlenih (napomena 26)	9.199	6.918
Troškovi rezervisanja za sudske sporove (napomena 26)	-	28.000
	121.556	144.110

7b) OSTALI POSLOVNI RASHODI

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2020.	2019.
Troškovi sponzorstava i pomoći koje odobrava Odbor direktora	99.194	246.233
Troškovi održavanja	87.603	58.057
Troškovi telefona i ostalih PTT usluga	26.786	26.625
Troškovi reprezentacije	24.929	50.245
Troškovi platnog prometa	135.035	85.408
Troškovi stručnih usluga	152.162	163.755
Troškovi oglasa, stručne literature i usavršavanja	7.190	7.109
Troškovi reklame i propagande	86.609	90.884
Troškovi taksi, sudskih naknada i članarina	31.350	44.686
Troškovi poreza	18.062	37.156
Troškovi zakupa poslovnog prostora	24.573	24.467
Troškovi osiguranja	20.061	17.158
Drugi poslovni rashodi	58.221	42.148
	771.775	893.931
UKUPNO OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA (amortizacija, rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	893.331	1.038.041

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

8. NETO TROŠKOVI ZARADA, NAKNADA ZARADA I LIČNI RASHODI

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2020.	2019.
Neto zarade	1.290.006	1.139.674
Odbor direktora - neto nadoknade	35.068	38.308
Ugovori o djelu - odbori - neto nadoknade	7.409	7.800
Ugovori o djelu - ostalo	-	5.780
Troškovi službenih putovanja	7.990	48.727
Troškovi pomoći zaposlenima i podrška Sindikatu IRF-a	103.727	61.119
	1.444.200	1.301.408

9. TROŠKOVI POREZA I DOPRINOSA

9a) TROŠKOVI POREZA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2020.	2019.
Porez na zarade	199.938	205.412
Porez na nadoknade odboru direktora	5.188	7.757
Porez na ugovore o djelu odbori	573	603
Porez na ugovore o djelu ostalo	-	446
	205.699	214.218

9b) TROŠKOVI DOPRINOSA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2020.	2019.
Doprinosi na zarade	647.048	600.678
Doprinosi na nadoknade Odboru direktora	10.548	20.533
	657.596	621.211

10. RASHODI PO OSNOVU VRIJEDONOSNOG USKLAĐIVANJA STALNE IMOVINE (OSIM FINANSIJSKE)

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2020.	2019.
Rashodi usklađivanja vrijednosti investicionih nekretnina (napomena 17)	84.000	290.926
Rashodi usklađivanja vrijednosti stečene aktive (napomena 24)	43.240	46.242
Rashod po osnovu umanjenja vrijednosti uloga u zavisno društvo TC Durmitor (napomena 18)	1.043.753	421.318
Rashodi po osnovu usklađivanja vrijednosti objekata koji se koriste u poslovne svrhe (napomena 16)	50.108	-
Rashodi po osnovu usklađivanja stambenih kredita	6.785	-
	1.227.886	758.486

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

11. OSTALI RASHODI IZ POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2020.	2019.
Ispravka vrijednosti direktni krediti-glavnica (napomena 20a)	13.939.417	509.224
Ispravka vrijednosti direktni krediti-kamata	100.417	(12.091)
Ispravka vrijednosti krediti preko banke-glavnica (napomena 20a)	306.814	455.645
Ispravka vrijednosti krediti preko banke-kamata	45	395
Ispravka vrijednosti faktoring	674.175	(201.319)
Ispravka pozajmice TC Durmitor (napomena 21b)	264.452	-
Ispravka avista depozita	-	35.991
Realizovani akumulirani gubici po osnovu akcija i udjela u društvima koja su prestala da postoje	573.409	-
Gubici od rashodovanja opreme	124	3.367
Vanredni rashod	19.835	8.636
	15.878.688	799.848

12. FINANSIJASKI PRIHODI PO OSNOVU TEKUĆIH POTRAŽIVANJA OD NEPOVEZANIH PRAVNIH LICA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2020.	2019.
Prihodi od prodaje akcija	41.875	-
Ostali finansijski prihodi	3.700	-
	45.575	-

13. RASHODI PO OSNOVU KAMATA, KURSNIH RAZLIKA I DRUGIH EFEKATA UGOVORENE ZAŠTITE PO OSNOVU ODNOSA SA NEPOVEZANIM LICIMA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2020.	2019.
Rashod kamate Evropska Investiciona banka	2.719.337	2.557.904
Rashod kamate Razvojna banka savjeta Evrope	29.718	22.049
Rashod kamate Kineska razvojna banka	299.290	215.761
Rashod naknade po primljenim kreditima	68.332	69.999
Rashodi refundacije kamate klijentima	84.946	41.256
	3.201.623	2.906.969

14. POREZ NA DOBIT

a) Komponente poreza na dobit

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2020.	2019.
Tekući porez	4.418	223.906
Odloženi porez	4.845	4.483
	9.263	228.389

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

14. POREZ NA DOBIT (nastavak)

b) Odložene poreske obaveze

	(Iznosi u EUR)		
	Stanje na dan 1. januara	Uticaj na Iskaz o ukupnom rezultatu	Stanje na dan 31. decembra
2019. godina			
Odožene poreske obaveze koje se odnose na:			
Privremene razlike na:			
nematerijalnim ulaganjima, nekretninama i opremi	36.674	4.483	41.157
	<u>36.674</u>	<u>4.483</u>	<u>41.157</u>
2020. godina			
Odožene poreske obaveze koje se odnose na:			
Privremene razlike na:			
nematerijalnim ulaganjima, nekretninama i opremi	41.157	4.845	46.002
	<u>41.157</u>	<u>4.845</u>	<u>46.002</u>

Odložene poreske obaveze se odnose na privremene razlike između osnovice po kojoj se nematerijalna ulaganja, nekretnine i oprema priznaju u poreskom bilansu i iznosa po kojima su ta sredstva iskazana u finansijskim iskazima IRFCG AD.

15. ZARADA PO AKCIJI

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2020.	2019.
Neto dobit iz redovnog poslovanja	(11.186.780)	1.773.196
Ponderisan broj izdatih običnih akcija	105.397.737	105.212.025
Osnovna zarada po akciji - iz redovnog poslovanja	(0.106138711)	0.0168
Neto iznos osnovne zarade po akciji	<u>(0.106138711)</u>	<u>0.01685</u>

IRFCG AD ne posjeduje potencijalno razrijeđene akcije.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

16. NEMATERIJALNA ULAGANJA, NEKRETNINE I OPREMA

	<u>Građevinski objekti</u>	<u>Oprema</u>	<u>Investicije u toku</u>	<u>Ukupno</u>	(Iznosi u EUR) <u>Nematerijalna ulaganja</u>
<i>Nabavna vrijednost</i>					
Stanje 1. januara 2019. godine	1.600.728	554.830	15.800	2.171.358	266.570
Povećanja	-	28.014	-	28.014	29.998
Otuđenja i rashodovanja	-	(23.952)	-	(23.952)	-
Stanje 31. decembra 2019. godine	1.600.728	558.892	15.800	2.175.420	296.568
Stanje 1. januara 2020. godine	1.600.728	558.892	15.800	2.175.420	296.568
Povećanja	-	98.333	-	98.333	102.713
Otuđenja i rashodovanja	(50.108)	(20.983)	(11.250)	(82.341)	-
Stanje 31. decembra 2020. godine	1.550.620	636.242	4.550	2.191.412	399.281
<i>Ispravka vrijednosti</i>					
Stanje 1. januara 2019. godine	107.953	349.296	-	457.249	190.768
Amortizacija (napomena 7)	20.809	65.727	-	86.536	22.656
Otuđenja i rashodovanja	-	(20.585)	-	(20.585)	-
Stanje 31. decembra 2019. godine	128.762	394.438	-	523.200	213.424
Stanje 1. januara 2020. godine	128.762	394.438	-	523.200	213.424
Amortizacija (napomena 7)	20.809	66.104	-	86.913	25.443
Otuđenja i rashodovanja	-	(15.430)	-	(15.430)	-
Stanje 31. decembra 2020. godine	149.571	445.112	-	594.683	238.867
<i>Sadašnja vrijednost</i>					
31. decembra 2020. godine	1.401.049	191.130	4.550	1.596.729	160.414
31. decembra 2019. godine	1.471.966	164.454	15.800	1.652.220	83.144

IRFCG AD nema nekretnine date pod hipoteku, kao sredstvo obezbjeđenja otplate kredita i drugih obaveza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

17. INVESTICIONE NEKRETNINE

Kretanje na investicionim nekretninama u vlasništvu IRFCG AD, sa stanjem na dan 31. decembra 2020. godine, u iznosu od EUR 2.767.487 (31. decembra 2019. godine: EUR 2.569.528) prikazano je u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Početno stanje godine	2.569.528	2.767.000
Prodaja u toku godine	(14.000)	-
Pozitivan efekat procjene (napomena 5c)	295.959	93.454
Negativan efekat procjene (napomena 10)	(84.000)	(290.926)
	2.767.487	2.569.528

Odbor direktora IRFCG AD je dana 14.11.2019. godine (ugovor zaključen 23.01.2020.godine) donio Odluku o prodaji investicione nekretnine upisane u LN 3152 KO Bijelo Polje čija vrijednost u poslovnim knjigama je iznosila EUR 14.000. Prilikom prodaje ostvaren je kapitalni dobitak u iznosu EUR 7.211.

Na nepokretnostima u Herceg Novom u Ulici Njegoševoj evidentirana je zabilježba restitucije.

Investicione nekretnine sa stanjem na dan 31. decembra 2020. i 2019. godine prikazane su u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
1. Bijelo Polje – Nedakusko polje	364.000	364.000
2. Bijelo Polje – Nedakusi i Ul. Slobodana Penezića	29.000	43.000
3. Podgorica – Novaka Miloševa	734.757	496.138
4. Podgorica – Bulevar Revolucije	909.487	899.316
5. Nikšić – Mokra njiva	277.500	316.000
6. Herceg Novi – Ulica Njegoševa 269	156.000	156.000
7. Kupljena nepokretnost od Saveza civilnih invalida rata	145.243	98.074
8. Žabljak-Motički gaj- imovina stečena eksprijacijom	151.500	197.000
	2.767.487	2.569.528

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine****18. ULAGANJA U KAPITAL ZAVISNIH PRAVNIH LICA**

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Turistički centar Durmitor d.o.o. Žabljak	2.878.370	3.299.688
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti (napomena 10)	(1.043.753)	(421.318)
	1.834.617	2.878.370

IRFCG AD je na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore od 24. oktobra 2013. godine i Odluke Skupštine akcionara od 29. oktobra 2013. godine osnovao društvo sa ograničenom odgovornošću 100% u vlasništvu IRFCG AD „Turistički Centar Durmitor“ - Žabljak uplatom osnivačkog kapitala u iznosu EUR 200.000. IRFCG AD je u toku 2014. godine a u skladu sa odlukom Odbora direktora od 13. decembra 2013. godine izvršio prenos imovine kao nenovčani ulog u iznosu procijenjene vrijednosti od EUR 1.823.867 (plaćene EUR 1.500.000). U skladu sa odlukom odbora direktora od 31. jula 2014. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 54.496. Na osnovu zaključaka Vlade Crne Gore na sjednici od 4. decembra 2014. godine Odbor direktora IRFCG AD je 19. decembra 2014. godine donio odluku o dodatnom povećanju kapitala za iznos od EUR 115.000. Sredstva za ovo povećanje obezbijedila je Vlada Crne Gore i ova sredstva su prenešena IRFCG AD.

U skladu sa odlukama Odbora direktora IRFCG AD od 02. aprila 2015. i 02. jula 2015. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 59.000 odnosno EUR 414.653 (ukupno EUR 473.653).

U skladu sa odlukom Odbora direktora IRFCG AD. od 12. jula 2016. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 298.000.

U skladu sa odlukama Odbora direktora IRFCG AD. od 31. avgusta 2017. godine i 21. decembra 2017. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 206.070 EUR i EUR 46.050.

U skladu sa odlukama Odbora direktora IRFCG AD. od 28. juna 2018 godine i 17. decembra 2018. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 51.752 EUR i EUR 30.800.

U toku 2019.i 2020. godine nije bilo dodatne dokapitalizacije zavisnog društva.

Na osnovu procjene fer vrijednosti neto imovine društva, od strane ovlaštenog procjenjivača, izvršeno je umanjeње vrijednosti uloga, na 31.12.2019. godine.

IRFCG AD je, na 31.12.2020. godine, proknjižio dodatno smanjenje vrijednost uloga u društvu, na osnovu nove procjene fer vrijednosti materijalne imovine društva, od strane ovlaštenog procjenjivača.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

19. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA)		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2020.	31. decembar 2019.
Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije (napomena 19a)	2.869.068	4.110.814
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica (napomena 19b)	-	7.243.278
	2.869.068	11.354.092

19a) Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije		(Iznosi u EUR)
	31. decembar 2020.	31. decembar 2019.
Dugoročni finansijski plasmani – privredna društva koja su registrovana kod CKDD	81.677.431	81.677.431
Prodaja učešća u kapitalu Minus: Obezvredjenje vrijednosti	(78.808.363)	(77.566.617)
Dugoročni finansijski plasmani - privredna društva koja nisu registrovana kod CKDD Minus: Obezvredjenje vrijednosti	295.671 (295.671)	295.671 (295.671)
	2.869.068	4.110.814

Privredna društva koja su registrovana kod CKDD

Fer vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana, procenat učešća IRFCG AD u ukupnom kapitalu akcionarskih društava koja su registrovana kod CKDD i ukupan broj akcija u vlasništvu IRFCG AD prikazan je u pregledu koji slijedi:

	Broj akcija u vlasništvu Fonda	Učešće IRFCG AD %	31. decembra 2020. godine	31. decembra 2019. godine
			(Iznosi u EUR)	
13. jul Plantaže AD. Podgorica	39.844.589	22.23	1.110.806	1.942.084
Institut Simo Milošević AD. Igalo	90.411	23.65	1.101.490	1.235.464
HTP Ulcinjska rivijera AD. Ulcinj	116.567	7.65	148.147	328.751
Barska plovidba AD. Bar	371.465	16.16	-	-
Marina AD. Bar	258.283	16.99	508.448	604.259
Ostala privredna društva	-	-	177	256
			2.869.068	4.110.814

Značajan pad fer vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana u 13 jul. Plantaže AD. Podgorica i Institut Simo Milošević AD. Igalo uslovljen je negativnim finansijskim rezultatom ovih kompanija u posljednjim dostupnim finansijskim iskazima koji su bili raspoloživi na datum vrednovanja.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

19. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA) (nastavak)

19a) Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije (nastavak)

Privredna društva koja su registrovana kod CKDD (nastavak)

Promjene obezvređenja vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana – privrednih društava koja su registrovana kod CKDD prikazane su u sljedećoj tabeli:

	31. decembra 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembra 2019.
Stanje na početku godine	77.566.617	74.282.777
Svođenje na tržišnu fer vrijednost	1.241.746	3.283.840
Stanje na kraju godine	78.808.363	77.566.617

Privredna društva koja nisu registrovana kod CKDD

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
„Biteks“ DD. Biševo	264.598	264.598
Ostala društva	31.073	31.073
	295.671	295.671
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(295.671)	(295.671)
	-	-

19b) Ulaganja u kapital drugih pravnih lica

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Javno preduzeće "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva	7.932.957	7.932.957
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(7.932.957)	(689.679)
	-	7.243.278

U skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore od 14. februara 2008. godine i Protokola o finansiranju i upravljanju projektom održivog razvoja turizma u Crnoj Gori Upravni odbor Fonda za razvoj Crne Gore (čiji je IRFCG AD pravni sljedbenik) je 17. marta 2008. godine donio Odluku o ulaganju u kapital Javnog preduzeća „Regionalni vodovod crnogorsko primorje“ Budva u iznosu od EUR 5.400.000.

Upravni odbor JP „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje“ Budva je 3. novembra 2010. godine donio odluku o raspodjeli dobiti iz 2008. i 2009. godine, srazmjerno učešćima u kapitalu, u skladu sa kojim je novčani ulog IRFCG AD srazmjerno povećan za EUR 532.957. U skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore od 2. decembra 2010. godine Odbor direktora IRFCG AD je 14. decembra 2010. godine donio Odluku o povećanju udjela u JP „Regionalni vodovod crnogorsko primorje“ Budva u iznosu EUR 2.000.000.

Odbor direktora IRFCG AD je dana 22. juna 2019. godine donio Odluku o ispravci vrijednosti uloga u društvu JP Regionalni vodovod Crnogorsko primorje Budva, u iznosu od EUR 689.679, na osnovu dostupnih informacija o potencijalnim negativnim efektima koje na kapital Društva mogu imati prvenstveno spor sa preduzećem Štrabag AG Austrija, kao i druga sporna pitanja.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

19. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA) (nastavak)

19b) Ulaganja u kapital drugih pravnih lica (nastavak)

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj dana 10. novembra 2017. godine donijela Odluku o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću „Regionalni Vodovod Crnogorsko primorje“ („Sl. list CG“ br. 79/17). Odlukom je definisano da je Vlada Crne Gore osnivač društva. Promjena je registrovana u Registru privrednih subjekata dana 10.06.2020. godine. Ovim je formalno udio IRFCG AD u društvu prestao da postoji.

IRFCG AD je izvršio ispravku vrijednosti uloga, u iznosu EUR 7.243.278, dok se ne steknu uslovi za potpisivanje ugovora koji bi obezbijedio obeštećenje IRFCG AD od strane Vlade Crne Gore, u skladu sa Zaključkom Vlade Crne Gore, od 05. aprila 2018. godine, broj 07-1451.

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Dugoročni krediti	290.921.025	211.442.787
Dugoročni krediti odobreni zaposlenima	965.367	974.758
	<u>291.886.392</u>	<u>212.417.545</u>

20a) Dugoročni krediti

Dugoročni krediti sa stanjem na dan 31. decembra 2020. i 2019. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	59.498.484	69.560.094
Direktno plasirani krediti privrednim društvima, institucijama i fizičkim licima preduzetnicima	277.718.351	192.532.912
	<u>337.216.835</u>	<u>262.093.006</u>
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 22)	(46.295.810)	(50.650.219)
	<u>290.921.025</u>	<u>211.442.787</u>

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

20a) Dugoročni krediti (nastavak)

Dugoročni krediti koje IRFCG AD odobrava preko poslovnih banaka sa stanjem na dan 31. decembra 2020. i 2019. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

	31. decembra 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembra 2019.
Prva banka Crne Gore AD Podgorica	471.296	720.670
NLB Montenegro banka AD Podgorica	1.053.009	2.050.428
Atlas banka AD Podgorica	567.571	580.879
Addiko bank AD Podgorica	12.898.951	15.861.886
Hipotekarna banka AD Podgorica	12.910.218	16.188.243
Komercijalna banka AD Budva	4.315.256	5.305.026
Jugobanka AD Kotor	433.962	433.962
Erste Bank AD Podgorica	7.033.054	9.018.674
Universal Capital banka AD Podgorica	3.072.332	3.600.726
Invest banka Montenegro AD Podgorica	498.376	498.376
Lovćen banka	15.493.855	13.851.100
Adriatic banka AD Podgorica	859.030	478.975
Zapad banka	1.556.017	2.328.779
	61.162.927	70.917.724
Minus: Obezbjeđenje vrijednosti	(1.664.443)	(1.357.630)
	59.498.484	69.560.094

Kreditne linije posredstvom i uz garancije poslovnih banaka se realizuju po šemama saradnje sa poslovnim bankama. Rok otplate ovih kredita se kreće do 15 godina (uključujući odobreni „grace“ period), uz godišnju kamatnu stopu do 5%, od čega 3% pripada banci preko koje se plasiraju sredstva. Sredstva obezbjeđenja po ovim kreditima su mjenice i mjenična ovlaštenja banaka. Kreditni rizik po osnovu navedenih plasmana u cjelosti snose poslovne banke.

Potraživanja po kreditima, koje je državni Fond za razvoj (pravni prethodnik IRFCG AD) realizovao posredstvom Jugobanke AD, obezbijeđena su u cjelosti prije osnivanja IRFCG AD i ulaze u sumu ukupno prikazane ispravke.

Dana 4. januara 2019. godine Savjet Centralne banke Crne Gore donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka nad Invest bankom Montenegro AD Podgorica.

IRFCG AD je izvršio ispravku vrijednosti potraživanja prema Invest banci Montenegro AD Podgorica na 31.12.2018. godine.

Potraživanja IRFCG AD od Invest banke Montenegro AD Podgorica su prihvaćena Rješenjem Stečajnog upravnika i svrstana u prvi redosljed prioriteta - "obezbijeđena potraživanja", za potraživanja po kreditnim aranžmanima, odnosno peti redosljed prioriteta, za potraživanje po depozitima po viđenju.

Dana 4. aprila 2019. godine Savjet Centralne banke Crne Gore donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka nad Atlas bankom AD Podgorica.

Potraživanja IRFCG AD od Atlas banke AD Podgorica su prihvaćena Rješenjem Stečajnog upravnika i svrstana u prvi redosljed prioriteta, za "obezbijeđena potraživanja", odnosno šesti isplatni red za potraživanja po ostalim kreditnim aranžmanima i peti isplatni red, za potraživanje po depozitima po viđenju.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

20a) Dugoročni krediti (nastavak)

Direktno plasirani krediti privrednim društvima, institucijama i fizičkim licima - preduzetnicima sa stanjem na dan 31. decembra 2020. i 2019. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Privredna društva	292.045.090	192.461.391
Opštine (napomena 35)	2.799.868	3.808.311
Fizička lica – preduzetnici i poljoprivredni proizvođači	5.655.802	5.106.202
Devizne pozajmice i krediti koje je direktno odobravao Fond za razvoj	433.426	434.376
	<u>300.934.186</u>	<u>201.810.280</u>
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	<u>(23.215.835)</u>	<u>(9.277.368)</u>
	<u>277.718.351</u>	<u>192.532.912</u>

Investicione direktne kredite IRFCG AD plasira na maksimalni rok otplate do 12 godina (uključujući odobreni „grace“ period) uz godišnju kamatnu stopu do 4.5%. IRFCG AD kreditne linije klasifikuje prema vrsti dominantne djelatnosti korisnika kredita što je prikazano u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Proizvodne djelatnosti	47.177.314	37.320.488
Poljoprivreda i proizvodnja hrane	37.784.103	28.529.976
Turizam i ugostiteljstvo	94.944.861	59.999.814
Uslužne djelatnosti	77.416.260	39.100.102
Opštine – infrastruktura	1.960.056	2.642.785
Ostale djelatnosti	41.651.592	34.217.115
	<u>300.934.186</u>	<u>201.810.280</u>

IRFCG AD ima posebne kreditne linije za poljoprivredne proizvođače, koje se realizuju u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, zatim liniju za visokoškolce, za tehnološke viškove, kao i žene i mlade u biznisu., gdje je rok otplate do 12 godina (uključuje grejs period 4 godine) i godišnja kamatna stopa od 0% do 3.3%. Zatim postoji i posebna kreditna linija za finansiranje infrastrukturnih, ekoloških projekata i projekata obnovljivih izvora energije, gdje je maksimalni rok otplate 15 godina (uključuje grejs period 5 godina) i godišnja kamatna stopa 4%, za direktne kreditne aranžmane. Posebnu kreditnu liniju predstavlja finansiranje trajnih obrtnih sredstava gdje je godišnja kamatna stopa do 3.5% i maksimalni rok otplate 6 godina, za direktne kreditne aranžmane. U ponudi IRFCG AD ima i kreditnu liniju za start up preduzeća, liniju za podršku izgradnji hotelskih kapaciteta, ugostiteljstvu, proizvodnji, za refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja itd. U toku 2020. godine IRFCG AD je otpočeo i realizaciju EU COSME i EU EASI programa podrške investicijama i finansiranju obrtnih sredstava u saradnji i uz garanciju Evropskog Investicionog Fonda, uz uslove, kamatnu stopu 4% i maksimalan rok otplate 7 godina sa uključenim grejs periodom.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

20a) Dugoročni krediti (nastavak)

Kamatna stopa se, za kredite koji ispunjavaju uslove za finansiranje iz sredstava Evropske Investicione Banke, umanjuje za 0.5% do 0.7%.

Naplata ovih kredita je obezbijeđena hipotekama na nepokretnostima korisnika kredita, mjenicama, ovlaštenjima za naplatu i drugim sredstvima obezbjeđenja u skladu sa politikom kolaterala IRFCG AD.

U skladu sa Zaključcima Vlade Crne Gore od 24.03.2020. godine i Odlukom Odbora direktora Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD, od 24.03.2020. godine, o odobrenju moratorijuma, a u vezi sa Odlukom CBCG o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog korona virusa na finansijski sistem, O.br. 0101-2279-2/2020 ("Sl.list Crne Gore" br. 19/20), korisnicima programa podrške (pravna lica, poljoprivrednici, preduzetnici i ostali korisnici kredita) je omogućeno da apliciraju za privremenu obustavu plaćanja obaveza po osnovu kredita u trajanju do 90 dana.

Takođe, u okviru ukupnih hitnih mjera Vlade Crne Gore, IRFCG AD je 24.03. 2020. godine donio odluku o novoj kreditnoj liniji namijenjenoj za obezbjeđenje likvidnosti. Kreditna sredstva su namijenjena za poboljšanje likvidnosti postojećih preduzetnika, mikro, malih, srednjih i velikih preduzeća. Ova kreditna linija je upotrijebljena isključivo za potrebe rješavanja problema nelikvidnosti nastale kao direktna posljedica izazvana ukupnom situacijom u kojoj se nalazi naša država i cio svijet. Sredstva su se mogla upotrijebiti za nabavku proizvoda, poluproizvoda, sirovina, plaćanje zakupa kao i za isplatu plata. Po ovoj kreditnoj liniji iznos kredita mogao je biti do 3 miliona. Maksimalan period otplate kredita je 8 godina uz grace period do 2 godine, u zavisnosti od realnih potreba preduzeća. Kamatna stopa je 1.5% uz korišćenje sredstva iz EIBa, odnosno 2% uz korišćenje sredstava iz drugih izvora.

Dospijee potraživanja po osnovu dugoročnih kredita prikazano je u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
- dospjelo	4.211.059	1.702.012
- do jedne godine	42.084.751	49.034.723
- od jedne do dvije godine	57.136.876	47.170.014
- od dvije do tri godine	62.122.897	47.596.055
- od tri do četiri godine	54.405.889	44.219.839
- preko četiri godine	117.255.363	72.370.363
	<u>337.216.835</u>	<u>262.093.006</u>

Promjene obezvređenja vrijednosti potraživanja po osnovu datih dugoročnih kredita prikazane su u sljedećoj tabeli:

	2020.	(Iznosi u EUR) 2019.
Stanje na početku godine	10.548.482	9.670.329
Obezvređenje u toku godine-direktni krediti(napomena 11)	13.939.417	509.224
Obezvređenje u toku godine-posrednički krediti(napomena 11)	306.813	455.645
Naplata otpisanog potraživanja (napomena 5b)	(950)	(200)
Stanje na kraju godine	<u>24.880.277</u>	<u>10.634.998</u>

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

**20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)
(nastavak)**

20b) Dugoročni krediti odobreni zaposlenima

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Dugoročni krediti dati zaposlenima	1.488.155	1.525.456
Minus: Obezbjeđenje vrijednosti	<u>(448.834)</u>	<u>(478.995)</u>
	1.039.321	1.046.461
Minus: Tekuće dospjeće (napomena 22)	<u>(73.954)</u>	<u>(71.703)</u>
	<u>965.367</u>	<u>974.758</u>

Dospjeće potraživanja za kredite datih zaposlenima prikazano je u sljedećoj tabeli:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
- dospjelo	808	762
- do jedne godine	73.146	70.941
- od jedne do dvije godine	73.659	71.565
- od dvije do tri godine	74.214	72.063
- od tri do četiri godine	72.946	72.603
- preko četiri godine	<u>744.548</u>	<u>758.527</u>
	<u>1.039.321</u>	<u>1.046.461</u>

Upravni Odbor Fonda za razvoj Crne Gore (čiji je IRFCG AD pravni sljedbenik) je, na sjednici od 8. decembra 2006. godine, usvojio Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih (broj 0202-8/108). Shodno pomenutom Pravilniku definisani su sljedeći uslovi za odobravanje stambenih kredita zaposlenima: krediti se dodjeljuju sa rokom otplate od 20 do 30 godina, kamatna stopa je 1% i zaposleni ima pravo korišćenja grejs perioda do 24 mjeseca. Pomenutim Pravilnikom nije definisano pravo na umanjenje kredita. Odbor direktora IRFCG AD je 7. septembra 2017. godine usvojio novi Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih. Obezbjeđenje kredita predstavlja upis hipoteke na nepokretnostima u srazmjeri ne manjoj od 1:1 u odnosu na plasirana sredstva. Izuzetno, za kredite do EUR 15.000, mogu se uzeti druga sredstva obezbjeđenja.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

21. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA

21a) Potraživanja od kupaca

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Potraživanja po osnovu prodatih hartija od vrijednosti preuzeta od Fonda za razvoj	-	47.879
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	-	47.879
Potraživanja po osnovu faktoring aranžmana	2.875	6.194
Ostala potraživanja	5.599	15.487
	8.474	21.682

IRFCG AD je, na osnovu odluke Odbora direktora od 06.02.2020. godine, izvršio isknjižavanje potraživanja od kupaca akcija preduzeća Rotex DD Rožaje, Market AD Podgorica i Žitokop Bijelo Polje, koja su naslijeđena od Fonda za razvoj (pravni prethodnik) i obezvrijeđena prije unosa u IRFCG AD.

21b) Potraživanja od matičnog i zavisnih pravnih lica

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Pozajmica zavisnom društvu TC Durmitor	264.452	110.750
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti (napomena 11)	(264.452)	-
	-	110.750

IRFCG AD je odobrio pozajmice zavisnom društvu TC Durmitor, u iznosu EUR 110.750, shodno odluci Odbora direktora od 05.12.2019. godine, zatim EUR 41.639, na osnovu odluke Odbora direktora od 29.05.2020. godine i EUR 112.063, na osnovu odluke Odbora direktora od 30.11.2020. godine. Pozajmice su odobrene za potrebe održavanja tekuće likvidnosti društva, izmirivanje obaveza prema dobavljačima i zaposlenima, kao i za pripremu skijališta za zimske sezone 2019 i 2020. godine. Rokovi za povraćaj pozajmica su istekli 01.09.2020. godine, odnosno 31.12.2020. godine. IRFCG AD je izvršio ispravku vrijednosti ovog potraživanja u cjelosti, na dan 31.12.2020. godine.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

21. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA (nastavak)

21c) Ostala nepomenuta potraživanja

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Potraživanja po osnovu faktoring aranžmana	43.865.486	40.390.972
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	<u>(1.224.689)</u>	<u>(604.529)</u>
	42.640.797	39.786.443
Potraživanja po garancijama koje su pale na teret IRFCG AD	1.500.000	1.500.000
Potraživanja po osnovu kamata za garancije koje su pale na teret IRFCG AD	<u>108.712</u>	<u>108.712</u>
	1.608.712	1.608.712
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	<u>(1.608.712)</u>	<u>(1.608.712)</u>
Potraživanja za kamate po osnovu:		
- dugoročnih i kratkoročnih kredita	599.671	375.002
- faktoringa	224.033	162.270
- kratkoročnih oročenih depozita	16.813	20.805
- zatezних kamata	533.226	421.655
- dugoročnih deviznih kredita koje je direktno odobravao Fond za razvoj	106.346	106.346
- naknade za kredite, faktoring i garancije	<u>9.300</u>	<u>6.477</u>
	1.489.389	1.092.555
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	<u>(705.529)</u>	<u>(551.052)</u>
	783.860	541.503
Ostala potraživanja	<u>194.969</u>	<u>128.908</u>
	<u>43.619.626</u>	<u>40.456.854</u>

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

21. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA (nastavak)

21c) Ostala nepomenuta potraživanja (nastavak)

Factoring aranžmani su u 2020. godini odobravani pod sljedećim uslovima: kamatna stopa se kretala u intervalu od 2.9% do 4%, dok je avansna isplata klijentu iznosila 90% iznosa otkupljenih potraživanja, u slučaju klasičnog faktoringa. Visina naknade se kretala od 0.1 do 0.3% nominalne vrijednosti. Za izvoznike je odobravana stimulatívna mjera smanjenja kamatne stope za 0.5%, kao i za otkupe obaveza koji prelaze iznose iznad 10 miliona EUR, po jednom istom ugovoru.

IRFCG AD je u aprilu 2011. godine otpočeo sa obavljanjem poslova faktoringa i po tom osnovu ostvaruje prihode :

- od naknade, koja se utvrđuje kao procenat od nominalne vrijednosti otkupljenog potraživanja;
- od kamate koji se obračunavaju od dana otkupa potraživanja do dana naplate potraživanja od dužnika;
- od zatezne kamate, koja se obračunava za dane prekoračenja datuma valute, odnosno datuma dospijea fakture za naplatu.

IRFCG AD je 2013. godine, u skladu sa zaključkom Vlade Crne Gore, izdao u korist Erste banke AD, Podgorica garanciju za urednu otplatu kredita za privredno društvo Montavar Metalac d.o.o. Nikšić u iznosu EUR 1.500.000. Potraživanja po osnovu kamata za garancije, koje su pale na teret IRFCG AD, u cjelosti se odnose na privredno društvo Montavar Metalac d.o.o. Nikšić. u iznosu od EUR 108.712.

Promjene obezvređenja vrijednosti potraživanja prikazane su u sljedećoj tabeli:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Stanje na početku godine	2.764.293	2.978.935
Obezvređenje u toku godine (napomena 11)	774.636	(213.015)
Naplata u toku godine	-	(1.627)
Stanje 31. decembra	3.538.929	2.764.293

22. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Kratkoročni direktno odobreni krediti	8.389.532	8.547.972
Kratkoročni krediti preko banaka	-	371.236
	8.389.532	8.919.208
Tekuća dospijea po osnovu:		
Dugoročnih investicionih kredita za trajna obrtna sredstva (napomena 20a)	49.189.350	52.859.655
Kredita odobrenih zaposlenima (napomena 20b)	73.954	71.703
Minus: Obezvređenje vrijednosti(napomena 20a)	(2.893.540)	(2.209.436)
	46.369.763	50.721.922
	54.759.295	59.641.130

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

23. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Žiro računi kod poslovnih banaka	41.040.258	38.163.537
Blagajna	145	17
Ostali novčani ekvivalenti	1.857	5.222
Gotovinski ekvivalenti - kratkoročni finansijski Plasmani	16.000.000	19.000.000
Obezvredjenje	<u>(100.483)</u>	<u>(100.483)</u>
	<u>56.941.777</u>	<u>57.068.293</u>

Gotovinski ekvivalenti - kratkoročni finansijski plasmani sa stanjem na dan 31. decembra 2020. i 2019. godine plasirani su sljedećim poslovnim bankama:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Addiko bank AD Podgorica	2.000.000	3.000.000
Komercijalna banka AD Budva	5.000.000	5.000.000
Adriatic banka AD Podgorica	2.000.000	2.000.000
Lovćen banka AD Podgorica	2.000.000	2.000.000
Ziraat bank AD Podgorica	5.000.000	5.000.000
Zapad banka AD Podgorica	-	2.000.000
	<u>16.000.000</u>	<u>19.000.000</u>

Kratkoročni finansijski plasmani predstavljaju kratkoročno oročene depozite na period od 90 do 365 dana, sa kamatnom stopom od 1.80 % do 2.60 % na godišnjem nivou, zavisno od banke i perioda oročenja. Ugovorima o oročenim depozitima je definisana klauzula prema kojoj data mogućnost prijevremenog razročenja depozita na pismeni zahtjev IRFCG AD.

24. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO

Stečena aktiva IRFCG AD sa stanjem na dan 31. decembra 2020. godine u iznosu EUR 490.946 predstavlja imovinu stečenu u postupku naplate spornih potraživanja.

	31. decembar 2019.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2018.
Stanje 1. januara	460.065	367.785
Otuđenja	-	-
Sticanje	74.121	138.522
Smanjenje vrijednosti po procjeni (napomena 10)	<u>(43.240)</u>	<u>(46.242)</u>
Stanje 31. decembra	<u>490.946</u>	<u>460.065</u>

IRFCG AD je, u toku 2019. godine, na osnovu odluka Odbora direktora, od 30.05.2019. godine i 07.03.2019. godine, stekao nepokretnosti, po osnovu spornih direktnih kreditnih aranžmana, u vrijednosti EUR 70.106 i EUR 38.016. Takođe, na 31.12.2019. godine, je u okviru stečene aktive proknjižena imovina koja je prethodno evidentirana kroz finansijski plasman - dugoročni zakup, nakon raskida ugovora o zakupu, u vrijednosti EUR 30.400.

IRFCG AD je, u toku 2020. godine, na osnovu odluka Odbora direktora, od 23.09.2020. godine i 30.10.2020. godine, stekao nepokretnosti, po osnovu spornih direktnih kreditnih aranžmana, u vrijednosti EUR 31.353 i EUR 42.768.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

25. KAPITAL

Akcijski kapital IRFCG AD sa stanjem na dan 31. decembra 2020. godine ukupne vrijednosti EUR 105.518.676 (2019: EUR 105.326.226) sastoji se od 105.518.676 akcija nominalne vrijednosti EUR 1 (2019: 105.326.226 nominalne vrijednosti EUR 1) koje su u vlasništvu Vlade Crne Gore.

Osnivački kapital IRFCG AD činio je cjelokupni kapital Fonda za razvoj (čiji je IRFCG AD pravni sljedbenik) koji je umanjen za obaveze po osnovu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Sl. list CG“ br. 21/04. 49/07. 60/07. 12/07 i 73/10). Kapital IRFCG AD činiće i sva sredstva koja su usmjerena Direkciji za mala i srednja preduzeća za finansiranje razvoja malih i srednjih preduzeća.

Skupština IRFCG AD 28. juna 2019. godine donijela Odluku o emitovanju 161.563 redovnih akcija, serije A1, ukupne vrijednosti EUR 161.563. Komisija za tržište kapitala Crne Gore je 10. septembra 2019. godine donijela Rješenje, broj 02/2e-15/4-19, o uspješnosti emisije akcija radi prodaje postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine. Registracija promjene podataka po osnovu navedene emisije akcija izvršena je u Centralnom registru privrednih subjekata u Podgorici, 24. septembra 2019. godine, pod registarskim brojem 4-0009175/033.

Skupština IRFCG AD je 29. maja 2020. godine, donijela Odluku o emitovanju 192.450 redovnih akcija, serije A1, ukupne vrijednosti EUR 192.450. Komisija za tržište kapitala Crne Gore je 12. avgusta 2020. godine donijela Rješenje, broj 02/2e-6/5-20, o uspješnosti emisije akcija radi prodaje postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine. Registracija promjene podataka po osnovu navedene emisije akcija izvršena je u Centralnom registru privrednih subjekata u Podgorici, 16. septembra 2020. godine, pod registarskim brojem 4-0009175/036.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

26. DUGOROČNA REZERVISANJA

26a) Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Rezervisanja za naknade zaposlenima	50.762	43.680
	50.762	43.680

26b) Ostala dugoročna rezervisanja

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Rezervisanja za sudske sporove (napomena 33)	28.000	28.000
	28.000	28.000

Na 31. decembar 2019. godine izvršeno je rezervisanje po osnovu jednog sudskog spora za koji se procjenjuje vjerovatnoća gubitka iznad 50%.

Dugoročna rezervisanja po osnovu naknada zaposlenima predstavljaju rezervisanja za otpremnine za odlazak u penziju, nakon ispunjavanja uslova, kao i rezervisanja za jubilarne nagrade. Rezervisanja su iskazana po sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih isplata zaposlenima na način kako je to predviđeno Pravilnikom o zaradama i drugim primanjima zaposlenih u IRFCG AD.

Ovim pravilnikom je predviđeno da je IRFCG AD u obavezi da, prilikom odlaska u penziju, zaposlenom isplati otpremninu u visini EUR 2.000, u neto iznosu. Jubilarna nagrada se isplaćuje zaposlenom koji ostvari 10, 20 ili 30 godina rada u IRFCG AD, uključujući i godine rada u pravnom prethodniku - Fondu za razvoj Crne Gore. Visina jubilarne nagrade je definisana na nivou EUR 300, EUR 400 i EUR 600, u neto iznosu.

Sadašnja vrijednost očekivanih budućih isplata za otpremnine utvrđena je sa stanjem na dan 31. decembra 2020. godine u skladu sa pravilima aktuarske matematike. Godišnja kamatna stopa od 2.5% je korišćena za diskontovanje očekivanih budućih isplata zaposlenima.

Kretanja na rezervacijama za naknade zaposlenima su data u pregledu u nastavku:

	2020.	(Iznosi u EUR) 2019.
Stanje na početku godine	43.680	37.179
Rezervisanja u toku godine (napomena 7)	9.199	6.918
Ukidanje rezervisanja (napomena 5b)	(2.117)	(417)
	50.762	43.680

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

27. DUGOROČNI KREDITI

Dugoročne obaveze sa stanjem na dan 31. decembra 2020. godine iznose EUR 339.217.830 i odnose se na obaveze po osnovu dugoročne kreditne linije odobrene od strane Evropske Investicione Banke (EIB), na obaveze po osnovu dugoročnog kredita Razvojne Banke Savjeta Evrope i na obaveze po osnovu dugoročnog kredita Kineske razvojne banke.

	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2020.	31. decembar 2019.
Evropska Investiciona Banka	25.000.000	25.000.000
Evropska Investiciona Banka	25.000.000	25.000.000
Evropska Investiciona Banka	40.000.000	40.000.000
Evropska Investiciona Banka	30.000.000	30.000.000
Evropska Investiciona Banka	50.000.000	50.000.000
Evropska Investiciona Banka	50.000.000	50.000.000
Evropska Investiciona Banka	100.000.000	76.698.804
Evropska Investiciona Banka	49.999.541	-
Evropska Investiciona Banka	15.500.000	-
Ukupno povučeni iznos	385.499.541	296.698.804
Minus: Otplata glavnice	(48.762.004)	(31.719.656)
Ukupno obaveze po kreditu EIB	336.737.537	264.979.148
Minus: Tekuće dospijeće (napomena 26)	(28.771.127)	(16.526.157)
	307.966.410	248.452.991
Razvojna banka Savjeta Evrope-povučeni iznos	30.000.000	7.787.960
Minus Otplata glavnice	(1.299.052)	(649.526)
Ukupno obaveze po kreditu CEB	28.700.948	7.138.433
Minus: Tekuće dospijeće 2020 (napomena 26)	(649.526)	(649.526)
	28.051.422	6.488.908
Kineska razvojna banka-povučeni iznos	19.000.000	19.000.000
Minus Otplata glavnice	(9.480.000)	(3.160.000)
Ukupno obaveze po kreditu CDB	9.520.000	15.840.000
Minus: Tekuće dospijeće 2020 (napomena 26)	(6.320.000)	(6.320.000)
	3.200.000	9.520.000
Ukupno dugoročni dio obaveza po kreditima	339.217.832	264.461.899

IRFCG AD je 10. oktobra 2012. godine zaključio ugovor o kreditu sa Evropskom Investicionom Bankom (EIB) u iznosu EUR 25.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 8 godina u koji je uključen grace period od 2 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

U martu 2014. godine IRFCG AD je zaključio drugi ugovor sa EIB-om u iznosu dodatnih EUR 25.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 8 godina u koji je uključen grace period od 2 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

27. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

U martu 2015. godine IRFCG AD je odobreno novo kreditno zaduženje kod EIB-a u iznosu EUR 40.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

U aprilu 2016. godine IRFCG AD je odobreno novo kreditno zaduženje kod EIB-a. u iznosu EUR 30.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata.

Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Vlada Crne Gore je 10. marta 2017. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke. u iznosu EUR 100.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu prvih EUR 50.000.000 je zaključen 20. marta 2017. godine. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu drugih EUR 50.000.000 je zaključen 18. oktobra 2017. godine.

Vlada Crne Gore je 28. juna 2018. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke u iznosu EUR 150.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu prvih EUR 100.000.000 je zaključen 04. jula 2018. godine. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Ugovor o kreditnom zaduženju, u iznosu drugih EUR 50.000.000, je zaključen 24. jula 2019. godine

Vlada Crne Gore je 27. avgusta 2020. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke. u iznosu EUR 50.000.000. u cilju podrške malim i srednjim preduzećima koja trpe posljedice pandemije COVID-19. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 11. septembra 2020. godine.

Ročnost kredita je uslovljena namjenom, tako da je za investicione plasmane rok tranše kredita do 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine, dok je za pojedinačne tranše namijenjene za obrtna sredstva odobren rok od 5 godina koji uključuje grejs period do 1 godine. Kredit se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

27. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza krediti su povučeni u sljedećim tranšama:

	br tranše	Iznos tranše	datum priliva	datum krajnjeg dospjeća
I ugovor 25 mil eur	1	5.543.400.00	15-Feb-13	15-Feb-21
	2	9.430.363.00	15-Oct-13	15-Oct-21
	3	9.428.712.12	03-Mar-14	03-Mar-22
	4	597.524.88	31-Jul-14	01-Aug-22
II ugovor 25 mil eur	5	5.481.814.12	31-Jul-14	01-Aug-22
	6	5.724.603.00	31-Oct-14	31-Oct-22
	7	5.018.000.00	24-Nov-14	24-Nov-22
	8	5.027.000.00	12-Feb-15	13-Feb-23
	9	3.748.582.88	14-Apr-15	14-Apr-23
III ugovor 40 mil eur	10	7.444.655.68	25-Jun-15	25-Jun-27
	11	7.063.988.96	23-Jul-15	23-Jul-27
	12	5.101.732.31	09-Nov-15	09-Nov-27
	13	5.610.570.00	26-Jan-16	26-Jan-28
	14	5.055.000.00	04-Apr-16	04-Apr-28
	15	5.100.000.00	13-May-16	15-May-28
	16	4.624.053.05	20-Jul-16	20-Jul-28
IV ugovor 30 mil eur	17	5.411.638.78	24-Oct-16	24-Oct-28
	18	5.968.967.00	22-Dec-16	20-Dec-28
	19	13.114.030.67	25-Jan-17	25-Jan-29
	20	5.505.363.55	15-Feb-17	15-Feb-29
V ugovor 50 mil eur	21	18.392.697.98	20-Jul-17	20-Jul-29
	22	11.387.838.00	13-Sep-17	13-Sep-29
	23	797.384.77	13-Sep-17	13-Sep-29
	24	11.753.614.77	25-Sep-17	25-Sep-29
	25	1.200.000.00	31-Oct-17	31-Oct-29
	26	5.127.797.53	31-Oct-17	31-Oct-29
	27	1.340.666.95	18-Dec-17	18-Dec-29
VI ugovor 50 mil eur	28	3.580.000.00	27-Feb-18	27-Feb-30
	29	7.426.300.00	27-Feb-18	27-Feb-30
	30	12.281.000.00	25-Apr-18	25-Apr-28
	31	13.791.923.00	02-Jul-18	02-Jul-28
	32	12.920.777.00	23-Aug-18	23-Aug-27
VII ugovor 100 mil eur	33	18.168.900.00	08-Nov-18	08-Nov-29
	34	22.075.884.00	21-Feb-19	21-Feb-30
	35	1.300.000.00	21-Feb-19	21-Feb-29
	36	14.084.900.00	14-Jun-19	14-Jun-29
	37	1.200.000.00	15-Jul-19	15-Jul-28
	38	11.063.000.00	15-Nov-19	15-Nov-30
	39	8.806.120.00	26-Nov-19	26-Nov-31
	40	22.751.196.00	06-Apr-20	06-Apr-32
	41	550.000.00	17-Apr-20	17-Apr-32
VIII ugovor 50 mil eur	42	11.124.804.00	18-Jun-20	18-Jun-32
	43	5.270.693.12	14-Jul-20	14-Jul-31
	44	10.031.498.93	08-Oct-20	08-Oct-32
	45	13.836.000.00	13-Oct-20	13-Oct-32
	46	5.000.000.00	30-Nov-20	30-Nov-32
	47	4.736.543.39	09-Dec-20	09-Dec-32
XIX ugovor 50 mil eur	48	15.500.000.00	22-Dec-20	22-Dec-32
		385.499.539.44		

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

27. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

Vlada Crne Gore je 01. marta 2018. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje IRFCG AD kod Razvojne banke Savjeta Evrope, u iznosu EUR 30.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 21. marta 2018. godine. Kredit se može realizovati kroz najmanje tri tranše.

Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza krediti su povučeni u sljedećim tranšama:

	Broj tranše	Iznos tranše	datum priliva	datum krajnjeg dospijeća
Ugovor 30 mil eur	1	4.546.680.00	19-10-18	19-10-25
	2	3.241.279.00	18-11-19	18-11-26
	3	22.212.041.00	12-05-20	12-05-27

Vlada Crne Gore je 14. juna 2018. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje IRFCG AD kod Kineske razvojne banke, u iznosu EUR 19.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 09. jula 2018. godine. Sredstva su povučena 17. juna 2019. godine.

Kredit se otplaćuje u jednakim polugodišnjim ratama. Posljednje dospijeće je 17. juna 2022. godine.

Dospijeće dugororočnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu EIB-a prikazano je u tabeli u nastavku:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
2020. godina	-	16.526.157
2021. godina	28.771.126	29.287.318
2022. godina	32.150.292	31.869.360
2023. godina	28.989.499	28.426.284
2024. godina	34.059.802	28.965.931
2025. godina	39.817.241	29.248.886
2026. godina	40.145.053	29.534.785
2027. godina	39.340.036	28.687.633
2028. godina	34.069.679	23.374.920
2029. godina	25.423.952	14.686.613
2030 godina	14.058.579	3.278.436
2031. godina	11.771.373	1.092.826
2032. godina	8.140.905	-
	336.737.537	264.979.149

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine****27. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)**

Dospijeće dugororočnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Razvojne banke Savjeta evrope prikazano je u tabeli u nastavku:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
2020. godina	-	649.526
2021. godina	649.526	649.526
2022. godina	3.518.985	1.297.782
2023. godina	5.740.189	1.297.782
2024. godina	5.740.189	1.297.782
2025. godina	5.740.189	1.297.781
2026. godina	5.090.664	648.254
2027. godina	2.221.206	-
	28.700.948	7.138.433

Dospijeće dugororočnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Kineske razvojne banke prikazano je u tabeli u nastavku:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
2020. godina	-	6.320.000
2021. godina	6.320.000	6.320.000
2022. godina	3.200.000	3.200.000
	9.520.000	15.840.000

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

28. KRATKOROČNE OBAVEZE

28a) Obaveze po osnovu kredita od kreditnih institucija		(Iznosi u EUR)
	31. decembar	31. decembar
	2020.	2019.
	<hr/>	<hr/>
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita EIB (napomena 27)	28.771.126	16.526.157
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita Razvojne banke Savjeta Evrope (napomena 27)	649.526	649.526
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita Kineske razvojne banke (napomena 27)	6.320.000	6.320.000
	<hr/>	<hr/>
	35.740.652	23.495.683
	<hr/>	<hr/>
28b) Primljeni avansi, depoziti i kaucije		(Iznosi u EUR)
	31. decembar	31. decembar
	2020.	2019.
	<hr/>	<hr/>
Primljeni avansi, depoziti i kaucije	530.656	334.314
	<hr/>	<hr/>
	530.656	334.314
	<hr/>	<hr/>
28c) Obaveze prema dobavljačima		(Iznosi u EUR)
	31. decembar	31. decembar
	2020.	2019.
	<hr/>	<hr/>
Obaveze prema dobavljačima	29.766	63.543
	<hr/>	<hr/>
	29.766	63.543
	<hr/>	<hr/>

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

29. OBAVEZE IZ POSLOVANJA

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Obaveze po osnovu faktoringa (10% ili 20%)	1.558.177	1.663.294
	1.558.177	1.663.294

30. OBAVEZE PO OSNOVU POREZA NA DOBIT

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Obaveze po osnovu poreza na dobit	4.418	223.906
	4.418	223.906

31. OSTALE KRATKOROČNE OBAVEZE I PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Obračunate obaveze za kamatu EIB	379.505	350.144
Obračunate obaveze za kamatu Razvojna banka Savjeta Evrope	5.540	4.401
Obračunate obaveze za kamatu Kinseka razvojna banka	7.775	12.936
Subvencija Ministarstva poljoprivrede	143.234	-
Razgraničeni prihodi od naknada	1.210.553	1.132.553
	1.746.607	1.500.034

32. VANBILANSNA EVIDENCIJA

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Neopozive obaveze za davanje kredita	31.386.107	59.114.636
Ugovorene a neiskorišćene pozajmice	34.500.000	95.513.237
Ostale stavke vanbilansne izloženosti	45.889.513	19.589.028
	111.775.620	174.216.901

33. SUDSKI SPOROVI

IRFCG AD sa stanjem na dan 31. decembra 2020. godine vodi sudske sporove u kojima se javlja kao tužilac i kao jedna od tuženih strana.

IRFCG AD je tužena strana u pet sporova. Procijenjena vrijednost sudskih sporova, koju je moguće utvrditi bez procijenjenih efekata zateznih kamata i krajnjih troškova postupka, u kojima je IRFCG AD jedna od tuženih strana, odnosno u kojima solidarno odgovara sa ostalim državnim fondovima iznosi EUR 5.446.726.

IRFCG AD je izvršio rezervisanja za eventualne obaveze po sudskim sporovima, na 31.12.2020. godine, u iznosu EUR 28.000. IRFCG AD nije izvršio dodatna rezervisanja po sudskim sporovima u kojima solidarno odgovara sa ostalim državnim fondovima iz razloga što se procjenjuje da, na osnovu dosadašnje sudske prakse kada su u pitanju slični sporovi pokrenuti protiv IRFCG AD, iako nije sa sigurnošću moguće predvidjeti konačan ishod sporova, IRFCG AD neće biti izložen materijalno značajnim potencijalnim gubicima po ovom osnovu.

Ukupna vrijednost potraživanja, po raskinutim ugovorima o kreditima i faktoring aranžmanima, koje je IRFCG AD procesuirao pred javnim izvršiteljima, kao i Upravnim i Privrednim sudom, na dan 31. decembra 2020. godine, iznosi EUR 5.102.084 .

Najveći dio se odnosi na priznato potraživanje u stečajnom postupku nad društvom „Montavar-metalac“ DOO Nikšić AD radi naplate duga po osnovu izdate garancije ovom privrednom društvu, u iznosu EUR 1.608.712, i priznata potraživanja koja IRFCG AD ima prema Atlas i IBM banci u stečaju u visini od EUR 1.066.373. Ostatak vrijednosti se odnosi na nenaplaćena potraživanja po direktnim kreditnim i faktoring aranžmanima.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE

Ugovor o zajmu, između razvojnog fonda Vlade Crne Gore i Abu Dabi Fonda za razvoj zaključen je 05. juna 2015. godine. Zajam je bio namijenjen za finansiranje podrške sektoru poljoprivrede. Ugovorom o zajmu je predviđeno da zajmoprimac sredstva zajma ustupi Korisniku-Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Iznos odobrenog zajma je 50 mil USD ili 183,65 mil AED. Godišnja kamatna stopa 2,5% i godišnja stopa administrativne naknade 0,5%. Rok za povlačenje sredstava po Ugovoru o zajmu je istekao 31.12.2018. godine.

Od navedenog iznosa Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je povuklo sredstva zajma u ukupnom iznosu od 29,6 mil USD ili 108,72 mil AED, u dvije tranše:

I tranša u iznosu od 15 mil USD dana 27.08.2015. godine

II tranša u iznosu od 14,6 mil USD dana 16.05.2017. godine

Dana 11.08.2020. godine potpisan je Anex Ugovora o zajmu s Abu Dabi Fondom za razvoj kojim je preostali iznos do 50 mil. USD otkazan i utvrđen je iznos kredita u iznosu povučenih sredstava, 29,6 mil USD.

Po osnovu Ugovora o zajmu, zaključno sa 31.12.2020. godine, plaćeno je prema Fondu za razvoj Abu Dabija ukupno 9.777.891 USD (po osnovu glavnice 5.992.077 USD i po osnovu kamate 3.785.814 USD).

Stanje duga po Ugovoru o zajmu na 31.12.2020. godine iznosi 23.607.923 USD.

Kredit se vraća u polugodišnjim ratama (15.06. i 15.12.) sa računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja koji je otvoren u Prvoj banci Crne Gore. Krajnje dospjeće zajma je 15.12.2031. godine.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

34. POTENCIJALNE OBAVEZE (nastavak)

Od povučenih sredstava zajma, krajnjim korisnicima je preneseno 26,2 mil USD kojima je finansirano 10 projekata i to:

1. "Milkraft Leche" DOO Bijelo Polje – 3.000.000,00 USD dana 26.01.2016. godine
2. "Mesopromet" DOO Bijelo Polje – 3.000.000,00 USD dana 03.02.2016. godine
3. "Agro carine" DOO Podgorica – 2.500.000,00 USD dana 21.04.2016. godine
4. "HM Durmitor" DOO Žabljak – 2.000.000,00 USD dana 21.04.2016. godine
5. "Vektra Jakić" DOO Pljevlja – 3.000.000,00 USD dana 22.10.2015. godine.
6. "IM Gradina" DOO Rožaje - 3.000.000,00 USD dana 14.04.2017. godine
7. "Eko-Per" DOO Šavnik - 2.500.000,00 USD u II tranše: I tranša 750.000,00 USD dana 30.12.2016. godine, II tranša 1.750.000,00 USD dana 17.05.2017.godine
8. IM "Goranović" DOO Nikšić - 3.000.000,00 USD dana 14.06.2017. godine
9. "F.M.L." DOO Nikšić - 1.200.000,00 u II tranše: I tranša 400.000,00 USD dana 06.02.2017. godine, II tranša 800.000,00 USD dana 17.05.2017.godine
10. "Amanda" DOO Podgorica - 3.000.000,00 USD u III tranše: I tranša 1.638.957,01 USD dana 28.09.2018.; II tranša 1.000.000,00 USD dana 02.11.2018. godine; III tranša 361.042,99 USD dana 02.11.2018. godine.

Društva, Mesopromet doo Bijelo Polje; Agro carine doo Podgorica (Carine doo Podgorica) i F.M.L doo Nikšić su izmirili u potpunosti obaveze po predmetnim kreditima.

Društvo IM Goranović DOO Nikšić izmiruje obaveze po kreditu u skladu sa amortizacionim planom.

Ostali ugovori o kreditima, sa krajnjim korisnicima, su raskinuti , uslijed nenaplativosti redovnim putem. Postupke prinudne naplate, u skladu sa članom 53 Zakona o državnoj imovini, provodi Zaštitnik imovinsko-pravnih interesa države Crne Gore.

Stanje duga ,na 31.12.2020. godine, po aktivnom i raskinutim ugovorima iznosi:

1. "Milkraft Leche" DOO Bijelo Polje –	3.217.964,63 USD
2. "HM Durmitor" DOO Žabljak –	2.423.450,02 USD
3. "Vektra Jakić" DOO Pljevlja –	3.788.264,49 USD
4. "IM Gradina" DOO Rožaje –	3.644.625,32 USD
5. "Eko-Per" DOO Šavnik –	2.918.529,95 USD
6. IM "Goranović" DOO Nikšić –	2.923.779,67 USD
7. "Amanda" DOO Podgorica –	3.151.128,38 USD

Na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD, iz 2015. godine I 2017. Godine, u skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore, IRFCG AD je u svojstvu komisionara, u svoje ime a za račun Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, vršilo plaćanje obaveza prema Abu dabi fondu za razvoj, sa računa Ministarstva kod Prve banke Crne Gore, vršilo administriranje zajma Abu Dabi Fonda za razvoj i kredita odobrenih krajnjim korisnicima, pružalo tehničko-pravnu pomoć Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, kao i sve ostale usluge i radnje predviđene ovim ugovorima.

Sve transakcije povezane sa ADMAS projektom su izvršene posredstvom računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i nisu tangirale bilanse IRFCG AD.

Vlada Crne Gore je dana 04. Februara 2021. godine donijela Zaključak kojim se obavezuje IRFCG AD da izvrši potpuno preuzimanje poslova koji se odnose na realizaciju ADMAS projekta i pokrene procesnu sukcesiju u svim postupcima koje je sprovelo ili započelo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE (nastavak)

U slučaju neurednog izmirenja obaveza prema Abu Dabi Fondu za razvoj, po dospijeću, shodno odredbama člana 7 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4578/1 od 06.10.2015. godine i člana 8 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4311/1 od 27.07.2017. godine, zaključenim između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, a na koje je saglasnost dala Vlada Crne Gore Zaključkom broj 08-179 od 01. oktobra 2015. godine i Zaključkom broj 07-2552 od 27. jula 2017. godine, IRFCG AD je „u obavezi da preduzme sve mjere i radnje na aktiviranju garancije, djelimično ili u potpunosti, za uredno izvršenje obaveza po osnovu Ugovora o zajmu prema Razvojnog fondu Abu Dabija“, a u skladu sa Zakonom o budžetu iz 2015. godine ("Sl.list Crne Gore" br.59/14 od 30.12.2014. godine). U tom slučaju na teret Budžeta Crne Gore mogle bi da padnu ukupne obaveze po zajmu, koje na 31.12.2020. godine iznose USD 23.6 miliona.

Zbog izuzetne kompleksnosti ukupnog projekta i poteškoća koje su izazvali pokušaji pronalaženja pravno osnovanog i održivog načina prenosa ukupnih transakcija na IRFCG AD odložila se realizacija poslednjeg Zaključka Vlade i radi se na pronalaženju boljeg i efikasnijeg rješenja, koje bi pretpostavilo ili nastavak komisionog realizovanja projekta, od strane IRFCG AD, za račun, sada, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, uz aktivno učešće Ministarstva finansija i socijalnog staranja, ili osnivanje novog društva koje bi izvršilo preuzimanje projekta, ili na neki drugi način koji bi predložilo Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, a koji bi podrazumjevao obavezu Ministarstva finansija i socijalnog staranja da obezbjeđuje nedostajuća sredstva za izmirenje budućih obaveza koje proizilaze iz Ugovora o zajmu. IRFCG AD očekuje usvajanje novih zaključaka koji će obezbijediti djelovanje u nekom od navedenih pravaca.

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA

Prilikom sastavljanja ovih finansijskih iskaza pravna lica se tretiraju kao povezana ukoliko jedno pravno lice ima mogućnost kontrolisanja drugog pravnog lica ili vrši značajan uticaj na finansijske i operativne odluke drugog lica ili su zajedno kontrolisani od istog subjekta. Prilikom razmatranja svih mogućih vrsta odnosa između povezanih pravnih lica pažnja se usmjerava na suštinu odnosa, a ne samo na pravnu formu.

Priroda odnosa između povezanih lica sa kojima je IRFCG AD ušlo u transakcije većeg obima ili sa njima ima značajnija neizmirena salda na dan 31. decembra 2020. godine je prikazana u tabeli niže. Transakcije sa povezanim pravnim licima su izvršene tokom redovnog toka poslovanja ili pod normalnim tržišnim uslovima.

IRFCG AD identifikuje kao povezane strane zavisno pravno lice Turistički centar „Durmitor“ DOO Žabljak, koje je u 100% vlasništvu IRFCG AD, zatim lokalne samouprave (opštine), koje predstavljaju javna pravna lica, državne institucije i ministarstva.

U toku 2020. godine IRFCG AD nije povećavao vrijednost uloga u zavisnom društvu Turistički centar „Durmitor“. Dana 11. decembra 2019 godine je zaključen ugovor o kratkoročnoj pozajmici društvu, u iznosu EUR 110.750. Rok za povraćaj pozajmice je 01. septembar 2020. godine. Dana 03. juna 2020. godine i 02. decembra 2020. godine zaključeni su ugovori o kratkoročnim pozajmicama, u iznosu EUR 41.639 i EUR 112.063. Rok za povraćaj pozajmica je 31.12.2020.godine. Nije bilo drugih transakcija, u toku 2020. godine, sa zavisnim pravnim licem.

IRFCG AD posredstvom organa upravljanja društva utiče na poslovne odluke zavisnog pravnog lica.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

U pregledu u nastavku je prikazana izloženost IRFCG AD prema opštinama u Crnoj Gori, po osnovu direktnih kreditnih aranžmana, kao i prihodi od kamata ostvarenih po ovom osnovu. Ranije je navedeno da su ovi aranžmani obezbijeđeni Ugovorima o cesiji sa Ministarstvom finansija Crne Gore, iz čijeg Egalizacionog fonda IRFCG AD naplaćuje dospjela potraživanja.

Salda i transakcije sa povezanim pravnim licima na dan i za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine i 31. decembra 2019. godine su prikazane kao što slijedi:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Opština Cetinje	42.001	111.798
Opština Plužine	92.590	142.974
Opština Bijelo Polje	61.402	167.767
Opština Danilovgrad	16.213	111.291
Opština Kolašin	315.617	374.892
Opština Pljevlja	22.867	156.970
Opština Nikšić	26.082	178.974
Opština Plav	5.687	39.035
Opština Andrijevica	518.280	550.000
Opština Ulcinj	253.450	324.755
Opština Šavnik	32.437	69.960
Opština Rožaje	1.413.242	1.579.896
	2.799.868	3.808.312

IRFCG AD iskazuje u poslovnim knjigama i obavezu po primljenim avansima, prema navedenim opštinama, na dan 31. decembra 2020. godine, u iznosu EUR 45.611.

Prihodi od kamata:	2020.	(Iznosi u EUR) 2019.
Opština Cetinje	3.141	5.822
Opština Plužine	4.259	6.012
Opština Bijelo Polje	3.563	9.528
Opština Danilovgrad	2.668	6.321
Opština Kolašin	13.665	15.942
Opština Pljevlja	3.763	8.915
Opština Nikšić	4.369	10.348
Opština Plav	936	2.217
Opština Andrijevica	16.223	11.799
Opština Ulcinj	16.077	19.879
Opština Šavnik	2.114	3.581
Opština Rožaje	44.892	67.505
	115.670	167.869

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

Izloženost IRFCG AD prema javnim preduzećima, javnim institucijama i ministarstvima Vlade Crne Gore, po kreditnim i faktoring aranžmanima, je prikazana u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Vodovod i kanalizacija doo Podgorica	2.545.054	2.861.766
Komunalno doo Danilovgrad	93.849	110.909
JP za nacionalne parkove Podgorica	161.398	175.619
JP Komunalno stambeno Budva	63.476	80.446
Montefarm Podgorica	102.993	176.646
Klinički centar CG	124.822	-
Opšte gradske bolnice u CG	202.574	-
Vodovod i kanlizacija Podgorica – faktoring -regresni dužnik	-	500.000
Plantaže 13 jul AD Podgorica direktni krediti	6.202.077	4.972.697
Plantaže 13 jul AD Podgorica faktoring	122.287	241.863
Institut Simo Milošević AD	421.647	-
	10.040.177	9.119.946

Prihodi kamata

	31. decembar 2020.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2019.
Vodovod i kanalizacija doo Podgorica	146.872	166.320
Komunalno doo Danilovgrad	8.658	10.447
JP za nacionalne parkove Podgorica	6.867	7.906
JP Komunalno stambeno Budva	4.163	1.253
Vodovod i kanlizacija Podgorica –faktoring-regresni dužnik	8.662	-
Plantaže 13 jul AD Podgorica direktni krediti	151.236	222.079
Plantaže 13 jul AD Podgorica faktoring	25.455	47.979
Institut Simo Milošević AD	4.355	-
	356.268	455.984

Dugoročni krediti dati zaposlenima sa stanjem na dan 31. decembra 2020. godine iznose bruto EUR 1.488.155 (2019: EUR 1.525.456).

36. DOGAĐAJI NAKON DATUMA IZVJEŠTAVANJA

Dana 21. aprila 2021. godine na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore od 16. aprila 2021. godine zaključeni su ugovori o kreditu i finansiranju sa Francuskom agencijom za razvoj. Maksimalni iznos kredita je EUR 50 miliona.

Na dan izdavanja ovih finansijskih izvještaja uticaj Covid pandemije se nastavlja. IRFCG AD aktivno prati razvoj događaja i procjenjuje uticaj na poslovanje, finansijske rezultate, finansijski položaj i novčane tokove. Na dan izdavanja ovih izvještaja IRFCG AD nije identifikovao značajne događaje koji bi zahtjevali korekcije priloženih finansijskih izvještaja.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

37. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE – KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST

Naredna tabela prikazuje klasifikaciju finansijskih sredstava i obaveza IRFCG AD i njihovu fer vrijednost:

Iznosi u EUR	Knjigovodstvena	
	vrijednost	Fer vrijednost
Stanje na dan 31. decembra 2019. godine		
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	57.068.293	57.068.293
Plasirani krediti preko poslovnih banaka neto	69.931.330	69.931.330
Kredit i potraživanja od klijenata neto	242.024.537	242.024.537
Ulaganja u hartije od vrijednosti	4.110.814	4.110.814
	373.134.973	373.134.973
Dugoročne obaveze –kredit	287.957.581	287.957.581
	287.957.581	287.957.581
Stanje na dan 31. decembra 2020. godine		
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	56.941.777	56.941.777
Plasirani krediti preko poslovnih banaka neto	59.498.485	59.498.485
Kredit i potraživanja od klijenata neto	329.788.001	329.788.001
Ulaganja u hartije od vrijednosti	2.869.068	2.869.068
	449.097.331	449.097.331
Dugoročne obaveze –kredit	374.958.483	374.958.483
	374.958.483	374.958.483

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine****37. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE – KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST (nastavak)**

Sredstva koja se vode po fer vrijednosti

Finansijska sredstva koja se vode po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat na dan 31. decembra 2020. godine u iznosu od EUR 2.869.068 (2019: EUR 4.110.814 su prikazana po fer vrijednosti korišćenjem tehnike procjenjivanja gdje su uzeti svi inputi koji imaju značajan uticaj na zabilježenu fer vrijednost ili direktno ili indirektno (Nivo 2 u hijerarhiji fer vrijednosti).

31. decembar 2020. godine	<u>Nivo 1</u>	<u>Nivo 2</u>	<u>Nivo 3</u>	<u>Ukupno</u>
Hartije od vrijednosti	-	2.869.068	-	2.869.068
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica	-	-	1.834.617	1.834.617
Ukupna sredstva	<u>-</u>	<u>2.869.068</u>	<u>1.834.617</u>	<u>4.703.685</u>
31. decembar 2019. godine	<u>Nivo 1</u>	<u>Nivo 2</u>	<u>Nivo 3</u>	<u>Ukupno</u>
Hartije od vrijednosti	-	4.110.814	-	4.110.814
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica	-	-	10.121.648	10.121.648
Ukupna sredstva	<u>-</u>	<u>4.110.814</u>	<u>10.121.648</u>	<u>14.232.462</u>

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA

IRFCG AD razvija sistem upravljanja rizikom na osnovu veličine, rizičnog profila i kompleksnosti poslova. Uslijed kontinuiranog porasta obima kreditne aktivnosti dolazi do povećanja rizika koji IRFCG AD prati, te se unapređivanjem sistema upravljanja rizikom obezbjeđuje da rizični profil bude u skladu sa definisanom sklonošću IRFCG AD ka rizicima.

Model upravljanja rizicima IRFCG AD zavisi od:

- Adekvatnog modela donošenja odluka i upravljanja;
- Adekvatne interne procedure i okvira smjernica;
- Kontinuiranog nadzora od strane nezavisnih tijela.

Iako je IRFCG AD najvećim dijelom izložen kreditnom riziku, tokom poslovanja se ne zanemaruje uticaj drugih rizika kojima je izložen u svojim aktivnostima, kao što su rizik likvidnosti, operativni rizik, tržišni rizik i reputacioni rizik.

Odbor direktora ima cjelokupnu odgovornost za uspostavljanje i nadzor nad okvirom za upravljanje rizikom IRFCG AD. Odbor direktora je osnovao Odbor za reviziju, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom i Kreditni odbor, koji su zajedno sa Internim revizorom odgovorni za razvoj i praćenje politika upravljanja rizicima IRFCG AD u svojim određenim područjima.

Politike i procedure upravljanja rizicima IRFCG AD zasnovane su na tome kako identifikovati i analizirati rizike s kojima se suočava IRFCG AD, čime se prati poštovanje uspostavljenih ograničenja i kontrola. Politike i procedure upravljanja rizicima se redovno ažuriraju kako bi sistem upravljanja rizicima bio usklađen sa aktuelnim propisima, kao i preporukama internih i eksternih revizija. IRFCG AD, putem standardnih procedura za upravljanje i obukom zaposlenih ima za cilj razvoj disciplinovanog i konstruktivnog kontrolnog okruženja u kojem svi zaposleni razumiju ulogu u sistemu upravljanja i kontrole rizika u poslovanju.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Odbor direktora je usvojio sledeće akte:

- Politiku upravljanja kreditnim rizikom;
- Proceduru upravljanja kreditnim rizikom;
- Pravilnik o primjeni metodologije u vezi IFRS9 standara;
- Politiku upravljanja operativnim rizikom;
- Proceduru upravljanja operativnim rizikom;
- Pravilnik o upravljanju tržišnim rizikom;
- Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti;
- Pravilnik o radu Službe unutrašnje kontrole;
- Politiku kolaterala;

Interna revizija IRFCG AD prati usklađenost sa politikama i procedurama za upravljanje rizikom IRFCG AD i preduzima redovne i ad - hoc kontrole procedura za upravljanje rizicima, a rezultati se izveštavaju Odboru direktora.

Odbor direktora IRFCG AD je odgovoran za analizu finansijskih iskaza IRFCG AD, analizu i praćenje sistema internih kontrola, aktivnosti koje preduzima Izvršni direktor kako bi se informisao Odbor direktora, u skladu sa zakonom, propisima i aktima IRFCG AD. Odboru direktora pomaže Interna revizija u navedenim funkcijama.

Kreditni rizik

Kreditni rizik je rizik od finansijskih gubitaka kao rezultat neispunjenja dužnikovih ugovornih obaveza prema IRFCG AD.

Kako bi upravljao nivoom kreditnog rizika, IRFCG AD:

- analizira kreditnu sposobnost klijenata koji apliciraju za kredite i ostale kreditne proizvode,
- uspostavlja kreditna ograničenja na osnovu procjene rizika,
- bavi se sa klijentima dobre kreditne sposobnosti i uzima odgovarajuće instrumente obezbeđenja.

Klijenti se prate kontinuirano i limiti rizika se prilagođavaju ako je neophodno. Limiti rizika takođe uzimaju u obzir razne vrste kolaterala.

Primarna izloženost IRFCG AD kreditnom riziku proizilazi iz plasmana datih preduzećima, preduzetnicima, fizičkim licima (poljoprivredni proizvođači), opštinama i javnim preduzećima. Iznos kreditne izloženosti u tom pogledu predstavlja knjigovodstvenu vrijednost u aktivi bilansa.

Osnovni principi kreditnog portfolija su:

- Diversifikacija kredita po djelatnostima;
- Diversifikacija po regiji;
- Diversifikacija izlaganjem (limiti);
- Diversifikacija po dospjeću;
- Diversifikacija po proizvodima.

Kreditni se odobravaju posredstvom kreditnog odbora, a zavisno od nivoa izloženosti.

Služba za upravljanje rizicima kontinuirano prati i mjeri nivo kreditnog rizika, te priprema mjesečne izvještaje o nivou kreditnog rizika i izveštava Odbor direktora.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Sljedeća tabela prikazuje bruto maksimalnu izloženost kreditnom riziku bilansnih pozicija:

	31.12.2020.		31.12.2019 .	
	Bruto	Neto	Bruto	Neto
Pregled aktive				
<i>Dugoročni finansijski plasmani</i>				
Učešća u kapitalu	92.910.075	4.703.684	92.910.076	14.232.462
Ostali dugoročni finansijski plasmani	314.321.964	292.335.225	221.322.101	212.896.539
<i>Kratkoročna potraživanja. plasmani i gotovina</i>				
Potraživanja	45.365.486	42.640.796	41.890.972	39.786.443
Kratkoročni finansijski plasmani	57.652.834	54.759.295	61.850.565	59.641.129
Gotovina	57.042.260	56.941.777	57.168.776	57.068.293
	567.292.619	451.380.777	475.142.490	383.264.866

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Analiza kašnjenja portfolija po danima prikazana je u narednoj tabeli.

31. decembar 2020. godine	Manje od 30 dana	Od 30 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Više od 91 dan	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	59.663.018	-	-	1.499.910	61.162.928
Kreditni i potraživanja od Klijenata, bruto	325.214.979	18.315.102	3.732.609	8.914.666	356.177.356
Javni sektor	11.865.723	-	-	-	11.865.723
Komercijalni klijenti	306.950.652	18.089.066	3.700.045	8.427.914	337.167.677
Fizička lica	4.964.043	172.443	32.564	486.752	5.655.802
Ostalo	1.434.561	53.593	-	-	1.488.154
Ulaganja u hartije od vrijednosti	2.869.068	-	-	-	2.869.068

31. decembar 2019. godine	Manje od 30 dana	Od 30 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Više od 91 dan	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka, bruto	69.775.741	-	-	1.513.219	71.288.960
Kreditni i potraživanja od klijenata, bruto	242.587.969	2.485.969	4.788.377	3.912.365	253.774.680
Javni sektor	7.037.052	-	-	-	7.037.052
Komercijalni klijenti	229.513.993	2.425.108	4.606.784	3.560.084	240.105.969
Fizička lica	4.511.468	60.861	181.593	352.281	5.106.203
Ostalo	1.525.456	-	-	-	1.525.456
Ulaganja u hartije od vrijednosti	4.110.814	-	-	-	4.110.814

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Kvalitet finansijskih sredstava izloženih kreditnom riziku prikazan je kako slijedi:

	S1	S2	S3	Ukupno	Ispravka vrijednosti S1	Ispravka vrijednosti S2	Ispravka vrijednosti S3	Ukupno ispravka vrijednosti	Neto
31.12.2020.									
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	59.663.018	-	1.499.909	61.162.927	164.534	-	1.499.909	1.664.443	59.498.484
Kreditni i potraživanja od klijenata. Bruto	203.379.805	68.206.858	40.725.207	312.311.870	1.216.477	9.253.411	14.245.949	24.715.836	287.596.034
Javni sektor	5.600.169	63.476	6.202.077	11.865.722	33.408	5.549	2.480.831	2.519.788	9.345.934
Komercijalni klijenti	192.483.379	67.241.937	33.576.876	293.302.192	1.151.128	9.141.670	11.171.196	21.463.994	271.838.198
Fizička lica	3.861.696	847.852	946.254	5.655.802	23.276	95.859	593.922	713.057	4.942.745
Ostalo	1.434.561	53.593	-	1.488.154	8.664	10.333	-	18.997	1.469.157
Factoring	32.351.452	8.181.028	3.333.006	43.865.486	68.555	23.708	1.132.426	1.224.689	42.640.797
Ukupno	295.394.275	76.387.886	45.558.122	417.340.283	1.449.566	9.277.119	16.878.284	27.604.968	389.735.315

	S1	S2	S3	Ukupno	Ispravka vrijednosti S1	Ispravka vrijednosti S2	Ispravka vrijednosti S3	Ukupno ispravka vrijednosti	Neto
31.12.2019.									
Plasirani krediti preko poslovnih banaka, bruto	69.775.741	-	1.513.219	71.288.960	168.188	-	1.189.442	1.357.630	69.931.330
Kreditni i potraživanja od klijenata, bruto	173.064.369	31.141.578	9.177.761	213.383.708	1.114.987	4.286.756	5.375.627	10.777.370	202.606.338
Javni sektor	6.956.606	80.446	-	7.037.052	45.078	8.464	-	53.542	6.983.510
Komercijalni klijenti	160.751.365	30.592.080	8.371.553	199.714.998	1.035.254	4.223.002	4.811.958	10.070.214	189.644.784
Fizička lica	3.830.942	469.052	806.208	5.106.202	24.770	55.290	563.669	643.729	4.462.473
Ostalo	1.525.456	-	-	1.525.456	9.885	-	-	9.885	1.515.571
Factoring	34.467.391	5.473.581	450.000	40.390.972	130.687	21.718	452.124	604.529	39.786.443
Ukupno	277.307.501	36.615.159	11.140.980	325.063.640	1.413.862	4.308.474	7.017.193	12.739.529	312.324.111

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

U tabelama ispod dat je pregled restrukturiranih potraživanja:

	Restruktuirana potraživanja- Bruto izloženost	S 1 restrukturirana potraživanja	S2 restrukturirana potraživanja	S3 restrukturirana potraživanja	Ispravka vrijednosti restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 1 restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 2 restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 3 restrukturiranih potraživanja	Učešće restrukturiranih potraživanja u bruto izloženosti
31.12.2020.	8.403.221	8.403.221	-	-	23.193	23.193	-	-	2,01%
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto									
Kredit i potraživanja od klijenata, Bruto	107.027.855	56.940.614	29.416.195	20.671.046	10.629.054	343.821	4.282.023	6.003.210	25,65%
Javni sektor	7.001.861	1.999.784	-	5.002.077	2.012.909	12.078	-	2.000.831	1,68%
Komercijalni klijenti	99.216.760	54.596.789	29.173.290	15.446.681	8.524.367	329.665	4.252.118	3.942.584	23,77%
Fizička lica	809.234	344.041	242.905	222.288	91.778	2.078	29.905	59.795	0,19%
Ostalo	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	Restruktuirana potraživanja- Bruto izloženost	S 1 restrukturirana potraživanja	S2 restrukturirana potraživanja	S3 restrukturirana potraživanja	Ispravka vrijednosti restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 1 restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 2 restrukturiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 3 restrukturiranih potraživanja	Učešće restrukturiranih potraživanja u bruto izloženosti	Iznos sredstava obebeđenja za restrukturirana potraživanja
31.12.2019.	-	-	-	-	-	-	-	-	0,00%	-
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto										
Kredit i potraživanja od klijenata, bruto	15.213.163	4.521.303	9.904.315	787.545	1.786.291	29.299	1.455.892	301.100	4,69%	56.892.933
Javni sektor	2.191.721	2.191.721	-	-	14.203	14.203	-	-	0,68%	-
Komercijalni klijenti	12.933.778	2.294.986	9.904.315	794.477	1.733.696	14.872	1.455.892	262.932	3,99%	56.307.120
Fizička lica	87.664	34.596	-	53.068	38.392	224	-	38.168	0,03%	585.813
Ostalo	-	-	-	-	-	-	-	-	0,00%	-

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine**

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Geografska koncentracija izloženosti IRFCG AD kreditnom riziku je prikazana u sljedećoj tabeli:

31.12.2020.	Crna Gora	Evropska Unija	Ostalo	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	61.162.928	-	-	61.162.928
Kreditni i potraživanja od clijenata, bruto	312.311.871	-	-	312.311.871
<i>Javni sektor</i>	<i>11.865.723</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>11.865.723</i>
<i>Komercijalni klijenti</i>	<i>293.302.191</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>293.302.191</i>
<i>Fizička lica</i>	<i>5.655.802</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>5.655.802</i>
<i>Ostalo</i>	<i>1.488.154</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>1.488.154</i>
Factoring	43.865.486	-	-	43.865.486
31.12.2019.	Crna Gora	Evropska Unija	Ostalo	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka, bruto	71.288.960	-	-	71.288.960
Kreditni i potraživanja od clijenata, bruto	213.383.708	-	-	213.383.708
<i>Javni sektor</i>	<i>7.037.052</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>7.037.052</i>
<i>Komercijalni klijenti</i>	<i>199.400.580</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>199.400.580</i>
<i>Fizička lica</i>	<i>5.420.620</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>5.420.620</i>
<i>Ostalo</i>	<i>1.525.456</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>1.525.456</i>
Factoring	40.390.972	-	-	40.390.972

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA
NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da IRFCG AD neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospijanja, ili rizik da će za izmirenje dospjelih obaveza morati da pribavlja novčana sredstva uz značajne troškove. IRFCG AD održava likvidnost konstantno prateći usklađenost izvora i plasmana, da bi na taj način bio u mogućnosti da sve svoje obaveze izmiruje u rokovima dospijanja.

U cilju adekvatnog praćenja ovog rizika IRFCG AD je usvojio i odgovarajuće dokumenta koja obuhvataju politiku upravljanja rizikom likvidnosti, plan upravljanja likvidnošću u uslovima ugrožene likvidnosti i nepredviđenih okolnosti i proceduru za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija. Politika upravljanja likvidnošću predviđa da IRFCG AD svakodnevno prati koeficijent minimalne dnevne likvidnosti izražen kroz odnos likvidne aktive i dospjelih obaveza i da se kvartalno izvještava Odbor za upravljanje aktivom i pasivom o kretanju ovog koeficijenta. Minimalna vrijednost koeficijenta iznosi 1.

IRFCG AD osim mjerenja operativne dnevne, dekadne i likvidnosti na mjesečnom nivou redovno prati finansijske pokazatelje kvaliteta i kretanja dinamike i ročne strukture aktive i pasive.

(000)EUR	1mjesec	2-3 mjeseca	4-6 mjeseci	7-12 mjeseci	13-24mjeseci	3- 5 godina	preko 5 godina	Ukupno
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	56.940	-	-	-	-	-	-	56.940
Kredit	11.259	10.036	15.342	31.571	64.266	170.448	111.226	414.148
Glavnica	9.362	8.296	12.767	26.479	55.403	153.945	104.855	371.107
Kamata	1.897	1.740	2.575	5.092	8.863	16.503	6.371	43.041
Faktoring	11.285	21.340	11.731	-	-	-	-	44.356
Glavnica	11.163	21.126	11.576	-	-	-	-	43.865
Kamata	122	214	155	-	-	-	-	491
Ukupno	79.484	31.376	27.073	31.571	64.266	170.448	111.226	515.444
Pozajmice	2.642	4.046	10.723	21.121	41.276	125.388	183.094	388.290
Glavnica	2.431	3.637	9.935	19.738	38.869	120.087	180.261	374.958
Kamata	210	409	788	1.383	2.407	5.301	2.833	13.331
Ukupno	2.642	4.046	10.723	21.121	41.276	125.388	183.094	388.290
Razlika	76.842	27.330	16.350	10.450	22.990	45.060	(71.868)	127.154
kumulativni gap	76.842	104.172	120.522	130.972	153.962	199.022	127.154	

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik da će promjena tržišnih cijena, kao što su kamatne stope, cijene kapitala i devizni kursevi uticati na prihode IRFCG AD ili vrijednost finansijskih instrumenata. Cilj upravljanja tržišnim rizikom je upravljanje i kontrola izloženosti tržišnim riziku unutar prihvatljivih parametara, uz optimizaciju povraćaja na rizik.

Devizni rizik je rizik da će se vrijednost finansijskih instrumenata mijenjati zbog promjena u deviznom kursu. S obzirom da IRFCG AD nema pozicija u stranim valutama izloženost ovom riziku trenutno nije prisutna.

Rizik promjene kamatnih stopa za nove tranše kredita Evropske Investicione banke je prisutan ali s obzirom na tendenciju kretanja ovih stopa u prethodnom periodu može se reći da je ovaj rizik na prihvatljivom nivou za IRFCG AD. Po pitanju ostalih tržišnih rizika tu je rizik uticaja promjene kamatne stope na prihod od kamate na oročena sredstva u poslovnim bankama. IRFCG AD nastoji da ovaj rizik minimizira odabirom najpovoljnijih ponuda poslovnih banaka i pored prisutnog trenda pada prosječne visine kamatnih stopa na oročena sredstva na domaćem tržištu.

Operativni rizik

Operativni rizik je vjerovatnoća ostvarivanja gubitaka u poslovanju IRFCG AD, usljed neadekvatnih internih sistema, procesa i kontrola, uključujući i neadekvatnu informacionu tehnologiju, zbog angažovanja lica izvan IRFCG AD za obavljanje određenih poslova za IRFCG AD, slabosti i propusta u izvršavanju poslova, protivpravnih radnji i spoljnih događaja koji mogu izložiti IRFCG AD gubitku, uključujući i pravni rizik. Definicija operativnog rizika obuhvata pravni rizik, a isključuje strateški i reputacioni rizik.

IRFCG AD je uspostavio sistem upravljanja operativnim rizikom, koji obuhvata:

- politiku i proceduru - interne akte kojim se definišu načela, postupci i metodi upravljanja operativnim rizikom,
- organizacionu strukturu uključujući i resurse za upravljanje operativnim rizikom,
- proces upravljanja operativnim rizikom koji uključuje:
- utvrđivanje operativnog rizika,
- tretiranje operativnih rizika (procjena, mitigacija i prihvatanje),
- kvantifikovanje operativnog rizika,
- praćenje i kontrola, kao i izvještavanje o operativnom riziku,
- utvrđivanje i održavanje potrebnog kapitala za operativne rizike.

Procesom upravljanja operativnim rizikom utvrđuje se i procjenjuje inherentni i rezidualni operativni rizik u svim materijalno značajnim procesima i sistemima IRFCG AD. Operativni rizik pod uticajem je različitih faktora koje je potrebno uzeti u obzir pri određivanju izloženosti IRFCG AD operativnom riziku. Ti se faktori mogu grupisati u kategorije (npr. ekonomsko i poslovno okruženje, procesi i sistemi itd.).

IRFCG AD je implementirao nekoliko instrumenata radi efikasnijeg upravljanja, kontrole i umanjenja mogućnosti nastanka štete uslijed realizacije operativnog rizika:

- Kvantitativna analiza i nadzor operativnog rizika kroz prikupljanje internih i eksternih podataka o događajima operativnog rizika. Prikupljanje internih podataka o gubicima pomaže u razumijevanju gdje se i kako se rizici manifestuju te predstavlja osnovu za kvantifikovanje izloženosti operativnom riziku i kapitalu potrebnom za podržavanje te izloženosti;

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2020. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Operativni rizik (nastavak)

- Procjena izloženosti operativnom riziku koji može nastati korišćenjem kvalitativnih metoda procjene, što podrazumijeva redovno sprovođenje samoprocjene rizika i kontrola, pri čemu se za sve utvrđene visoke rizike gdje kontrole nisu primjerene ili dovoljne moraju definisati korektivne mjere od strane nadležne organizacione jedinice sa ciljem ublažavanja operativnog rizika;
- Ključni indikatori rizika (engl. Key Risk Indicators – KRI) se prate unutar IRFCG AD kao pokazatelji trenda izloženosti operativnom riziku za definisane tačke rizika;
- Konsultacije sa zaposlenim kako bi se povećala svijest o operativnom riziku.
- Praćenje izloženosti operativnom riziku podrazumijeva redovno analiziranje rezultata identifikovanja i mjerenja (procjenjivanja) operativnog rizika te informacije o aktivnostima tretiranja operativnog rizika.
- Tretiranje operativnog rizika obuhvata preventivne i korektivne aktivnosti, odnosno metode, kriterijume i postupke s ciljem prihvatanja, izbjegavanja, smanjenja ili transfera utvrđenog rizika.
- Redovno izvještavanje o operativnom riziku obezbjeđuje neophodne informacije za Odbor direktora u okviru "Informacije o izloženosti rizicima u poslovanju IRFCG AD". Izvještavanje je ključno za podizanje svijesti o operativnom riziku u pogledu gubitaka i izloženosti te omogućava upravljanje operativnim rizikom, npr. u slučaju korektivnih mjera može se pratiti njihov status.

Mjerenje operativnog rizika vrši se na osnovu alata koji su propisani Bazelskim sporazumom II. Identifikacija, mjerenje, monitoring i kontrola operativnog rizika bliže su definisani internim aktima, za upravljanja operativnim rizikom. U skladu sa standardima Bazelskog komiteta prihvatljiv nivo rizika za IRFCG AD je nizak do umjeren nivo operativnog rizika. Za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik IRF koristi jednostavni metod. Potrebni kapital za operativni rizik izračunava se tako što se osnovica za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik (prosjek neto kamatonosnih i neto nekamatonosnih prihoda za tri prethodne uzastopne poslovne godine), pomnoži sa koeficijentom 0,15.

Rizik koncentracije

Velika kreditna izloženost prema jednom licu ili grupi povezanih lica predstavlja koncentraciju kreditnog rizika.

U cilju adekvatnog identifikovanja kreditnog rizika, neophodno je sagledati rizike koncentracije izloženosti i poštovanje interno definisanih limita.

U tom smislu, za izloženosti prema licima povezanim sa IRFCG AD primenjuju se sljedeći interni limiti:

- ukupna izloženost IRFCG AD prema svim licima povezanim sa IRFCG AD ne smije biti veća od 100% sopstvenih sredstava IRFCG AD;
- ukupna izloženost prema licu koje je član odbora direktora, odbora za reviziju ili izvršni direktor, uključujući i članove njegove uže porodice, smije iznositi najviše 1% sopstvenih sredstava IRFCG AD;
- ukupna izloženost prema pravnim licima koja su pod kontrolom lica iz tačke 2 ovog stava i/ili članova njihove uže porodice smije iznositi najviše 5% sopstvenih sredstava IRFCG AD;
- ukupna izloženost prema zaposlenom koji nije lice iz tačke 1 ovog stava smije iznositi najviše 1% sopstvenih sredstava IRFCG AD;
- ne smije iznositi više od 20% sopstvenih sredstava IRFCG AD zbir ukupne izloženosti IRFCG AD prema pravnim licima koje kontroliše IRFCG AD.

Izloženost IRFCG AD prema jednom licu ili grupi povezanih lica, koja je jednaka ili veća od 10% sopstvenih sredstava, smatra se velikom izloženosti IRFCG AD.

IRFCG AD je definisao limite maksimalne izloženosti prema poslovnim bankama, prema sektorskoj pripadnosti, kao i prema jednom licu ili grupi povezanih lica. Kada je u pitanju individualna koncentracija, uspostavljeni limiti posmatraju se u odnosu na kvartalni obračun kapitala IRFCG AD, a sve u cilju adekvatnog upravljanja rizikom koncentracije.

**INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND
CRNE GORE A.D.**

Investiciono-razvojni fond
Crne Gore A.D.

Izvještaj menadžmenta

Podgorica, jun 2021. godine

SADRŽAJ

I.	Opšti podaci i korporativno upravljanje	2
II.	Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja	7
III.	Ukupna kreditna aktivnost tokom 2020.godine	11
IV.	Privatizacija.....	16
V.	Akcije / Udjeli.....	18
VI.	Investicione nekretnine i stečena aktiva.....	19
VII.	Rizici	20
VIII.	Međunarodna saradnja	26
IX.	Unutrašnja kontrola	33
X.	Mjere zaštite životne sredine	33
XI.	Podaci o aktivnostima istraživanja i razvoja.....	34
XII.	Planirani budući razvoj	34

I. Opšti podaci i korporativno upravljanje

Investiciono razvojni fond Crne Gore AD, Podgorica (u daljem tekstu – IRF CG) osnovan je, u skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnog fondu Crne Gore („Zakon“) („Sl. list CG“, br. 88/09, 40/10 i 80/17).

IRF CG posluje u cilju podrške ekonomske politike Vlade Crne Gore i podsticanja:

- ravnomjernog regionalnog razvoja, konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata;
- proizvodnje i usluga orijentisanih prema izvozu;
- proizvodnje kojom se smanjuje uvozna zavisnost;
- finansiranja infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda i zaštite životne sredine, efikasnog sprovođenja i okončanja procesa privatizacije prodajom kapitala stečenog u procesu svojinske i upravljačke transformacije;
- podsticanja finansiranja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

S tim u vezi Zakonom definisana djelatnost IRF CG je:

- odobravanje kredita, obavljanje faktoringa i drugih oblika otkupa potraživanja i izdavanje garancija kojima se naročito:
 - podstiče osnivanje, razvoj i održivost mikro, malih, srednjih i velikih privrednih subjekata i preduzetnika;
 - pruža podrška infrastrukturnim projektima, projektima vodosnabdijevanja i zaštite životne sredine;
 - finansiraju projekti od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
 - podstiče konkurentnost crnogorskih proizvoda i usluga;
 - podstiče zapošljavanje;
- izdavanje garancija za uredno izmirenje obaveza korisnika kredita, čije pokriće čine sredstva Garantnog fonda;
- osiguranje izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika;
- kreditiranje u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
- obavljanje poslova vezanih za prodaju kapitala u portfelju IRF CG;
- obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unaprjeđenju preduzetništva i ekonomskom razvoju;
- obavljanje i drugih poslova utvrđenih zakonom.

IRF CG je osnovan kao jednočlano akcionarsko društvo u skladu sa odredbama Zakona o Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore i Zakona o privrednim društvima. IRF CG je pravno lice koje posluje samostalno i svoju djelatnost obavlja pod uslovima i na način utvrđen Zakonom o Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore, Statutom i opštim aktima IRF CG.

Prava i dužnosti osnivača IRF CG u skladu sa Zakonom vrši Vlada Crne Gore. Akti poslovne politike IRF CG, utvrđuju se u skladu sa ekonomskom politikom i strateškim dokumentima Vlade.

Organi IRF CG su Skupština IRF CG, kao organ i predstavnik osnivača, Odbor direktora, kao organ upravljanja i rukovođenja, Izvršni direktor, kao izvršni organ.

Skupština donosi Statut, imenuje i razrješava članove Odbora direktora i revizora, odlučuje o politici naknada i o naknadama članova Odbora direktora, donosi odluku o raspolaganju imovinom IRF CG (kupovini, prodaji, zakupu, zamjeni, sticanju ili raspolaganju na drugi način) čija je vrijednost veća od 20% knjigovodstvene vrijednosti imovine IRF CG, usvaja godišnje finansijske iskaze sa mišljenjem revizora i izvještaj o radu, obavlja druge poslove utvrđene zakonom i Statutom.

Skupštinu IRF CG čini predstavnik kojeg imenuje Vlada. Redovna Skupština saziva se jednom godišnje, a najkasnije 3 mjeseca nakon završetka finansijske godine.

Odbor direktora je organ upravljanja i rukovođenja i nadzora nad tekućim poslovanjem. Odbor direktora ima tri člana, koji između sebe biraju Predsjednika. Članove Odbora direktora imenuje i razrješava Skupština IRF CG.

Odbor direktora IRF CG: predlaže Statut, utvrđuje poslovnu politiku i strategiju poslovanja; donosi akt o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta; utvrđuje investicionu politiku; donosi godišnji plan rada, finansijski plan i srednjoročni programa rada, uz saglasnost Vlade, donosi odluke o korišćenju sredstava, u skladu sa aktima poslovne politike IRF CG; odlučuje o plasiranju sredstava po kriterijumima i uslovima utvrđenim aktima poslovne politike, odlučuje i o drugim pitanjima u skladu sa Statutom i zakonom.

Način rada, odlučivanja i druga pitanja od značaja za rad Odbora IRF CG uređena su aktima IRF CG.

Tokom 2020. godine Odbor direktora IRF CG je održao ukupno 117 sjednica, od čega 17 redovnih sjednica i 100 korespondentskih sjednica.

Izvršnog direktora IRF CG imenuje i razrješava Odbor direktora.

Na dan 31. decembar 2020. godine, Izvršni direktor IRF CG Podgorica je dr Zoran Vukčević.

Izvršni direktor IRF CG predstavlja i zastupa IRF CG i odgovara za zakonitost rada IRF CG, organizuje i vodi poslovanje i vrši nadzor nad radom zaposlenih, izvršava odluke Odbora direktora; zaključuje ugovore u ime i za račun IRF CG; obavlja druge poslove predviđene Zakonom, Statutom i drugim opštim aktima.

Izvršni direktor imenuje stalne i povremene komisije i radna tijela iz sastava zaposlenih u IRF CG. Nadležnost, sastav, mandat i broj članova komisija i radnih tijela i visina naknade za njihov rad, utvrđuje se odlukom o imenovanju.

Interni revizor IRF CG Podgorica, je mr Tina Darmanović.

U okviru IRF CG djeluje Kreditno - garantni odbor, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom, Revizorski odbor, Odbor za Informacioni sistem Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. i savjetodavno tijelo Odbora direktora Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.

- Članovi Odbora direktora IRF CG do 29. decembra 2020. godine su bili:
dr Zoran Vukčević, predsjednik Odbora
Irfan Husović, član
Radončić Džemal, član.
- Na sjednici Vlade Crne Gore od 29. decembra 2020. godine imenovan je novi Odbor direktora:
Velizar Kaluđerović, predsjednik Odbora
dr Irena Radović, član
Dragan Pavićević, član.
Prva konstitutivna sjednica novog Odbora direktora je bila 13. januara 2021.godine.
- Članovi Kreditno - garantnog odbora, na dan 31. decembar 2020. godine, su:
Aleksandra Popović, predsjednica Odbora
Zoran Vujović, član
Nikola Milosavljević, član
Vladislav Dulović, član
Mirko Mašković, član
mr Branislav Janković, član
Mladen Perić, član.
- Članovi Odbora za upravljanje aktivom i pasivom (ALCO), na dan 31. decembar 2020. godine, su:
Jelena Strugar, predsjednica Odbora
mr Tina Darmanović, član
Spasoje Vujošević, član
Antoaneta Krivokapić, član
Asmir Pepić, član. (do 30. decembra 2020. godine)
- Članovi Revizorskog odbora, na dan 31. decembar 2020. godine, su:
Ana Cmiljanić, predsjednica Odbora
mr Zoran Senić, član
Ilija Marković, član.
- Članovi Odbora za Informacioni sistem IRF CG A.D., na dan 31. decembar 2020. godine, su:
Boris Janičić, predsjednik Odbora
dr Zoran Vukčević, član
Nikola Milosavljević, član
Vladislav Dulović, član
Davor Đurović, član.
- Članovi savjetodavnog tijela Odbora direktora IRF CG A.D., na dan 31. decembar 2020. godine, su:
Radovan Malović i
Vladimir Janković.

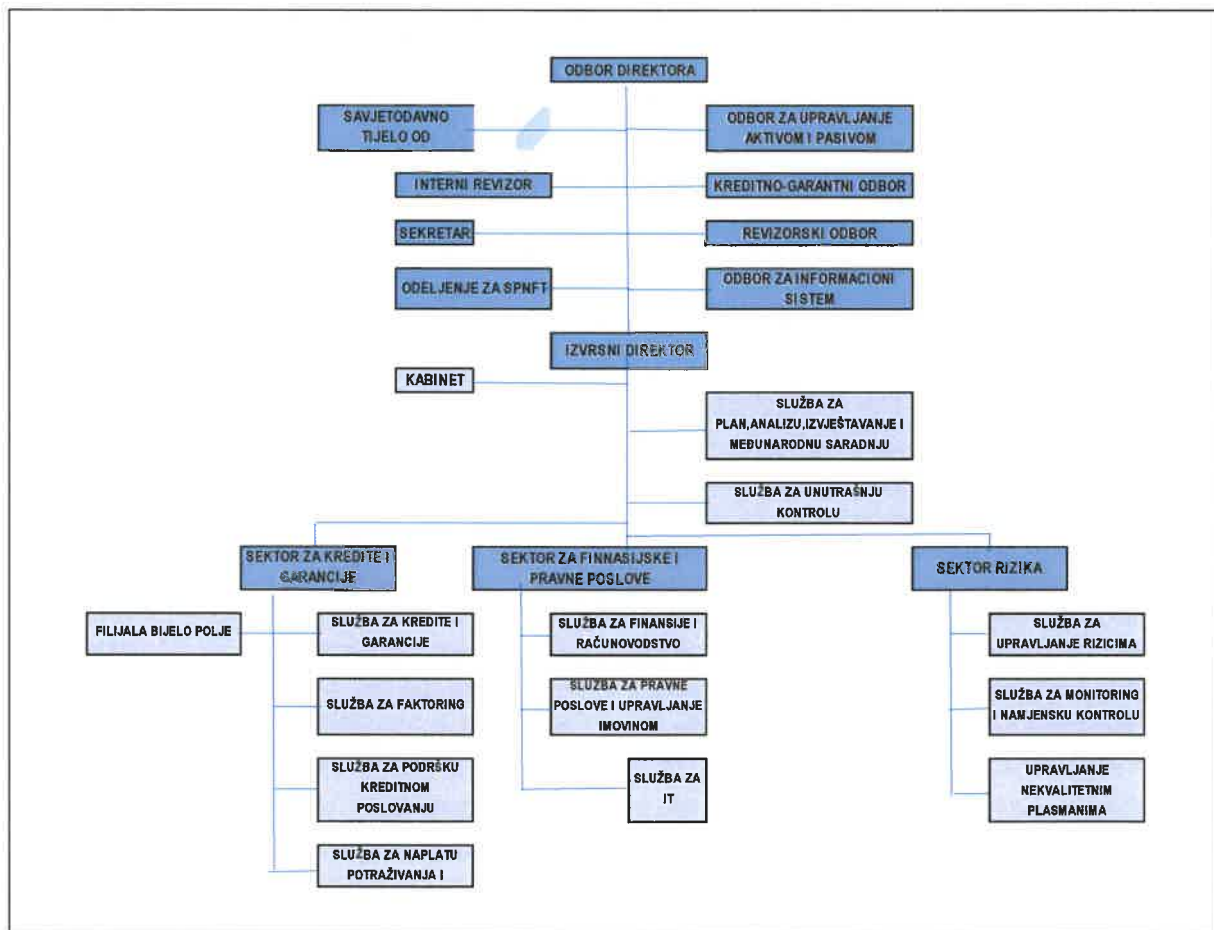
Organizaciona struktura

Unutrašnja organizacija i sistematizacija radnih mjesta postavljena je da ostvari ciljeve IRF CG i da bude u funkciji efikasne i efektivne realizacije poslovnih procesa, kojima se obezbeđuje ostvarivanje cjelishodnosti, ekonomičnosti i funkcionalnosti s jedne strane i uzajamne povezanosti poslova s druge strane, poštujući načela:

- grupisanja istovrsnih ili srodnih i međusobno povezanih poslova u odgovarajuće organizacione jedinice;
- obezbeđenja djelotvornog i skladnog rada i efikasnog nadzora nad sektorima i službama;
- obezbeđenja efikasnog i efektivnog postupanja po zahtjevima klijenata;
- obezbeđenja zakonitosti rada.

Sve aktivnosti u IRF CG su postavljene da ostvare ciljeve i zadatke i podijeljene su u osnovne organizacione cjeline i to: Kabinet, Sektor za kredite i garancije, Sektor za finansijske i pravne poslove, Sektor rizika, Služba za unutrašnju kontrolu, Služba za plan, analizu, izvještavanje i međunarodnu saradnju i Odjeljenje za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

Tim IRF CG čini 88 zaposlenih, a prosječna starost je 39 godina.

Povećana kompleksnost, turbulentnost i neizvjesnosti u kojoj smo se našli u 2020. godini su zahtijevale prilagođavanje poslovanja novim uslovima rada, prije svega veće orijentisanje na on line komunikaciju, kako između zaposlenih, tako i sa klijentima. Izazovi su prepoznati kao prilike da poboljšamo komunikaciju, kako bi održali kvalitetan odnos među zaposlenima u situacijama kada ne dijele isti fizički prostor, da povećamo prilagodljivost, kao i da stvorimo potencijal za razvoj i učenje na radnom mjestu. U 2020. godini je samo 10% zaposlenih pohađalo eksterne edukacije.

Uzimajući u obzir veliki obim posla i odgovornosti IRF CG, preporuke Centralne banke Crne Gore za unaprjeđenje informacionog sistema, kao i zakonske obaveze uvođenja radnih mjesta koja će se baviti sprječavanjem pranja novca i finansiranja terorizma, zaštitom podataka o ličnosti, kao i poslova za koje nas obavezuju i međunarodni partneri, a odnose se na evaluaciju klimatskih projekata, IRF CG mora da ima dovoljan broj kvalitetnih izvršilaca, zbog čega je 10.09.2020. godine usvojen novi Pravilnik o organizacionoj strukturi i sistematizaciji radnih mjesta IRF CG koji daje organizacionu strukturu posvećenu zadatku i planovima IRF CG.

Zaposleni su tokom pandemije uložili veliki napor kako bi odgovorili zahtjevima tržišta i ispunili sve radne zadatke, uz maksimalnu posvećenost, solidarnost i razumijevanje.

Preporuka za naredni period je svakako jačanje komunikacije i digitalne transformacije rada, podizanje svijesti zaposlenih o operativnom riziku i smanjenju oštre podvojenosti poslova.

Investiciono razvojni fond
Crne Gore AD

II. Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja

IRF CG je u 2020. godini ostvario negativan poslovni rezultat u iznosu 11.186.781 €, kao posljedicu više negativnih uticaja, od čega su najvažniji navedeni u nastavku.

Usljed nastale pandemije koronavirusa, a u skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore, IRF CG je pružao direktan doprinos realizaciji Paketa mjera Vlade Crne Gore za ublažavanje negativnih posledica pandemije korona virusa, i to intenziviranjem kreditne podrške posebno za finansiranje obrtnih sredstava i likvidnosti za prevazilaženje problema sa kojim se susreo veliki broj preduzeća, kao posledica potpunog ili djelimičnog prekida aktivnosti. Sve ovo je imalo za rezultat kreditiranje značajnog broja korisnika u uslovima povećanog kreditnog rizika, kao i povećanje rizika koncentracije u pandemijom ugroženim djelatnostima. Takođe, u skladu sa Zaključcima Vlade Crne Gore i u vezi sa odlukama CBCG o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog korona virusa na finansijski sistem IRF CG je postojećim korisnicima omogućio korišćenje moratorijuma na otplatu kreditnih zaduženja, kao i reprograma, posebno u sektorima turizma i ugostiteljstva i poljoprivrede. Uvažavajući da se preko 30% ukupnog portfolija odnosi na sektor turizma i ugostiteljstva, uvođenje navedenih mjera dovelo je do kašnjenja i opadanja kvaliteta otplate postojećeg portfolija, što je uticalo na rast ispravke vrijednosti na kumulativnom nivou, odnosno u krajnjem na finansijski rezultat IRF CG. Kako je u nastavku navedeno troškovi ispravke vrijednosti kreditnog portfolija su iznosili 15.285.320 eur.

Dodatno, brisanjem iz registra privrednih subjekata preduzeća Duvanski kombinat Podgorica i Fabrike elektroda Plužine, akumulirane negativne rezerve iz prethodnog perioda, po osnovu uloga koje je IRF CG imao u ovim preduzećima, prenesene su, sa rezervi u okviru kapitala, na teret tekućeg bilansa uspjeha, u iznosu 573.409 €.

Takođe, nastavilo se obezvrjeđenje vrijednosti uloga koji IRF CG ima u zavisnom društvu Turistički centar Durmitor, a koje u kontinuitetu, od osnivanja, posluje sa gubitkom. Ovo obezvrjeđenje, zasnovano na procjeni vrijednosti materijalne imovine društva, koju je izvršio ovlašćeni procjenjivač, na 31.12.2020. godine je iznosilo 1.043.753 €.

Poslovni prihodi su iznosili 12.007.082 € i čine ih prihodi od kamata i naknada po kreditima i faktoringu, u iznosu od 11.193.937 €. U ovom segmentu je ostvaren rast od 27% zahvaljujući intezivnoj kreditnoj aktivnosti po osnovu direktnih plasmana IRF CG. Prihodi od kamata na depozite oročene tokom 2020. godine iznosili su 355.654 €. Ostali prihodi (prihodi po osnovu zatezних kamata po kreditima i faktoringu, kao i prihodi od prodaje investicionih nekretnina su ostvareni u iznosu od 457.491 €.

Ukupni rashodi su iznosili kao što je već navedeno 23.585.203 €. Od toga se na troškove ispravke vrijednosti kreditnog porfolia odnosi 15.285.320 €. IRF CG je tokom 2019. godine značajno podržao cjelokupnu privredu, a posebno turistički sektor, što se nastavilo i u 2020. godini, kada je shodno zaključcima Vlade pružena podrška cjelokupnoj privredi za likvidnost, sa posebnim akcentom na turizam i povezane ugrožene djelatnosti, kao odgovor na nastalu pandemiju. Navedeno je uticalo na pojačan kreditni rizik i u krajnjem porast izdvojenih rezervi i ispravki za potencijalne kreditne gubitke.

Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi su iznosili 2.307.495 €.

Rashod po osnovu umanjenja vrijednosti uloga u zavisno društvo TC Durmitor za 2020. godinu iznosi 1.043.753 €

Finansijski rashodi, po osnovu kamate i drugi finansijski rashodi po osnovu izvora finansiranja su u 2020. godini iznosili 3.201.623 €.

Vrijednost aktive (imovine) IRF CG, na 31.decembar 2020. godine, iznosi 457.048.235 €. Rast aktive od 18% uslovljen je rastom kreditnog portfolia tj kategorije dugoročnih plasmana i dugoročnih potraživanja od 31%.

Na kraju 2020. godine iznos kapitala je 78.089.974€, što predstavlja pad od 19% u odnosu na 2019. godinu. Osim gore navedenih troškova koji su uslovlili gubitak u poslovnoj 2020. godini značajan efekat na pad vrijednosti kapitala je vezan za obezvrjeđenje vrijednosti uloga u javnom preduzeću, sada društvu sa ograničenom odgovornošću, "Regionalni vodovod crnogorsko primorje" Budva, u iznosu od 7.243.278 €. IRF CG očekuje da se pitanje ovog uloga riješi u toku 2021. godine, u skladu sa Zaključkom Vlade Crne Gore, od 05.aprila 2018. godine, broj 07-1451, koji je predvidio obeštećenje IRF CG, za vrijednost uloga od strane Vlade. U trenutku sastavljanja ovih finansijskih iskaza u toku je usaglašavanje teksta Ugovora između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i IRF CG, koji bi trebao da definiše način obeštećenja IRF CG i dinamiku otplate.

Obaveze po osnovu izvora finansiranja na kraju 2020. godine iznose 374.958.483 €, dok su na kraju 2019. godine ove obaveze iznosile 287.957.581 €. Tokom 2020. godine IRF CG je koristio finansijska sredstva odobrena od strane Evropske investicione banke, Razvojne banke Savjeta Evrope i Kineske razvojne banke.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2020. GODINU

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI - BILANS STANJA		
POZICIJA	2020	2019
A K T I V A		
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
B. STALNA IMOVINA	301.114.708	230.954.900
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA		
D. OBRTNA SREDSTVA	155.820.189	157.760.786
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	113.338	141.670
F. UKUPNA AKTIVA	457.048.235	388.857.354
PASIVA		
A. KAPITAL	78.089.974	96.995.919
I. OSNOVNI KAPITAL	105.518.676	105.326.226
II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
III. EMISIONA PREMIJA		
IV. REZERVE	- 26.271.935	- 18.360.319
VI. NERASPOREDJENI DOBITAK ILI GUBITAK	- 1.156.768	10.030.012
1. Neraspoređeni dobitak ranijih godina	10.030.012	8.256.996
2. Neraspoređeni dobitak tekuće godine	-	1.773.016
3. Gubitak ranijih godina		
4. Gubitak tekuće godine	11.186.780	
VIII. UČEŠĆE KOJE NE OBEZBJEĐUJE KONTROLU		
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	339.296.594	264.533.579
I. DUGOROČNA REZERVISANJA	78.762	71.680
II. DUGOROČNE OBAVEZE	339.217.832	264.461.899
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	46.002	41.157
D. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE	-	-
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	37.869.058	25.786.665
I KRATKOROČNA REZERVISANJA	-	-
II KRATKOROČNE OBAVEZE	37.869.058	25.786.665
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	1.746.607	1.500.034
G. UKUPNA PASIVA	457.048.235	388.857.354

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2020. GODINU

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU - BILANS USPJEHA		
Pozicija	2020	2019
1. Prihodi od prodaje - neto prihod	12.007.082	9.499.254
2. Promjena vrijednosti zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-	-
3. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	-	-
4. Ostali prihodi iz poslovanja	345.766	195.664
5. Troškovi poslovanja	960.248	1.091.373
6. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	2.307.495	2.136.837
7. Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine	1.227.886	758.486
8. Ostali rashodi iz poslovanja	15.878.688	799.848
9. Prihodi po osnovu učešća u kapitalu	-	-
10. Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova	-	-
11. Ostali pr. po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	45.575	-
12. Vrijednosno usklađivanje kratk. fin sredstava i fin. ulaganja koji su dio ob. imovine	-	-
13. Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	3.201.623	2.906.969
14. Poreski rashod perioda	9.262	228.389
15. Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja	- 11.186.781	1.773.016

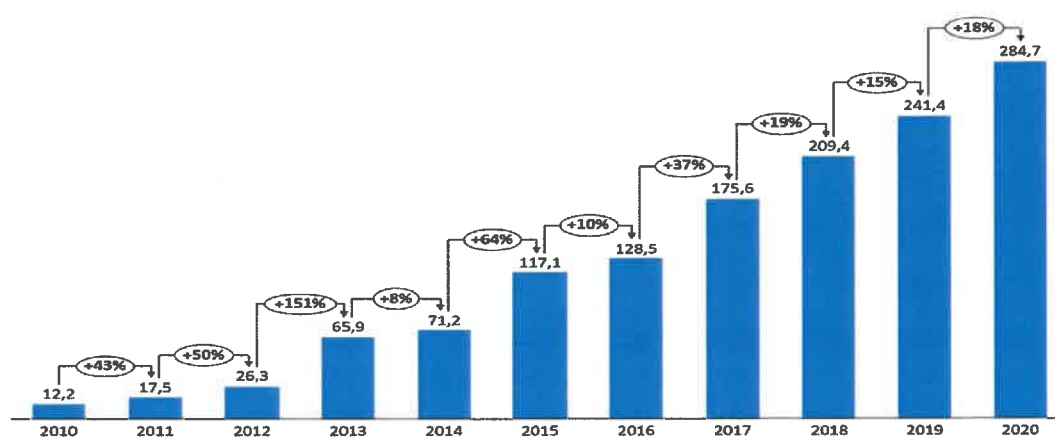

Investiciono razvojni fond
CRO-GARANT

III. Ukupna kreditna aktivnost tokom 2020.godine

Ukupna realizacija plasmana (kredita i faktoringa) za 2020. godinu je iznosila 284,7mil€.

Realizacija po godinama (2010 - 2020) prikazana je na grafiku u nastavku:

Grafik br.1

Aktivnosti i investicije IRF CG direktno proizilaze iz programa rada Vlade i odnose se na :

- Unaprjeđenje poslovnog ambijenta radi poboljšanja konkurentnosti privrede uz povećanje zaposlenosti i to kroz mehanizme finansijske podrške koji obezbjeđuju podršku razvoju prioritetnih sektora, ravnomjeran regionalni razvoj, unaprjeđenje poslovanja i likvidnosti mikro, malih i srednjih preduzeća;
- Stvaranje uslova za veće zapošljavanje, povećanje radne aktivnosti i mobilnosti radnika kroz podršku posebnim ciljnim grupama: (mladi, početnici, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, zanatlije, osobe sa invaliditetom i slično);
- Ostvarivanje veze poljoprivrede sa trgovinom i turizmom kroz diversifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima;
- Unaprjeđenje infrastrukture neophodnu za razvoj i povezivanje ruralnih područja; poboljšanje uslova i kvalitet života za ostanak stanovništva na selu;
- Tokom 2020. godine posebno je značajna podrška za prevazilaženje negativnih posledica pandemije;

3.1. Razvoj preduzetništva

Unaprjeđenje životnog standarda kroz dinamički ekonomski rast zahtijeva kontinuiranu podršku razvoja preduzetništva sa ciljem proširivanja preduzetničke baze i motivisanje posebnih ciljnih grupa za osmišljavanje

i realizaciju preduzetnickih ciljeva. Ciljne grupe koje je potrebno kvalitetno integrisati su: mladi, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, dakle, u najvećoj mjeri početnici u biznisu.

IRFCG je prepoznao značaj razvoja preduzetništva koji je podržan sa oko 15 kreditnih linija, koje imaju za cilj motivisanje pomenutih ciljnih grupa za započinjanje sopstvenog biznisa i to uz veoma povoljne uslove finansiranja.

U Crnoj Gori je prepoznat potencijal mladih preduzetnika tako da su organizovani razni modeli finansijske i nefinansijske mjere podrške preduzetništvu mladih. Mladi u Crnoj Gori su suočeni sa specifičnim izazovima u startovanju biznisa, a koji se uglavnom odnose na nedostatak vještina za preduzetnički poziv, neadekvatnog obrazovanja, nedostatka radnog iskustva i nedostatka finansijskih sredstava za početak biznisa. IRF CG poseban fokus ima na pružanju podrške visokoobrazovanim mladim ljudima kako bi se smanjio trend rasta nezaposlenosti te ciljnih grupa. Zato će i dalje biti omogućeno da za kredite konkurišu i mladi koji su fakultetski obrazovani, a koji se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Osim toga kontinuirana podrška se pruža od strane IRF CG, promovisanju samozapošljavanja žena, jer su istraživanja o ženskom preduzetništvu u Crnoj Gori identifikovala strukturne, ekonomske i infrastrukturne prepreke. U kreditnoj ponudi IRF CG, žene u biznisu su podržane kroz 3 kreditne linije, a sve žene koje imaju potencijala da započnu sopstveni biznis, biće podržane i u narednom periodu.

U cilju uvećanja preduzetničke baze kao preduslova za stvaranje novih radnih mjesta, ali i ravnomjernog regionalnog razvoja značajan segment preduzetničkog potencijala prepoznat je i u individualnim poljoprivrednim proizvođačima jer poljoprivreda predstavlja najznačajniji izvor prihoda, stanovništva Sjevernog regiona. Sektor poljoprivrede ima važnu ulogu u ekonomiji Crne Gore, sa značajnim učešćem u bruto domaćem proizvodu.

Za razvoj preduzetništva, u toku 2020. godine IRF CG je izdvojio 33 mil€, što je za oko 60% više nego u 2019. godini.

3.2. Podrška postojećim mikro, malim i srednjim preduzećima

Ukoliko se posmatraju aktivni poslovni subjekti u CG po klasi veličine, više od 90% su mikro i mala preduzeća. Takođe, po obliku svojine, od ukupnog broja poslovnih subjekata u CG, preko 99% je u privatnom vlasništvu.

S tim u vezi IRF CG je prepoznat kao institucija koja pruža značajnu podršku razvoju mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP), kako novoosnovanih tako i postojećih. Posebna prilika za kreiranje novih radnih mjesta je prepoznata u stimulaciji dodatnog investiranja u okviru postojećih mikro, malih i srednjih preduzeća tako da se u konituinuirano analiziraju potencijali postojećih preduzeća i nude posebne kreditne linije za realizaciju njihovih razvojnih projekata.

MMSP ostvaruju značajan uticaj na stabilan ekonomski razvoj Crne Gore i bitno doprinose rastu društvenog proizvoda, otvaranju novih radnih mjesta i smanjenju nezaposlenosti, a takođe su i značajan izvor inovacija i povećanja konkurentnosti na domaćem tržištu, uz snažan uticaj i ulogu u ravnomjernijem regionalnom razvoju.

Kreditnom ponudom za 2020. godinu, za sektor MMSP, IRF CG je opredijelio kreditne linije kojim je podržao djelatnosti u oblasti poljoprivrede i proizvodnje hrane, modernizacije industrije, turizam i ugostiteljstvo, kao strateški važne djelatnosti za razvoj ekonomije Crne Gore. Ovi sektori imaju značajan efekat (direktni i indirektni) na ostale sektore, a njihovim razvojem omogućava se direktan doprinos BDP-u.

U strukturi plasiranih sredstava po djelatnosti, tokom 2020. godine, najzastupljeniji sektor je trgovina sa 33% ukupne realizacije, u iznosu od 94,6 mil€.

Slijedi uslužna djelatnost koja sa realizacijom od 56,5 mil€, čini 20% ukupno realizovanih sredstava.

Veliki dio investicione aktivnosti obavlja se u okviru turizma i ugostiteljstva, što je razumljivo imajući u vidu je turizam jedan od stratejskih prioriteta razvoja crnogorske privrede. Za ovu djelatnost IRF CG je u 2020. godini investirao 53,8 mil€.

Raste udio ulaganja u poljoprivredu i proizvodnju hrane, imajući u vidu da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz Agro budžet pruža značajne benefite kao i kroz IPARD programe. Zajednički nastup Ministarstva i IRF CG ima veliki značaj u kompletnoj promociji i pružanju podrške MMS preduzećima jer IRF CG na osnovu razvojnih prioriteta Vlade kreira konkretne kreditne linije za podšku poljoprivrednim proizvođačima.

Tokom 2020. godine u poljoprivredu i proizvodnju hrane uloženo je oko 40 mil€, što je za 13% više nego realizacija u 2019. godini (35,3 mil€).

Proizvodna djelatnost sa realizovanih 39,8 mil€ je skoro na istom nivou realizacije ostvarene tokom predhodne godine.

3.3. Podsticaj likvidnosti

Imajući u vidu izazove sa kojima se suočila cjelokupna privreda tokom 2020. godine, usled pandemije Covid-19, najveća aktivnost IRF CG bila je usmjerena na održavanje likvidnosti i očuvanju radnih mjesta.

Pandemija koronavirusa dovela je do velikih poremećaja u svjetskoj privredi. S tim u vezi ograničenja u poslovanju i pad potrošnje pogodiće brojne djelatnosti, a mnogi preduzetnici će biti suočeni sa izazovom elementarnog održavanja poslovanja. Najteže posljedice su efektuirane u sektorima koji su zbog mjera suzbijanja pandemije morali u potpunosti ili djelimično obustaviti aktivnosti.

U cilju ublažavanja negativnih efekata pandemije novog korona virusa, Vlada CG je na sjednicama od marta, juna i jula 2020. godine usvojila tri paketa socio-ekonomskih mjera

U skladu sa navedenim Vladinim mjerama, ciljevi IRF CG su bili usmjereni na podršku privredi u cilju ublažavanja negativnih efekata pandemije novog koronavirusa. Tokom 2020. godine značajan dio podrške se odnosio na prevazilaženje problema likvidnosti sa kojim se susreo veliki broj preduzeća kao posledica potpunog ili djelimičnog prekida aktivnosti.

U sklopu Prvog paketa socio-ekonomskih mjera, u skladu sa Zaključcima Vlade od 24.03.2020, korisnicima programa podrške (pravna lica, poljoprivrednici, preduzetnici i ostali korisnici kredita) je omogućeno da apliciraju za privremenu obustavu plaćanja obaveza po osnovu kredita u trajanju do 90 dana.

Po tom osnovu odobreno je 836 moratorijuma na vrijednost ukupnog duga od 160,7 mil.€.

Takođe IRF CG je 24.03.2020. godine donio odluku o novoj kreditnoj liniji "Program podrške likvidnosti privrednicima za ublažavanje posljedica izazvanih pandemijom korona virusa" namijenjenoj za obezbjedjenje likvidnosti, prevashodno za plaćanje zakupa i isplatu plata. Po osnovu ove kreditne linije odobren je 251 plasman u iznosu od 10.850.340,27 €.

Dodatno je kreiran program podrške održavanju likvidnosti medija kroz kreditnu liniju "Program podrške održavanja likvidnosti medija za ublažavanje posljedica izazvanih pandemijom korona virusa 2020". Po osnovu ove kreditne linije odobreno je 11 plasmana u iznosu od 1.205.124,41 €.

Takođe, 13.05.2020 IRF CG kreiran je program podrške poljoprivredi i ribarstvu kroz posebnu kreditnu liniju " Program-Easi- Podrške poljoprivredi i ribarstvu radi ublažavanja posljedica od pandemije izazvane korona virusom". Ovaj program podrške je omogućen uz subvencionisanje kamate od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za vrijeme trajanja grejs perioda. Po osnovu ove kreditne linije odobreno je 65 plasmana u iznosu od 648.933,47€.

Osim gore navedenog odobran je i reprogram postojećih obaveza na bazi odobrenja novog grace perioda od 12 do 24 mjeseca, kao i produženje roka otplate kredita do 36 mjeseci. Do kraja 2020. godine je odobren reprogram za preko 235 plasmana izloženosti od preko 110 mil.€.

Ukupno odobrena sredstva za podsticaj likvidnosti, kroz 4 redovne kreditne linije i faktoring, u 2020. godini iznosila su 203,2 mil€, kroz 240 plasmana, što je za oko 40% više u odnosu na prethodnu 2019. godinu kada je taj iznos bio 141,6 mil€.

3.4. Podrška realizaciji green field i brown field investicija

Green field investicije podrazumevaju ulaganje u izgradnju potpuno novog biznisa, koji do tada nije postojao na targetiranom tržištu ili tržišnom području. Direktno investicije kroz novu izgradnju fabrika, postrojenja, pogona, poslovnih jedinica ili filijala, startuju od kupovine zemljišta za izgradnju, sa ili bez prateće komunalne i saobraćajne infrastrukture.

Brown field investicije su takva vrsta investicija koje startuju na već kupljenom zemljištu sa pratećom infrastrukturom, a ulaganjem u razne prazne hale, napuštena vojna postrojenja, skladišta i sl., ista se vraćaju u stanje ponovne upotrebe.

Cilj programa je pružanje finansijske podrške green field, brown field i ostalim investicijama u cilju podsticanja novog zapošljavanja, povećavanja kapaciteta i unapređenja konkurentosti.

Za ovaj program podrške je tokom 2020. godine odobren 1 plasman u iznosu od 3 mil€.

3.5. Podrška infrastrukturnim projektima

Projekti koji će se finansirati iz kreditne linije treba da doprinesu održivom razvoju, valorizaciji prirodnih resursa i podsticaju razvoja biznisa.

Program se realizuje putem dvije kreditne linije: Program kreditiranja projekata zaštite životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije i Program kreditiranja infrastrukturnih projekata i projekata vodosnabdijevanja.

Cilj Programa je realizacija investicionih projekata iz oblasti infrastrukture (saobraćajnice, vodovodi, prečišćavanje otpadnih voda i sl.) na lokalnom i državnom nivou, koji su funkciji iskorišćavanja privrednih potencijala i stvaranju uslova za razvoj biznisa, kao i finansiranje projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

U 2020. godini finansirana su 3 projekta u ukupnom iznosu od 9,5 mil€.

3.6. Podrška za zaposlenost

Tokom 2020. godine finansirano je 854 projekata (kredita i faktoringa), a očekuje se da bude otvoreno/sačuvano preko 10.000 radnih mjesta.

Podrška zapošljavanju i očuvanju radnih mjesta su strateški prioriteti, koji su naročito dobili na značaju tokom 2020. godine, koju su pratile teškoće ukupne privrede, izazvane pandemijom COVID-19.

Tako da su i sve aktivnosti IRF CG bile , prvenstveno, usmjerene na kreiranje podsticajnog ambijenta, kako bi se održala likvidnost preduzeća i očuvala postojeća radna mjesta.

3.7. Odobrena sredstva po regionima

Strategijom regionalnog razvoja Crne Gore za period 2014 - 2020 godine, definisana je neophodnost postizanja ravnomjernijeg socio-ekonomskog razvoja svih jedinica lokalne samouprave i regiona, zasnovanog na konkurentnosti, inovativnosti i zapošljavanju, a sve u cilju unapređenja životnog standarda u Crnoj Gori.

Implementacija Strategije regionalnog razvoja u narednom periodu je fokusirana na realizaciju prioriteta i mjera u ključnim oblastima razvoja na nivou regiona. Ovo je naročito važno na Sjeveru, koga karakteriše najveći broj komparativnih prednosti i neiskorišćenih resursa, a čijom valorizacijom može da se doprinese povećanju stepena razvijenosti ovog regiona i približavanju prosjeka razvijenosti Crne Gore, prosjeku razvijenosti u EU.

Ravnomjerniji regionalni razvoj i dugoročan rast i razvoj privrede u cjelini, obuhvata, između ostalog i kontinuiran razvoj malog i srednjeg preduzetništva, odnosno podizanje njihove konkurentnosti.

Tokom 2020. godine, IRF CG je nastavio sa praksom da svoje finansijske aktivnosti usmjerava na projekte koji utiču na smanjenje razlika između razvijenih i manje razvijenih opština kroz podršku i dodatne stimulacije za projekte čija je realizacija planirana za sjevernu regiju i opštine sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka.

Ravnomjerniji regionalni razvoj i dugoročan rast i razvoj privrede u cjelini, obuhvata, između ostalog i kontinuiran razvoj malog i srednjeg preduzetništva, odnosno podizanje njihove konkurentnosti.

Za regiju „sjever i opštine razvijenosti ispod državnog prosjeka“ u 2020. godini izdvojeno je ukupno 84,3 mil€, što je za 14% više nego što je za ovu regiju odobreno predhodne godine. Učešće ove regije u ukupno odobrenim sredstvima za poslednje dvije godine (2020/2019) kreće se na nivou od oko 30%.

Za „centralnu regiju“ u 2020.godini izdvojen je iznos od 129,6 mil€ a za „južni region“ iznos od 70,8 mil€.

3.8. Plasmani prema načinu odobrenja

Plasiranje kreditnih sredstava IRF CG vrši direktnom realizacijom i realizacijom preko komercijalnih banaka. Od ukupnog iznosa odobrenih kreditnih sredstava u 2020. godini (143,5 mil€), 95% ili 136,9 mil€ se odnosi na direktno kreditiranje a tek 5% realizacije je posredstvom banaka ili 6,6 mil€.

3.9. Kamatne stope IRF CG i mjere stimulacije

Politiku kamatnih stopa IRF CG kreira i prati u zavisnosti od stanja na crnogorskom finansijskom tržištu kao i u zavisnosti od uslova dobijanja kreditnih sredstava sa međunarodnog finansijskog tržišta.

Svojim ponudom i uslovima IRF CG održava konkurentnost u odnosu na ostale finansijske institucije na domaćem tržištu, nudeći kamatne stope za direktno plasirane kredite u rasponu od 0% (za kreditne linije: visokoškolci, tehnološki viškovi, žene u biznisu start-up) pa do 4,5%.

Na taj način IRF CG je jedina finansijska institucija u Crnoj Gori sa takvom vrstom ponude.

Osim povoljnih kamatnih stopa IRF CG je obezbijedio i posebne uslove kreditiranja u vidu stimulativnih mjera. One se prvenstveno odnose na subjekte koji projekte realizuju u opštinama sjevernog regiona i opštinama sa stepenom razvoja ispod državnog prosjeka razvijenosti, kao i za subjekte koji realizacijom projekta zaposle 5 ili više novih lica. U ovim slučajevima odobrava se stimulacija u vidu smanjenja kamatne stope za 0,5 p.p., kao i niže naknade na odobreni kredit.

Stimulacije se odnose i na direktne kredite aranžmane, za koje bi se odobrila garancija neke od poslovnih banaka, na način što se inicijalna kamatna stopa umanjuje za 1 p.p..

Krajnji korisnici kreditnih aranžmana IRF CG mogu biti samo subjekti koji od Poreske uprave obezbijede potvrdu da uredno izmiruju svoje poreske obaveze, dok je za one najurednije koji se nađu na Bijeloj poreskoj listi obezbijedena stimulacija u vidu niže kamatne stope za 0,5 p.p.

Još jedna vrsta stimulacije, tj. niže kamatne stope od 0,5 p.p. , odnosi se i za projekte finansirane iz sredstava EIB-a.

IV. Privatizacija

Shodno odredbama Zakona o investiciono razvojnom fondu Crne ("Službeni list Crne Gore", br. 080/17), Fond posluje u cilju podrške ekonomske politike Vlade Crne Gore i podsticanja ubrzanog privrednog razvoja Crne Gore, dinamiziranja rasta prvenstveno mikro, malih i srednjih privrednih subjekata kao i podsticanja finansiraja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

IRF CG je u 2020. godini nastavio sa aktivnostima na privatizaciji društava iz svog portfelja, u skladu sa ciljevima i smjernicama definisanih Planom privatizacije za 2020. godinu. Planom privatizacije koji donosi Vlada Crne Gore na prijedlog Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte utvrđeni su osnovni ciljevi privatizacije, metode i načini privatizacije, kao i drugi aspekti ovog procesa. Planom privatizacije su takođe navedena društva sa procentom akcijskog kapitala za privatizaciju. Modeli privatizacije definisani Planom privatizacije za 2020. godinu su: javni tender i berzanska prodaja. Kao ni proteklih nekoliko godina, nije bilo

interesovanja investitora za privatizaciju - kupovinu društava koja su preostala u portfelju IRF CG, a putem berze je izvršena prodaja akcija jednog društva iz portfelja Fonda.

Prodaja akcija putem javnog tendera

Planom privatizacije za 2020. godinu za prodaju akcija putem javnog tendera nisu obuhvaćena društva u kojima IRF CG ima vlasništvo.

Kako je planom privatizacije iz ranijih godina raspisan javni oglas i predviđena prodaja akcija u visini 56,48% kapitala Instituta "dr Simo Milošević" AD Igalo, aktivnosti tokom 2020.godine su bile usmjerene na okončanju pregovora o zaključenju ugovora o prodaji 56,48% akcijskog kapitala Instituta za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju „dr Simo Milošević“ AD Igalo, koje je tenderska komisija Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte vodila sa jedinim ponuđačem na javnom oglasu – konzorcijumom koji čine češka kompanija Philibert A.S. i crnogorska Vile Oliva D.O.O.

Savjet za privatizaciju Vlade Crne Gore nije prihvatio izvještaj Tenderske komisije za privatizaciju koja je rukovodila cjelokupnim postupkom privatizacije pa je istu zadužio da donese odluku o proglašenju tendera neuspjelim.

Berzanska prodaja akcija

U skladu sa Planom privatizacije za 2020. godinu IRF CG je putem berzanske prodaje, ponudio na prodaju akcije sljedećih društava: "Agrotransport" AD Podgorica, "Crnogoracoop" AD Podgorica i "Kotor projekt" AD Kotor.

IRF CG je, u skladu sa Pravilnikom o postupku privatizacije akcija, udjela i imovine u vlasništvu IRF CG, putem Javnog poziva, izvršio izbor brokerske kuće, VIP BROKER DILER AD Podgorica preko koje je akcije navedenih društava ponudio na prodaju putem berze.

Akcije društva "Agrotransport" AD Podgorica u vlasništvu IRF CG - 16.406 (šesnaest hiljada četiri stotine šest) akcija, koje predstavljaju 44,9246% ukupnog kapitala društva koje su ponuđene na prodaju putem berze su prodate dana 11.08.2020.godine i to po cijeni od 2,56 eura po akciji, dok je ukupna prodajna cijena iznosila 41.999,36 eura.

Za razliku od akcija "Agrotransport" AD Podgorica koje su prodate, za kupovinu akcija društva "Crnogoracoop" AD Danilovgrad nije bilo zainteresovanih kupaca i pored činjenice što su akcije istih nuđene na prodaju putem berze po cijeni koja je umanjena za 95% u odnosu na nominalnu vrijednost – 0,3317 eura. Razlog tome je što navedeno društvo karakterišu značajni finansijski, organizacioni i imovinski problemi, te kao takvo nije bilo atraktivno za potencijalne investitore.

Takođe ni za akcije društva "Kotor projekt" AD Kotor nije bilo zainteresovanih kupaca, iako su iste ponuđene po cijeni od 52,9187 eura po akciji, što predstavlja umanjeње za 50% u odnosu na nominalnu vrijednost.

U vezi ukupnih privatizacionih aktivnosti, treba naglasiti, da je i tokom 2020. godine, kao što i prethodnih godina, IRF CG ostvarivao saradnju sa ostalim vlasnicima državnog kapitala u vezi tekućih pitanja iz oblasti privatizacije.

V. Akcije / Udjeli

Akcije

Akcije, kao vlasničke hartije od vrijednosti koje glase na dio kapitala akcionarskog društva, čine najznačajniji dio portfelja IRF CG. U portfelju IRF CG se nalazi 12 akcionarskih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinškog depozitarnog društva AD Podgorica (CKDD). Radi se o društvima koja je IRF CG preuzeo iz portfelja bivšeg Fonda za razvoj RCG, a koje je Fond za razvoj RCG stekao kroz postupak svojinsko upravljačke transformacije i privatizacije privrede. Određeni broj društava - Barska plovidba" AD Bar, "Institut Simo Milosevic" AD Igalo, HTP "Ulcinjaska rivijera" AD Ulcinj, "13. jul-Plantaže" AD Podgorica, "Marina" AD Bar i "Montecargo"AD Podgorica, "Kotor-projekt" AD Kotor obavljaju svoju poslovnu djelatnost i posluju u skladu sa zakonom, dok društva - "Montepranzo Bokaproduct" AD Tivat, "Crnogoracoop" AD Danilovgrad, "Market" AD Podgorica, Jugooceanija" AD Kotor, HTP "Berane" AD Berane godinama ne obavljaju svoju osnovnu djelatnost.

Društva iz portfelja IRF-a registrovana kod CKDD:

R.B.	Naziv društva	Broj akcija IRF-a	% IRF
1	"Barska plovidba" AD Bar	371,465	16.1562
2	"Institut Simo Milosevic" AD Igalo	90,411	23.6461
3	"Montepranzo Bokaproduct" AD Tivat	57,710	51.4010
4	HTP "Ulcinjaska rivijera" AD Ulcinj	116,567	7.6468
5	"13. jul-Plantaže" AD Podgorica	39,844,589	22.2278
6	"Marina" ad Bar	258,283	16.9992
7	"Montecargo"AD Podgorica	1,236	0.0370
8	"Crnogoracoop" AD Danilovgrad	54,651	10.6294
9	"Kotor-projekt" AD Kotor	748	16.6518
10	"Market" AD Podgorica	7,113	40.0755
11	Jugooceanija" AD Kotor	326,048	14.3172
12	HTP "Berane" AD Berane	41,119	15.3544

Udjeli

Društva registrovana u CRPS u kojima IRFCG ima udjela:

R.B.	Naziv društva	% IRF
1	"Turistički centar Durmitor" doo Žabljak	100
2	Jp "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva	12,1

- **Turistički centar Durmitor doo Žabljak**

Društvo "Turistički centar Durmitor" DOO Žabljak osnovano je u novembru 2013. godine. Osnivač i jedini vlasnik, sa 100% učešća u kapitalu, je IRF CG. Društvo upravlja skijalištem Savin kuk na Žabljaku. Krajem 2017. godine, Vlada Crne Gore je osnovala privredno društvo "Skijališta Crne Gore" DOO Mojkovac, sa

tendencijom da ovo društvo upravlja svim skijalištima u Crnoj Gori, uključujući i skijalište Savin Kuk, koje posluje u sastavu "Turističkog centra Durmitor" DOO Žabljak.

S tim u vezi, tokom 2018. godine, pokrenuta je, od strane društva "Skijališta Crne Gore" DOO Mojkovac, inicijativa za restrukturiranje društva i unos kapitala "Turističkog centra Durmitor" DOO Žabljak u novoosnovano društvo "Skijališta Crne Gore" DOO Mojkovac. IRF CG je podržao realizaciju pomenute inicijative i Godišnjim planom rada za 2019. godinu, na koji je saglasnost dala Vlada Crne Gore, definisao provođenje daljih aktivnosti.

Do realizacije predmetne inicijative nije došlo. IRF CG je u prethodnom periodu više puta ukazivao resornim ministarstvima Vlade Crne Gore i društvu "Skijališta Crne Gore" DOO Mojkovac na potrebu da se postupak restrukturiranja okonča u što kraćem roku, iz razloga evidentne neodrživosti Društva "Turistički centar Durmitor" DOO Žabljak kao samostalnog privrednog subjekta, kao i nemogućnosti daljeg finansiranja Društva od strane IRF CG, te činjenice da IRF CG kao finansijska institucija ne može da upravlja turističko-skijališnim resursima Crne Gore.

- **Javno preduzeće "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva**

Javno preduzeće "Regionalni vodovod crnogorsko primorje" Budva osnovano je 1991. godine u skladu sa Odlukom Skupštine Republike Crne Gore o osnivanju javnog Društva za vodosnabdijevanje, tretman i odvođenje otpadnih voda i deponovanje čvrstog otpada za područje Crnogorskog primorja i Cetinja. Učešće IRF CG u kapitalu JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" iznosi 7,9 mil€ , odnosno 12,10% kapitala.

Vlada Crne Gore je novembra 2017. godine donijela Odluku o osnivanju DOO "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" kojom je definisano da se Društvo osniva kao jednočlano i da je jedini osnivač Društva Vlada. Kako navedenom Odlukom nije predviđen prenos udjela koji je IRF CG posjedovao u kapitalu JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva, IRF CG je tokom 2018. i 2019. godine uputio više urgencija Vladi Crne Gore kojima je zahtijevao da Vlada donese odluku kojom će izvršiti obeštećenje IRF CG za iznos vrijednosti udjela u JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje".

Vlada Crne Gore je donijela Zaključak kojim je usvojila Informaciju o predlogu rješavanja udjela Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. u JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" i zadužila Ministarstvo održivog razvoja i turizma da pripremi i dostavi Vladi na razmatranje predlog ugovora kojim će se ovo pitanje trajno riješiti. Ministarstvo održivog razvoja i turizma je, u decembru 2020. godine, predložilo IRF CG da sačini tekst predloga ugovora i dostavi ga Ministarstvu kako bi sprovelo dalju proceduru usaglašavanja sa Ministarstvom finansija. U skladu sa predloženim, IRF CG je dostavio Ministarstvu ekologije prostornog planiranja i urbanizma, dana 16.12.2020. godine, Predlog ugovora o prenosu novčanih sredstava. IRF CG očekuje postupanje nadležnog Ministarstva po dostavljenom predlogu Ugovora.

VI. Investicione nekretnine i stečena aktiva

U vlasništvu IRFCG nalazi se značajan broj investicionih nekretnina u Podgorici, Herceg Novom, Nikšiću, Bijelom Polju i Žablaku koje je IRF CG u prethodnom periodu kupovao i sticao na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore u cilju njihove dalje valorizacije ili stekao na drugi zakonit način.

Shodno aktima IRF CG o upravljanju nepokretnostima u svojini IRF CG, IRF CG je tokom 2020. godine, razmatrao mogućnosti valorizacije nepokretnosti, po principu individualnog pristupa svakoj nepokretnosti pojedinačno.

Nekretnine i zemljišta koji su konstituisani kao sredstvo obezbjeđenja po odobrenim kreditima i koje IRF CG stiže u postupku naplate spornih potraživanja priznaju se u poslovnim knjigama u vrijednosti nižoj između ukupne vrijednosti tih potraživanja i procijenjene vrijednosti. Ove nekretnine i zemljišta IRF CG iskazuje u okviru grupe „stalna sredstva namijenjena prodaji”. Razlika između knjigovodstvene i prodajne vrijednosti se knjiži u momentu prodaje na teret ili u korist bilansa uspjeha.

VII. Rizici

U svom poslovanju IRFCG vodi računa o različitim vrstama rizika:

- Kreditni rizik
- Rizik likvidnosti
- Tržišni rizik
- Devizni rizik
- Rizik kamatne stope
- Operativni rizik
- Rizik solventnosti

IRF CG je dužan rizike u poslovanju svoditi na najmanju mjeru. Efikasan i fleksibilan sistem upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i razvoja.

Kreditni rizik

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu usvojenim u 2017. godini, kontrolu poslovanja IRF CG počinje da vrši CBCG i bilo je predviđeno da posebnim propisima uredi minimalne standarde za upravljanje rizicima u IRF CG i koeficijent adekvatnosti kapitala. To je i urađeno donošenjem dvije odluke 27/11/2018 od strane CBCG i to Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRF CG kao i Odluke o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRF CG, sa početkom primjene od aprila 2019. U skladu sa navedenim IRF CG je pristupio usklađivanju internih akata i donošenju novih kako bi se ispoštovale odredbe pomenutih odluka. Svi akti su usaglašeni početkom 2019 godine i isti su doživjeli svoju punu primjenu tokom 2019 godine.

Kao jedna od najznačajnijih izmjena kojoj je IRF CG pristupio u dijelu usaglašavanja sa odlukama CBCG jeste primjena MSFI 9 standarda u obračunu umanjenja finansijske imovine, koji je počeo da se primjenjuje od januara 2019. godine.

Takođe u cilju praćenja i kontrolisanja rizika u poslovanju IRF CG, posebno kreditnog rizika, uspostavio se redovan sistem izvještavanja nadležnim organima o svim rizicima.

U 2020. godini, zbog pandemije koronavirusa, IRF CG je intezvizirao svoju kreditnu podršku i to posebno za finansiranje obrtnih sredstava i likvidnosti za prevazilaženje problema sa kojima se susreo veliki broj

preduzeća kao posledica potpunog ili djelimičnog prekida aktivnosti. U skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore IRF CG je pružao direktan doprinos realizaciji Paketa mjera Vlade Crne Gore za ublažavanje negativnih posledica pandemije koronavirusa i to putem odobravanja novih kredita korisnicima iz ugroženih sektora. Sve ovo je imalo za rezultat kreditiranje značajnog broja korisnika u uslovima povećanog kreditnog rizika, kao i povećanje rizika koncentracije u određenim sektorima. Takođe, u skladu sa Zaključcima Vlade Crne Gore i u vezi sa odlukama CBCG o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog korona virusa na finansijski sistem IRF CG je postojećim korisnicima omogućio korišćenje moratorijuma na otplatu kreditnih zaduženja kao i reprograma, posebno u sektorima turizma i poljoprivrede. Nova kreditna podrška ugroženim sektorima kao i odobravanje reprograma i moratorijuma za te korisnike uslovalo je i značajan rast ispravki vrijednosti i rezervacija za potencijalne gubitke što je umnogome uticalo na finansijski rezultat Fonda.

U cilju smanjenja rizika koncentracije, posebno u pojedinim sektorima i prema određenim korisnicima, IRF CG je krajem 2020. godine preduzeo i korake u cilju kontrole koncentracije izloženosti u narednom periodu i definisao niže limite maksimalne izloženosti za grupe povezanih lica i limite za sektore. Cilj je prevashodno bio da se aktivno upravlja kreditnim portfoliom u narednom periodu i limitira koncentracija izloženosti u odnosu na sopstveni kapital IRF CG.

Za očekivati je da će i 2021. godinu obilježiti značajna uloga IRF CG u kreditiranju privrednika iz ugroženih sektora, uz odobravanje reprograma i moratorijuma postojećih plasmana, što će dalje voditi rastu kreditnog rizika i potrebi iznalaženja načina za održavanje finansijske stabilnosti IRF CG.

Monitoring portfolija

IRF CG, kako na dnevnom tako i na mjesečnom nivou, vrši dostavljanje podataka Centralnoj banci Crne Gore o novoodobrenim kreditima a takođe, u skladu sa procedurama CBCG sačinjava izvještaje na nivou cjelokupnog portfolija po klasifikacionim grupama.

U sledećoj tabeli prikazana je struktura 2.272 aktivna plasmana.

• *Struktura plasmana prema intervalima kašnjenja*

Interval kašnjenja	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu
0-30	2,079	91.51%	385,276,546	92.27%
31-60	76	3.35%	18,439,623	4.42%
61-90	37	1.63%	3,772,848	0.90%
91-150	17	0.75%	5,176,853	1.24%
151-270	11	0.48%	332,762	0.08%
271-365	2	0.09%	147,006	0.04%
preko 365	50	2.20%	4,401,459	1.05%
UKUPNO	2.272	100.00%	417,547,097	100.00%

Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivu (kredit i u kašnjenju većem od 90 dana) čine zbirno 2.41% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2020. godine.

Važno je pojasniti da struktura portfolia po danima kašnjenja na dan 31.12.2020. godine predstavlja presjek stanja na dan, pri čemu nije uključena dinamika statusa kašnjenja tokom trećeg i četvrtog kvartala kada je bilo evidentno povećanje dana kašnjenja kod značajnog broja klijenata, izazvano ograničenjima u poslovanju i smanjenjem likvidnosti uslijed pandemije. Za veliki broj ovih klijenata je tokom četvrtog kvartala sproveden repogram. Na bazi opšte i sektorske procjene kreditnog rizika, izvršena je promjena klasifikacije i samim tim povećana izdvajanja za ispravke vrijednosti i rezervacije, što se može konstatovati u donjoj tabeli.

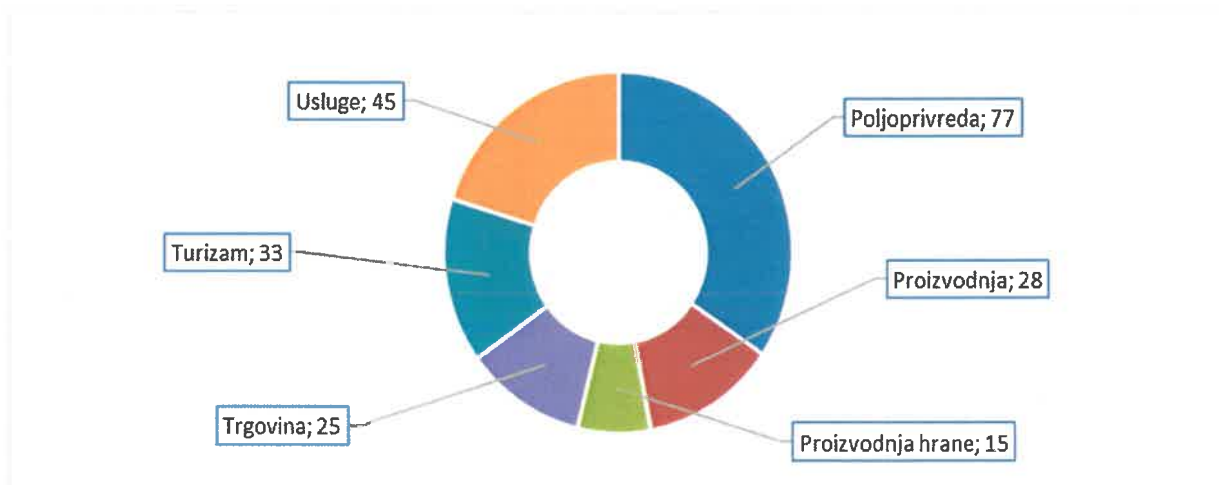
- *Struktura plasmana prema klasifikacionim grupama*

Klasifikacione grupe	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu	Iznos rezervacija
A	474	20.86%	125,770,798	30.12%	0
B1	505	22.23%	127,172,686	30.46%	2,543,154
B2	1,046	46.04%	119,270,662	28.56%	8,346,645
C1	124	5.46%	23,182,100	5.55%	4,636,420
C2	51	2.24%	17,023,319	4.08%	6,809,328
D	4	0.18%	205,176	0.05%	143,623
E	68	2.99%	4,922,354	1.18%	4,922,354
UKUPNO	2,272	100.00%	417,547,097	100%	27,401,524

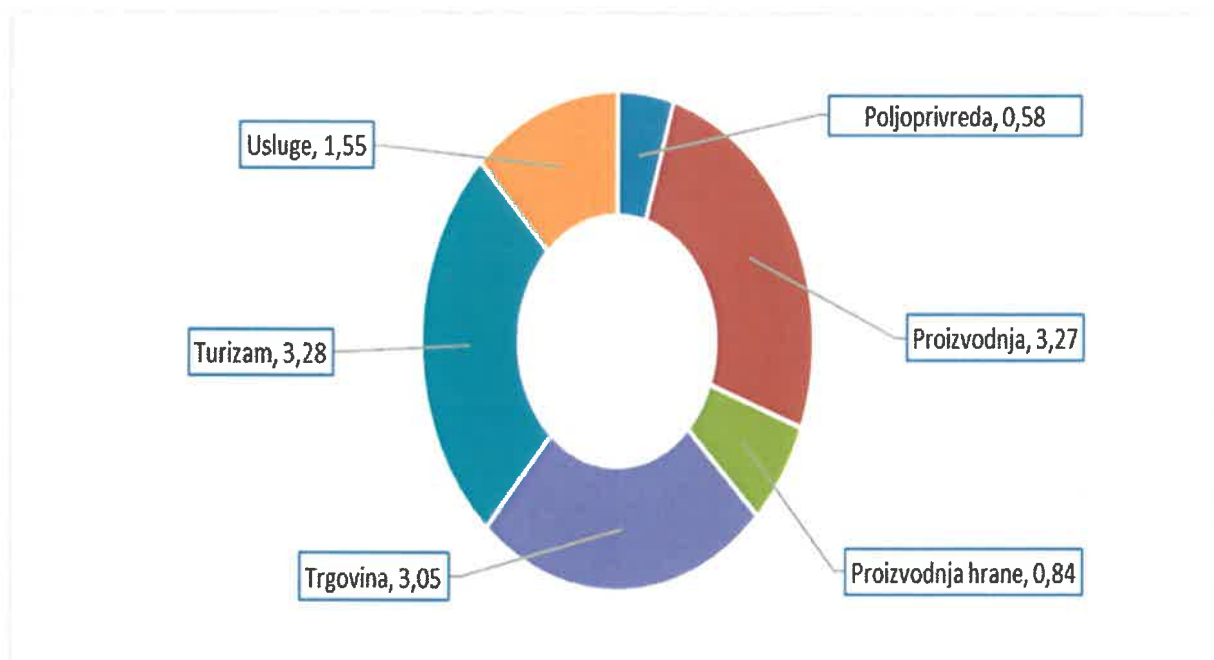
Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivu (kredit klasifikovani u C1, C2, D i E) čine zbirno 10.87% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2020. godine.

Direktni kreditni plasmani IRF CG klasifikovani u kategorijama C1, C2, D i E, posmatrani u odnosu na ukupan broj i saldo direktnih aktivnih kredita prikazani su na grafiku broj 1 i 2:

Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po broju i po djelatnostima:

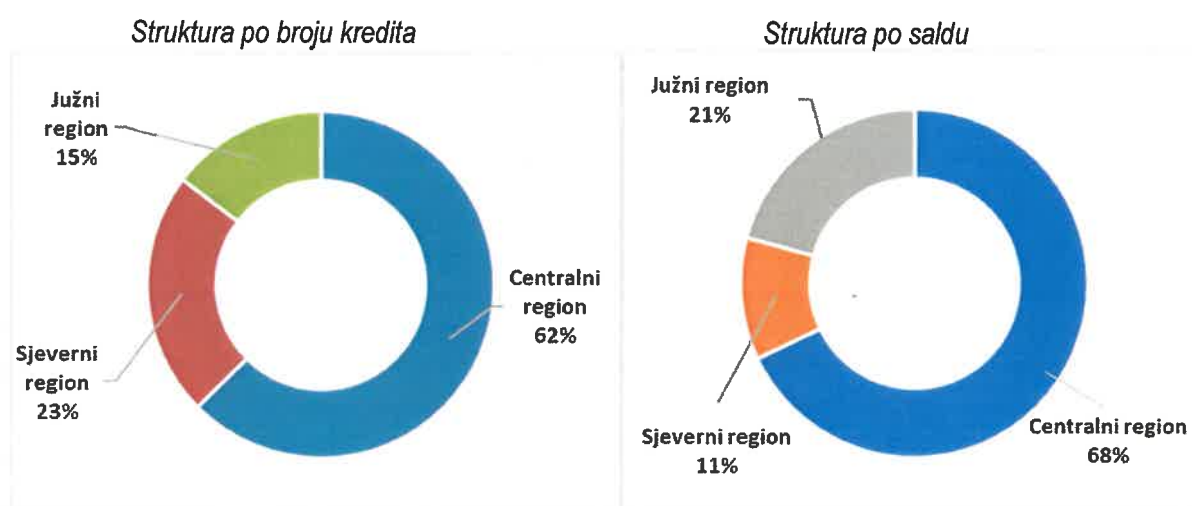
Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po saldu i po djelatnostima:

Dakle, posmatrajući nekvalitetnu aktivnu IRF CG u kategorijama C1, C2, D i E po broju odobrenih kredita, najviše je bilo onih kredita koji su odobreni i realizovani u poljoprivrednoj proizvodnji (77 plasmana odnosno oko 35%).

Međutim, ukoliko se posmatra trenutno stanje tj. saldo problematičnih plasmana u odnosu na ukupan saldo direktnih aktivnih kredita, u tom slučaju najveće stanje ovakvih kredita je u oblasti turizma (3,28%).

Posmatano po mjestu realizacije investicije odnosno po regionu u kom su se realizovala sredstva, struktura po broju i saldu je sljedeća:

Rizik likvidnosti

Savjet Centralne banke Crne Gore je, na sjednici održanoj 27.11.2018.godine, donio Odluku o minimalnim standardima za upravljenje rizicima u poslovanju IRF CG.

U skladu sa navedenom odlukom IRF CG je dužan da rizike kojima je izložen u svom poslovanju svodi na najmanju moguću mjeru, rukovodeći se načelima sigurnosti, solventnosti, likvidnosti, disperzije rizika i očuvanju realne vrijednosti kapitala.

Na pomenutoj sjednici Odbora direktora, IRF CG je usvojio dokumenta u cilju praćenja rizika likvidnosti:

- 1) Plan upravljanja rizikom likvidnosti u kriznim situacijama u IRF CG;
- 2) Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti u IRF CG;
- 3) Procedura za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija u IRF CG.

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da IRF CG neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospijea, ili rizik da će IRF CG za izmirenje dospjelih obaveza morati da pribavlja novčana sredstva uz značajne troškove.

Politika upravljanja likvidnošću predviđa da IRF CG svakodnevno prati koeficijent minimalne dnevne likvidnosti izražen kroz odnos likvidne aktive i dospjelih obaveza i da se o tome obavještavaju nadležni organi IRF CG.

Likvidnim sredstvima se smatraju:

- sredstva na računima kod domaćih banaka – depoziti po viđenju
- sredstva na računima kod domaćih banaka – oročeni depoziti ukoliko sadrže klauzulu o mogućnosti deponenta da bezuslovno povuče oročena sredstva u roku od 7 dana od dana podnošenja zahtjeva

Dospjelim obavezama se smatraju:

- dospjele obaveze po osnovu primljenih kredita
- dospjele obaveze po kamatama i naknadama
- 10% obaveza po osnovu odobrenih a neiskorišćenih kredita i odobrenih neiskorišćenih limita po faktoring aranžmanima
- ostale dospjele obaveze

Minimalna vrijednost koeficijenta iznosi 1.

IRF CG je uveo praksu dnevno praćenja koeficijenta likvidnosti, koji na 31.12.2020. godine iznosi 4,8 što znači da su likvidna sredstva IRF CG značajno veća od dospjelih obaveza, tako da se može reći da je rizik likvidnosti na niskom nivou.

IRF CG osim mjerenja dnevne, dekadne i kvartalne likvidnosti, redovno prati finansijske pokazatelje kvaliteta i kretanja dinamike i strukture aktive i pasive koji na dan 31.12.2020 iznose:

Likvidna aktiva/Ukupne obaveze	15%
Likvidna aktiva/Ukupna aktiva	12%
Kreditni plasmani bruto*/Ukupna aktiva	91%
Osnovna sredstva/Ukupna aktiva	0,4%
Pozajmljena sredstva/Ukupna pasiva	82%

Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital IRF CG zbog promjene vrijednosti bilansnih i vanbilansnih pozicija, uzrokovanih kretanjem cijena na tržištu.

Ova vrsta rizika obuhvata devizni rizik, rizik promjene kamatnih stopa i cjenovni rizik kod hartija od vrijednosti (HOV), kojima se aktivno trguje.

Na 31.12.2020.godine, IRF CG ne posjeduje u porfoliju ovu vrstu hartija od vrijednosti.

Devizni rizik

Devizni rizik je rizik mogućnosti nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital IRF CG usled promjene deviznog kursa.

IRF CG je dužan da u procesu upravljanja deviznim rizikom:

- a) mjeri devizni rizik za sve stavke iz kojih proizilazi rizik;
- b) devizni rizik mjeri na agregatnoj osnovi i individualno po valutama;
- c) mjerenje rizika vrši na bazi pretpostavki o normalno očekivanim, kao i značajnim promjenama u deviznim kursovima, radi ocjene uticaja tih promjena na prihod i kapital IRF CG.

IRF CG na 31.12.2020. godine nema potraživanja ili obaveze u stranim valutama, tako da nije izložen deviznom riziku.

Rizik kamatne stope

Rizik kamatne stope se ispoljava kao rizik pada prihoda usled pada vrijednosti finansijske aktive ili rizik povećanja finansijskih obaveza, a kao posledica neželjenog kretanja kamatnih stopa. Obzirom da IRF CG koristi finansijske aranžmane sa fiksnom kamatnom stopom ne postoji izloženost ovoj vrsti rizika.

Operativni rizik

Operativni rizik se odnosi na mogućnost nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital IRF CG, a koje su posledica propusta u radu zaposlenih, neodgovarajućih internih procedura i procesa, neadekvatnog upravljanja informacionim i drugim sistemima, kao i usljed eksternih događaja. Ova vrsta rizika uključuje i pravni rizik.

U cilju upravljanja operativnim rizikom, Odbor direktora IRF CG je usvojio sljedeća dokumenta za praćenje ove vrste rizika:

- 1) *Politika upravljanja operativnim rizicima u IRF CG;*
- 2) *Procedura upravljanja operativnim rizicima u IRF CG.*

U skladu sa navedenim internim aktima, IRFCG prati rizike i pravi procjene efekata štetnih događaja po osnovu operativnog rizika, a nadležnost za praćenje i izvještavanje ove vrste rizika je na Službi unutrašnje kontrole IRF-a.

U 2020. godini je ukupno odrađeno 17 izvještaja. Metodom popunjavanja Upitnika o identifikaciji operativnih rizika i Upitnika o nastalim štetnim događajima, konstatovano je da je u 2020. godini, identifikovano 162 operativna rizika i 10 štetnih događaja koji nijesu prouzrokovali gubitak po Fond.

Rizik solventnosti

Rizik solventnosti predstavlja mogućnost da IRF CG nema dovoljno raspoloživog kapitala da pokrije nastale gubitke generisane svim vrstama rizika.

Zakonom o IRF CG propisan je minimalni koeficijent solventnosti od 8%.

Koeficijent solventnosti se izračunava na osnovu Odluke o načinu izračunavanja adekvatnosti kapitala IRF CG, koju je usvojila Centralna banka Crne Gore, počev od 2019. godine. Na kraju 2020. godine iznosi 20%. Značajan efekat na pad koeficijenta je baziran na obezvrjeđenju vrijednosti javnog preduzeća "Regionalni vodovod crnogorsko primorje" Budva u iznosu od 7.243.278 €, u skladu sa činjenicom da IRF CG nema više učešće u ovom preduzeću. S tim u vezi očekuje se realizacija dogovora sa Ministarstvom finansija koja podrazumijeva preuzimanje obaveze za obeštećenje IRF CG u ovom iznosu. Osim navedenog pad koeficijenta je uslovljen i značajno uvećanim ispravkama vrijednosti i rezervacijama po osnovu analize kreditnog portfolia.

VIII. Međunarodna saradnja

Strateške odrednice ekonomskog razvoja crnogorske privrede su osnov za kreiranje programa podrške IRF CG tako da su sve aktivnosti usmjerene ka kreiranju novih radnih mjesta i pozicioniranje Crne Gore kao države dinamičnijeg ekonomskog rasta i razvoja.

Finansiranje rasta i razvoja predstavlja integrisani pristup obezbjeđivanju sredstava i politika potrebnih da se obezbijedi rast i razvoj. To podrazumijeva mobilisanje domaćih izvora, međunarodnih izvora, kao i maksimalnu iskorišćenost inovativnih izvora i mehanizama finansiranja.

Uspostavljanje i razvijanje međunarodne saradnje je jedan od prioriteta IRF CG, a sve u cilju pružanja podrške rastu i razvoju ekonomije Crne Gore. IRF CG posluje po tržišnim principima tj. sredstva obezbjeđuje na međunarodnom finansijskom tržištu, pa je ova aktivnost od posebnog značaja i predstavlja uslov za pružanje povoljnih i dostupnih sredstava crnogorskim privrednicima.

Saradnja sa institucijama koje obavljaju iste ili slične poslove podrazumijeva razmjenu informacija i znanja, nabavku sredstava, uporedna iskustva, smanjenje rizika, ali i druge vidove saradnje. IRF CG će iz ovih razloga nastojati da i u narednoj godini intenzivira kontakte i dobre odnose sa raznim međunarodnim

institucijama, komercijalnim bankama, ministarstvima i ostalim institucijama javnog sektora u Crnoj Gori i institucijama koje obavljaju istu ili sličnu djelatnost kao i IRF CG u regionu, ali i šire.

Tekuća kriza uzrokovana korona virusom je apostrofirala značaj saradnje sa međunarodnim partnerima jer je crnogorska, uslužno orjentisana, ekonomija doživjela težak udarac usljed mjera socijalne distance i zatvaranja granica za svoja emitentna turistička tržišta.

Takođe prema pomenutim izvještajima, značajni izazovi tek stoje pred crnogorskom ekonomijom u pogledu jačanja poslovne infrastrukture, pružanja usluga podrške biznisu i poslovnog savjetovanja, dostupnosti i pristupačnosti finansijskih izvora finansiranja. Uzimajući u obzir navedeno, pored povoljnog investicionog ambijenta, kao i poreskog sistema koji je i dalje stimulativan za razvoj biznisa i stranih ulaganja neophodno je pružiti dodatnu podršku razvijanju konkurentnosti crnogorske privrede i rastu i razvoju MSP sektora.

Imajući u vidu misiju IRF CG, a u kontekstu kontinuiranog razvoja mehanizama finansijske i nefinansijske podrške MMSP zadatak IRF CG je da u narednom periodu pored postojećih instrumenata finansijske podrške obezbijedi dodatne izvore finansiranja.

Zapravo, cilj IRF CG je da u narednom periodu, pored kreditiranja, dodatno unaprijedi mehanizme finansijske i nefinansijske podrške MSP koristeći podršku međunarodnih finansijskih institucija i to kroz dva aspekta:

- **Finansijski** - dobijanjem i korišćenjem sredstava kroz postojeće i nove kreditne linije IRF-a, a sve u cilju poboljšanja poslovnog ambijenta za MSP (kreditni aranžmani, grantovi, garancije...);
- **Nefinansijski** - dobijanjem i korišćenjem sredstava za unaprjeđenje preduzetničke infrastrukture i jačanje preduzetničkih znanja i vještina (edukacija, obuka, mentoring...).

U nastavku teksta dat je pregled najvažnijih partnera, u dijelu obezbjeđivanja finansijskih sredstava, tokom 2020. godine:

EIB grupa

a. **Evropska investiciona banka (EIB)**

Evropska investiciona banka (EIB) je finansijska institucija Evropske unije. Kroz investicione projekte i programe, podstiče uravnotežen razvoj i ekonomsku i socijalnu koheziju u državama članicama EU, kao i van Evropske unije. EIB je najveća multilateralna kreditna institucija na svijetu.

Izmjenom kreditne politike u sektoru energetike, odnosno ukidanjem finansijske podrške za projekte vezane za eksploataciju fosilnih energenata, EIB je zvanično od kraja 2019. godine predstavio ambiciozan projekat kako bi postao „EU klimatska banka“ te je to čini jednim od najvećih finansijskih klimatskih projekata u svijetu. Prvi korak u ovom planu je usklađivanje banke sa Pariškim sporazumom do kraja 2020. godine. Ova inicijativa prati „Evropski zeleni plan“ koji predstavlja svojevrsni evropski akcioni plan održivog razvoja, a koji je takođe donešen odmah na početku mandata nove Evropske komisije u novembru 2019. godine.

Međunarodna saradnja sa ovom institucijom je rezultirala potpisivanjem prvog Ugovora o finansiranju između naših dvaju institucija 2012. godine. Sve do danas saradnja naših institucija se razvijala kako se povećavao ukupni portfolio IRF CG. EIB je vremenom postao glavni strateški međunarodni partner IRF CG . Ukupno

zaključeni kreditni aranžmani sa EIB-om su do sada vrijedni 420 mil€. Ova sredstva su upotrijebljena kako bi se finansirali investicioni projekti i potrebe za obrtnim kapitalom crnogorskih preduzetnika, mikro, malih i srednjih preduzeća, ali i institucija javnog sektora i velikih preduzeća, što dovoljno govori o značaju EIB-a kao najvažnijeg internacionalnog partnera IRF CG.

Reagujući na tekuću zdravstveno-ekonomsku krizu, Evropska unija je u aprilu, na EU-Zapadni Balkan Samitu u Zagrebu, predstavila program za podršku oporavka privreda Zapadnog Balkana. U okviru ovog programa je predviđen i format zajmova u iznosu od 500 mil€ odobren od strane EIB-a u junu 2020. godine, namijenjen javnom sektoru i nacionalnim promotivnim bankama u zemljama regiona. IRF CG je imao čast da nam prvima bude odobren Zajam u iznosu od 50 mil€ kroz ovaj program. Ugovor je potpisan u septembru 2020. godine i čini peti Ugovor potpisan između IRF-a i EIB-a. Ovaj zajam je prevashodno namijenjen podršci likvidnosti crnogorske privrede, nabavci obrtnog kapitala ali i za investicije koje treba da daju dodatan zamajac ekonomskom oporavku Crne Gore u post-pandemijskom periodu.

U cilju podrške zapošljavanja mladih ljudi u Crnoj Gori, IRF je dio „EYET“ inicijative EIB-a. Ovom inicijativom se dodatno stimulišu privrednici da, ukoliko zaposle izvjesni broj mladih osoba u zavisnosti od veličine preduzeća, dobiju dodatno umanjenje kamatne stope.

Tokom 2020. godine, IRF CG je pregovarao sa EIB-om oko novog, Ugovora br. VI sa EIB-om. Predviđen je format od 150 mil€. Dio sredstava od ovog Ugovora bi bio upotrijebljen za finansiranje tzv. „klimatskih“ projekata, odnosno projekata koji imaju za cilj ispunjavanje ciljeva zaštite životne sredine kao što su energetska efikasnost, smanjenje emisija gasova koji izazivaju efekat „staklene bašte“, ulaganje u obnovljive izvore energije, generalnu resursnu efikasnost (upravljanje vodama, otpadom itd.) ali i za zaštitu zdravih ekosistema u Crnoj Gori.

b. Evropski investicioni fond

Evropski investicioni fond je specijalizovan u domenu pružanja finansijskih usluga mikro, malim i srednjim preduzećima širom Evrope. Član je EIB grupe. Vlasnici ovog fonda su Evropska Investiciona Banka, Evropska Unija, kao i širok spektar javnih i privatnih banaka i finansijskih institucija.

IRF CG je uspostavio saradnju koja se odnosi na implementaciju COSME programa, kao i programa zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI):

- **COSME program** - U skladu sa postojećom finansijskom perspektivom Evropske Unije na snazi je i COSME program EIF-a. Program je namijenjen za poboljšanje konkurentnosti mikro, malih i srednjih preduzeća. Realizuje se kroz dva modula – Garantni fond i Instrument za ulaganje u vlasnički kapital. IRF CG je predao aplikaciju za učešće u Garantnom Fondu u prvom dijelu 2018. godine koja je prihvaćena, te je Ugovor potpisan 28.03.2019. godine. Ovim Ugovorom je pokriven obim portfelja do 75 mil€ u periodu od 3 godine. IRF CG je počeo sa realizacijom ove garancije u drugom kvartalu 2020. godine;
- **Program zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI)** - instrument finansiranja na nivou EU, a pokrenut od strane Evropske Komisije, namijenjen promociji visokog nivoa kvalitetnog i održivog zapošljavanja, garantujući adekvatnu i pristojnu socijalnu zaštitu, borbu protiv socijalne isključenosti i siromaštva i poboljšanja uslova rada. Jedan od tri programska postulata EaSi programa je „Mikrofinansiranje i

socijalno preduzetništvo“ u okviru kojeg funkcioniše finansijski instrument - EaSi garantni fond, čiji je organ upravljanja Evropski Investicioni Fond (EIF), namijenjen podršci mikrofinansiranja. Garantni instrument je posebno namijenjen mikrofinansiranju i socijalnom preduzetništvu. Jedan od njegovih ključnih ciljeva je povećati dostupnost i pristup finansijama ugroženim grupama koje žele da pokrenu sopstveni biznis, mikro preduzeća i socijalna preduzeća, kako u fazi pokretanja tj. osnivanja preduzeća, tako i u razvoju. S tim u vezi dozvoljeni obim portfelja pokrivenog EaSi garancijom iznosi 5 mil€. Ugovor o garanciji je potpisan u januaru 2020. godine, dok su garancije počele da se izdaju kroz „Program podrške poljoprivredi i ribarstvu radi ublažavanja posljedica od pandemije izazvane korona virusom“ čime je olakšan pristup finansijama ugroženim grupama poput malih poljoprivrednika i komercijalnih ribara, te omogućeno njihovo preživljavanje i opstanak u periodu oporavka. Ovime IRF CG u potpunosti doprinosi dostizanju cilja EaSi programa.

IRF CG ima za cilj da, uspostavljanjem i pružanjem novih finansijskih usluga u sadejstvu sa pristupom COSME garantom fondu i EaSi garantnom fondu, omogući lakši pristup povoljnim finansijama za što veći broj privrednika u Crnoj Gori, sa posebnim akcentom na preduzetnike sa perspektivnim poslovnim idejama koji imaju poteškoća u obezbjeđenju dovoljnog kolaterala.

Razvojna banka Savjeta Evrope (CEB)

Razvojna banka savjeta Evrope je multilateralna razvojna banka sa socijalnim opredjeljenjem. Osnovana je sa ciljem da bi rješavala probleme izbjeglih lica, da bi kasnije proširila spektar djelovanja na oblasti koje direktno doprinose jačanju socijalne kohezije (uravnoteženog socijalnog razvoja) u Evropi. CEB čini 40 zemalja članica, uključujući 18 iz Centralne i Istočne Evrope. CEB funkcioniše u okviru Savjeta Evrope i podržava njegove prioritete. Međutim, ona je zaseban pravni subjekt i finansijski je nezavisna.

CEB predstavlja glavni instrument politike solidarnosti u Evropi, kako bi pomogla državama članicama ostvarenje održivog i uravnoteženog razvoja. U skladu s tim učestvuje u finansiranju socijalnih projekata, odgovara na hitne situacije i na taj način, doprinosi poboljšanju uslova života većine ugroženih djelova stanovništva.

CEB doprinosi implementaciji socijalno orijentisanih investicionih projekata kroz tri sektorske linije, redom:

- Jačanje socijalne integracije;
- Zaštita životne sredine;
- Podrška javnoj infrastrukturi sa socijalnim opredjeljenjem.

IRF CG je prepoznao mogućnost saradnje sa ovom razvojnom Institucijom te je nakon stupljenog kontakta sa istom aplicirao za finansijski okvir kojim bi se podržalo preduzetništvo i razvoj MSP kao okosnice crnogorske privrede. IRF CG je odobreno 30 mil€ tako da se u oktobru 2018. godine započelo sa realizacijom ovog kreditnog aranžmana povlačenjem prve tranše kredita.

Namjena je da se sredstvima CEB-a podržavaju krediti do 100.000€ uz maksimalan udio CEB-a do 50.000€ odnosno 50%, i to za finansiranje onih klijenata koji se nalaze u ekonomski nepovoljnijim regionima u Crnoj

Gori kao i za finansiranje ekonomski ugroženih grupa građana, poput radnika proglašanih tehnološkim viškovoma iz procesa tranzicije, svršenim visokoškolcima, ženama u biznisu, početnicima u biznisu, kao i malim poljoprivrednim proizvođačima.

Ono što je komparativna prednost CEB-a u odnosu na ostale međunarodne finansijske institucije je socijalni mandat, tj. mogućnost finansiranja preduzetnika, mikro i malih preduzeća koji imaju ograničen pristup finansijama ili finansijske institucije nude manje povoljne uslove finansiranja za ovu grupu privrednika, dok je nekima i potpuno onemogućen pristup finansijama. Ovu ciljnu grupu čine mali porodični biznisi, zanati ali i mala poljoprivredna gazdinstva koja nijesu zvanično registrovana u CRPS-u. Time će se osigurati snažan socijalni uticaj, jer mali biznisi kreiraju proporcionalno više radnih mjesta od velikih preduzeća. Treba imati u vidu podatak da sektor MMSP u Crnoj Gori čini 99,8% ukupnog broja privrednih društava.

IRF CG je u prvom dijelu 2019. godine poslao aplikaciju CEB-u za novi projekat. U pitanju su kreditna sredstva namijenjena za poboljšanje uslova života na mikrolokacijama u urbanim i ruralnim zonama širom Crne Gore. Ova sredstva će takođe biti utrošena za podršku projektima koji u fokusu imaju obnovljive izvore energije i zaštitu okoline. IRF CG se odlučio na ovaj korak jer CEB u okviru svog razvojno-socijalno orijentisanog mandata pruža najpovoljnije uslove na međunarodnom tržištu za ove namjene u kojima Crna Gora ima prepoznat značajan deficit, ali i velike mogućnosti za ulaganja i poboljšanje stanja. Tokom 2020. godine nastavljani su pregovori sa CEB-om u vezi sa novim aranžmanom.

WB EDIF (Western Balkan Enterprise Development and Innovation Facility)

WB EDIF (Western Balkan Enterprise Development and Innovation Facility) je zajednička inicijativa Evropske unije, međunarodnih finansijskih institucija (EIF, EIB, EBRD, KfW), bilateralnih donatora i Vlada zemalja Zapadnog Balkana (Srbija, Hrvatska, Crna Gora, Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Makedonija). Program je zvanično pokrenut 5. decembra 2012. godine u cilju poboljšanja pristupa finansijskim sredstvima za mala i srednja preduzeća i ekonomskom razvoju Zapadnog Balkana.

U okviru WB EDIF programa Crna Gora ima posebne obaveze u okviru ENIF Fonda u dijelu odlučivanja o instituciji koja će imati ulogu jednog od „investitora“, kao i finansijska participacija.

ENIF - Fond za inovativna preduzeća obezbijuje finansiranje u vlasnički kapital za inovativna MSP od početne do razvojne faze (ulaganje u equity – akcije, kapital od emisije preferencijalnih akcija i kapital od emisije hibridnih–zamjenjivih obveznica tj. obveznice zamjenjive u dionice, konvertibilni krediti, mezanin finansiranje). Ulaganje je u vrijednosti od 170.000 do 1 mil€.

Iz Crne Gore su do sada dvije kompanije dobile finansiranje kroz ENIF fond, „Daktilograf“ i „Uhura solutions“ na 30.000 i 400.000 € respektivno. „Daktilograf“ je kompanija iz Pljevalja koja je razvila digitalni softver za prepoznavanje glasa, dok je „Uhura solutions“ kompanija iz Podgorice koja je razvila softver koji je specijalizovan za čitanje i razumijevanje finansijskih ugovora.

UNDP (United Nations Development Programme)

Jedan od najvažnijih zadataka kancelarije UNDP je pružanje podrške Crnoj Gori u sprovođenju ključnih reformi na putu pridruživanja Evropskoj uniji. U partnerstvu sa Vladom Crne Gore, organizacijama, opštinama i drugim subjektima, UNDP se fokusira na rezultate u tri najznačajnije oblasti – demokratskom upravljanju, socijalnoj inkluziji i održivom razvoju.

UNDP je u IRF CG prepoznao pouzdanog partnera u kreiranju instrumenata sprovođenja programa za rodnu ravnopravnost IPA 2010. Kompletan program koji ima za cilj da poboljša položaj žena u domenu njihovog ličnog integriteta, ekonomskog napretka i političke zastupljenosti, finansiran je od strane Evropske unije, a realizovan u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava. U 2015. godini je raspisana posebna kreditna linija za ovu ciljnu grupu, te će se implementacija iste nastaviti i dalje. Nastanak ove kreditne linije je uticao da od 2017. godine IRF CG ponudi i beskamatnu kreditnu liniju za žene u biznisu sa ciljem uticaja na rast ženskog preduzetništva i generalno zapošljavanja žena u Crnoj Gori.

Od kraja 2017. godine, IRF CG zajedno sa UNDP-om, GEF-om, Prijesticom Cetinje i Ministarstvom održivog razvoja i turizma priprema projekat „Razvoj zelenih biznisa u Crnoj Gori“. Premda je realizacija projekta počela u 2019. godini, projektni zadaci koji se tiču IRF-a su počeli sa realizacijom u 2020. godini i očekuje se da budu izvršeni do oktobra 2021. godine. Cilj ovog projekta je promovisanje poslovnih inicijativa sa niskim udjelom ugljenika, stvaranje zelenih radnih mjesta i dekarbonizacija crnogorske ekonomije. Ciljevi projekta, kada je u pitanju IRF CG su dizajn novih ili/ adaptacija postojećih kreditnih linija koji se tiču „zelenih“ projekata, kao i pružanje tehničke pomoći za pomoć IRF CG u marketingu, prikupljanju i ocjenjivanju zahtjeva za zelenim kreditima. Takođe, su ciljevi i revidiranje unutrašnjih politika koje integrišu finansiranje zelenog poslovanja u ukupni portfolio IRF CG, ali i kreiranje podsticajne grant šeme plaćanja po učinku koja ima za cilj da pokrene i animira zainteresovane „zelene“ investitore za dalji razvoj investicija ovog tipa.

Realizacija ovog projekta vrši se istovremeno sa pregovorima sa međunarodnim partnerima za obezbjeđenje povoljnih sredstava za finansiranje zelenih projekata ali i, ne manje važno, tehničke i administrativne podrške za uspostavljanje adekvatnog sistema zelenog finansiranja, čime će IRF CG biti prva finansijska institucija u Crnoj Gori koja je kompatibilna sa najnovijim evropskim standardima održivosti u finansijama koji su dio ukupnog evropskog Zelenog Plana.

Kineska banka za razvoj

Odlukom Vlade Crne Gore, IRF CG je pristupio među-bankarskoj asocijaciji Kine i Centralno-istočnih Evropskih zemalja (CEEC – China-Central Eastern Countries) u septembru 2016. godine, u liniji sa 16 razvojnih institucija iz zemalja članica i partnerskom institucijom – Kineskom Bankom za razvoj. Cilj ove asocijacije je produbljivanje saradnje između finansijskih institucija zemalja članica i Kine u cilju razvoja ekonomija, društva, trgovine i investicija između zemalja konstituenata.

Nakon intenzivnih pregovora, dogovoreno je da se realizuje prvi kredit na iznos od 19 mil€. Ugovor je potpisan u aprilu 2019. godine.

Francuska Agencija za Razvoj (Grupa Francuska Agencija za Razvoj)

Grupa Francuska Agencija za Razvoj (AFD) je javna ustanova koja sprovodi politiku Francuske u oblasti razvoja i međunarodne solidarnosti. Njene aktivnosti su usmjerene na finansiranje u oblastima: klima, biodiverzitet, mir, obrazovanje, urbanizam, zdravlje i upravljanje.

U okviru grupe posluje i razvojna finansijska institucija, Francuska Agencija za Razvoj.

Na tragu unaprjeđenja svog „zelenog“ finansiranja, IRF CG je, osim sa EIB-om, otvorio istovremene pregovore i sa Francuskom Agencijom za Razvoj. Kako je već spomenuto, osim ovih dvaju institucija, treći međunarodni partner sa kim IRF CG radi u ovom dijelu je UNDP. EIB i AFD će IRF CG obezbjediti neophodna povoljna kreditna sredstva i dio tehničke pomoći najviše usmjeren ka uspostavljanju sistema zelenog finansiranja unutar fonda (unaprjeđenje politika i procedura, uspostavljanje sistema za ocjenu prijedloga projekata sa aspekata zaštite životne sredine i društvenih pitanja, obuka zaposlenih u prepoznavanju i tumačenju zelenih ciljeva i indikatora itd.) dok bi UNDP bio fokusiran isključivo na dio tehničke pomoći ali i finansiranja stimulativnih početnih grantova baziranih na kvantifikovanim ostvarenjima zelenih ciljeva.

Pregovori sa AFD-om su počeli u prvom kvartalu 2020. godine i očekuje se uspostavljanje prvog Ugovora o kreditu između IRF-a i AFD-a u prvom kvartalu 2021. godine. Predviđen je format od 50 mil€, od čega bi 30mil€ bilo usmjereno na zelene projekte, dok bi se sa 20 mil€ podržale ugrožene grupe mikro klijenata, poput zanatlija ili malih poljoprivrednih proizvođača.

IPA fondovi

Premda je IRF CG nacionalna razvojna finansijska institucija Crne Gore, to nas ne čini neprofitnom organizacijom. U tom smislu IRF je ograničen kada su u pitanju apliciranja za IPA fondove, kroz različite tematske pozive.

Međutim, IRF CG je u mogućnosti da u izvjesnoj mjeri pristupi ovim pret-pristupnim fondovima Evropske Unije kroz nacionalno opredjeljena sredstva, kojim upravlja Vlada Crne Gore, odnosno Ministarstvo finansija i Ministarstvo ekonomije.

Tako je IRF CG jedan od stejkholdera projekta „*Improving access to finance of private sector for competitiveness and innovation*“ za čiju implementaciju je zadužen Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU prepristupne podrške CFCU dok je korisnik Ministarstvo ekonomije. Projekat je u fazi dizajniranja od septembra 2017. dok je realizacija započela u 2020. godini.

Ovaj projekat ima za cilj da istraži mogućnosti finansiranja crnogorske privrede, utvrdi sektore u kojima postoji neusklađenost ponude i tražnje za određenim tipovima finansiranja i u krajnjem napravi investicionu strategiju optimizacije tržišta finansiranja privrede u Crnoj Gori. Takođe bi trebao da pomogne perspektivnim kompanijama kreiranjem programa investicione spremnosti, kako bi oni mogli da pristupe različitim tipovima finansiranja na inače konzervativnom crnogorskom tržištu.

U 2020. godini je izvršeno istraživanje tržišta, te se aktivnosti projekta nastavljaju u 2021. godini.

IX. Unutrašnja kontrola

U procesu primjene procesa upravljanja kreditnim rizikom IRF CG primjenjuje osnovne principe i zakonski postavljene standarde upravljanja kreditnim rizikom. IRF CG je razgraničio poslovne aktivnosti, linije odlučivanja i odgovornosti organizacionih jedinica koje preuzimaju kreditni rizik od organizacionih jedinica koje upravljaju kreditnim rizikom i obezbjeđuju podršku procesu upravljanja kreditnim rizikom.

Sistem unutrašnje kontrole IRF CG je proces, uspostavljen od strane Menadžmenta namijenjen za postizanje strateških i poslovnih ciljeva, ciljeva izvještavanja i usklađenosti sa pravilnicima, procedurama i politikama IRF CG.

Služba za unutrašnju kontrolu je organizacioni dio IRF-a koji obezbjeđuje podršku procesu upravljanja kreditnim rizikom.

Zadatak unutrašnje kontrole IRFCG je da preventivno djeluje na događaje koji prouzrokuju operativni rizik, ublaži efekte koji su nastali u okviru operativnog rizika i primijeni adekvatnu kontrolu nastale štete.

Služba je odgovorna da provjeri da li je predmet obrade i kontrole u skladu sa zakonskim propisima, internim aktima, programima kreditne podrške IRF-a, kao i važećim politikama, pravilnicima i procedurama.

Ukupan broj kontrolisanih predmeta Sektora za kredite i garancije u 2020. godini je 721, za koje je odrađeno 1.946 kontrola.

U skladu sa Politikom i Procedurom upravljanja operativnim rizicima u 2020. godini je ukupno odrađeno 17 izvještaja. Metodom popunjavanja Upitnika o identifikaciji operativnih rizika i Upitnika o nastalim štetnim događajima, konstatovano je da je u 2020. godini, identifikovano 162 operativna rizika i 10 štetnih događaja koji nijesu prouzrokovali gubitak po poslovanje IRF-a.

X. Mjere zaštite životne sredine

Kroz "Program kreditiranja zaštite životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije" IRF je uspostavio kreditnu liniju i time doprinio realizaciji investicionih projekata koji imaju svrhu:

- saniranje odlagališta otpada, podsticanje izbjegavanja i smanjivanja nastajanja otpada, upravljanje otpadom, obrade otpada i iskorišćavanje vrijednih svojstava otpada (recikliranje i sl.);
- podsticanje čistije proizvodnje, tj. izbjegavanje i smanjenje nastajanja otpada i emisija u proizvodnom procesu;
- sprovođenje nacionalnih energetske programa;
- podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije (sunce, hidroenergija, biomasa i dr.)
- i drugih sličnih projekata.

Istovremeno u okviru svoje kreditne djelatnosti IRF CG ne odobrava finansijsku podršku projektima koji se smatraju štetnim po okolinu i opasnim po zdravlje ljudi.

IRF CG obavljanja svoje djelatnost ekološki svjesno i angažovano, vodeći računa o mjerama zaštite životne sredine. To podrazumijeva planiranje i sprovođenje aktivnosti tako da se u najmanjoj mjeri prouzrokuju promjene u životnoj sredini, tj. da predstavljaju najmanji mogući rizik po životnu sredinu i zdravlje ljudi.

XI. Podaci o aktivnostima istraživanja i razvoja

- Istraživanje i razvoj

IRF CG kontinuirano ulaže u sisteme unaprjeđenja i automatizaciju poslovanja kroz primjenu savremenih rješenja informacionih tehnologija.

- Ulaganje u obrazovanje kadrova

Najvažniji segment uspješnosti poslovanja IRF CG jesu zaposleni, njihovo znanje, sposobnost i odnos prema radnim zadacima, kolegama i klijentima. Motivisanost zaposlenih jedan je od prioriteta razvoja IRF-a. Usmjereno i pravovremeno ulaganje u ljude tj. zaposlene daje nam dugoročno održivu konkurentnost na tržištu.

Aktivnosti zapošljavanja novih kadrova u IRF CG usmjerene su ka privlačenju kvalitetnih pojedinaca, koji su usko specijalizovani za određenu oblast, koji posjeduju dodatna znanja, vještine i kompetencije za obavljanje poslova koji su u nadležnosti IRF CG.

XII. Planirani budući razvoj

Snažan negativan uticaj pandemije korona virusa na kretanje privredne aktivnosti tokom 2020. godine velikim dijelom će uticati na kratkoročne i srednjoročne mjere finansijske i nefinansijske podrške privrednim subjektima u Crnoj Gori. Osim toga, globalna kretanja i fokus na kreiranju održivih rješenja i primjeni zelene ekonomije i digitalnoj transformaciji svakako upućuju na važnost kreiranja posebnih programa podrške koji promovišu investicije u održive izvore energije, održivu poljoprivredu i energetska efikasnost u sinergiji sa svim nadležnim institucijama sistema.

U skladu sa navedenim IRF CG će tokom 2021. godine, kao i do sad, biti posvećen promociji i realizaciji programa podrške namijenjenih mikro, malim i srednjim preduzećima u cilju otvaranja novih i očuvanja postojećih radnih mjesta, očuvanju likvidnosti, kreiranju dodate vrijednosti i unaprjeđenju konkurentnosti crnogorske privrede, sa posebnim naglaskom na zelenu ekonomiju i digitalnu transformaciju.

Tokom 2021. godine će se nastaviti sa podrškom prevazilaženju efekata pandemije sa naglaskom na razvojnu komponentnu koja treba da doprinese uklanjanju strukturne i sektorske neravnoteže, kao i da se prevaziđe problem nedovoljno diverzifikovane proizvodne baze.

Realizacija namjenskih programa finansijske podrške podrazumijeva i kontinuirano praćenje i osvježavanje politika i procedura koje su uslovljene rastom kreditnog portfolia i potrebom osiguranja održivog poslovanja kao i poštovanja specifičnih regulatornih zahtjeva u domenu odobravanja kredita, procjene rizika kao i unaprjeđenje sistemske podrške za realizaciju navedenih aktivnosti.

U cilju pružanja podrške crnogorskoj privredi, u skladu sa definisanim prioritetima, IRF CG će nastaviti saradnju sa postojećim, ali i kreirati nove mogućnosti obezbjeđenja dodatnih ino-izvora finansiranja. To podrazumijeva kontinuirano praćenje situacije na međunarodnom finansijskom tržištu u cilju obezbjeđivanja najpovoljnijih sredstava raspoloživih za dalje plasiranje u crnogorsku privredu.

Izvršna direktorica

dr Irena Radović

Direktor Sektora za kredite i garancije

Nikola Milosavljević

Menadžer sektora rizika

Vladislav Dulović

